

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 10

Detsember 1929.

11. aastakäik.

SISU: E. Martinsoni lahkumise puhul. Üle kümne aasta tööd E. Õp. Liidu juhatuses. Maaõpetaja tänapäeva muutunud oludes — H. Rajamaa. Kasvatuse eesmärgist ja motiividest — J. H. Kadastik. Tööstuskoolide õppeainete süsteem, suhted üksikute ainete vahel ja ainete kavade põhijooned — A. Remmel. Rahvusvaheline kaubandusliku hariduse kongress — A. V-n. Kirjanduse arvustusi — M. Meos. Kirjanduse ülevaade — I. Reiman. Õiguslikke küsimusi — A. Susi. Hirnu ja õuduselood õpetajast. Välismaalt. Organisatsioonide teateid ja kroonika. Kats. kus. Uusi raamatuid. „Kasvatuse“ lugejaile. „Kasvatuse“ 1929. a. sisse.

Ernst Martinsoni lahkumise puhul.

Üle kümne aasta tööd E. Õ. Liidu juhatuses.

E. Martinson.

Käesoleval tegevusaastal lahkus Eesti Õpetajate Liidu juhatusesest Liidu kauaaegne esimees Ernst Martinson, kelle isikus Liit kaotas oma teeneterikka, vilunud ja hinnatud juhi.

Kahjuks juba paari viimase aasta jooksul E. Martinsoni tervislik seisukord halvenes. Lõppeks ületöötamise tagajärjed hakkasid end nõnda sundivald tunda andma, et tuli alistuda arstide nõudmisele ja hoolimata kolleegide palveist, eemalduda aastate jooksul armsaks saanud organisatsiooni juhtimise tööst.

Ernst Martinson on neid õpetajaskonna huvide ja õiguste eestvõitlejaid, kes E. Õ. Liiduga kaasa tulnud Liidu algpäevist alates. Juba Rakvere koosolekul 27. mail 1917. aastal, kus alus pandi Eesti Kooliõpetajate Keskliidule, valiti E. Martinson ühemeelse poolehoiduga juhatuse liikmeks, kelleks ta jäi kogu segase aja kestes kuni 22. apr. 1919. a., mil ta siirdus haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja kohale. Muutunud olude puhul hamini teenistu-

sest lahkudes, E. Martinson valitakse 4. jaan. 1921. a. jällegi Liidu juhatusse, kuhu ta jääb kuni 31. okt. 1929. a., mil tema tervislik olukord teda sunnib organisatsioonitöö väsitavat koormat maha panema. Liidu viienda juhatuse ajal 1922. a. E. Martinson valitakse abiesimeheks ja, esimehe J. Annussoni lahkudes 1923. a., E. Martinson, olles üldise poolehoidu ja usalduse osaline, saab Liidu esimeheks, jäädes selleks lahkumise päevani. Peale selle 1922. a. alates E. Martinsoni peale pannakse „Kasvatuse“ vastutusrikas toimetamisetöö.

Käesolevate väheste ridade ülesandeks pole E. Martinsoni laialise töö ja paljude teenete loendamine ega hindamine Liidu juhtimisel. Kuid ometi oleks ülekohus nimetamata jätta, et E. Martinsoni juhtimisel Liit on käinud järjekindlat tõusu teed. Liidu mõjuvõim on kasvanud, ülesanded ja töötulemused suurenenud. Veenva järjekindlusega teostades eesti kooli arendamist, Liit on sammuks E. Martinsoni juhtimisel omariikluse ideest ja rahvuslikust vaimust kantud vabameelse demokraatia teed.

Mis aga E. Martinsoni isiku eriti hindamisväärseks teeb ja tema lahku-mist kahjatsema paneb, on tema sõbralikkus, enesesalgamine ja objektiivsus isegi kõige keerukamate olukordade lahendamisel. Nende omaduste tõttu oli ta meisterlikuks lepitajaks ja koondajaks, ja vist on küll esmajoones E. Martinsoni teene, et Eesti Õpetajate Liit on säilitanud organisatsioonilise tervikluse, saavutades ühes sellega maksimaalse mõjuvõimu.

Liidu juhatus ühes kogu organiseerunud õpetajaskonnaga tänab E. Martinsoni õpetajaskonna heaks tehtud töö eest ja loodab, et E. Martinsonil peagi jälle võimalus avaneb osa võtma tulla Liidu juhtimisest.

Maaõpetaja tänapäeva muutunud oludes.

H. Rajamaa.

Aastaid tagasi ilmus „Kasvatuse“ II aastakäigu 10-das vihus J. Prümmel'i kirjutis „Maaõpetajate vaimline närbumine“. Lugesin selle kirjutise siis selle ilmumisel suure huviga läbi, nii et ikka püsis tänini meeles. Nüüd, ligi kümnekond aastat hiljem, selle uuesti lugenud, tundub, et nii mõnigi selles kirjutises esiletoodud vaatekoht ja hinnang maaõpetajate kohta ei pea enam paika nüüdseis muutunud oludes, kuid paljudki tähelepanekud maaõpetajate elust käivad ka tänapäeva kohta.

Meie laialine ning rohkearvuline maaõpetajatepere ei ela küll kaugelki ühesuguseis tingimuses ja, arvesse võtmata puhtlokaalseid erinevusi, jääb ometi püsima J. Prümmel'i väide, et „vaevalt surub ükski teine elukutse niivõrt nähtava ja kestva eralduspitseri ihule ja hingele*“, kui seda teeb maaõpetaja töö ja lähemast ümbrusest tingitud sotsiaalsed eluvõimalused“.

Meie maaõpetajate isiklikku koosseisu, nende elu-olu ja eluavaldusi nii laiemas kui ka kitsamas eluringis tähele pannes näeme, et maaõpetajaskond elab praegu üle õige tugevat sisemist kriisi ja seisab sõna tõsisest mõttes teelahkmel. Aja muutlikud lained on ta-

banud maaõpetajat rohkem, kui seda paljud suudavad üldse kujutella.

Laiemates hulkades kestab veel edasi endisist aegadest päritud vaade, et eeskätt maaõpetaja ainuüksi peab rühma-ikka ja alati seltskondlikul okkalisel tööväljal. Sellest on eriti viimasel ajal rohkesti kõneldud ja kirjutatud, kuid ka nende ridade kirjutaja ei saa sellest siin vaikides mööduda, sest see on hellemaid küsimusi maaõpetaja elus.

Aetuna siis sellest ju ammu laiade hulkade sügavasse teadvusse juurdunud vaatest ja kohusetundest seltskonna vastu ja tihti ka „auahnusest rahvamehe lugupeetud nime järele“, rühmavadki paljud ja paljud õpetajad ja juhatajad maal väga mitmesuguseil, sagedasti üksteisest omalt iseloomult suuresti erinevail seltskondlikel tegevusaladel: hariduse-seltsi, rahvaraamatukogu, tuletõrje-ühingu, tarvitajate-ühisuse, põllumeeste-seltsi, ühispanga jne. jne. esimehe või mõnel muul juhtival kohal; laulukoori, näiteseltskonna juhina, näitemängudes peaosade mängijana, pidude peakorraldajana ja vahel ka uksehoidjana peol, kaitseliidus kompanii jne. päälükuna jne. jne. Ja ei ole siis midagi imestuda, kui seesuguse rühnamise juures õpetaja unustab iseene

*) Minu kursiiv. H. R.

ja paiguti *koolitöögi* kipub jääma kõrvaliseks asjaks.

Ei saa ega või silmapilgukski unustada, et meie *maakool*, see vanaaegne tüübiline valla- resp. külakool, millel oli oma pikk minevik pimedast orjaajast alates, ja oma kindel kuju, see on nüüd üle elanud põhjaliku muutuse. Ja see muutus on otsejoones tabanud maaõpetajat. Endise 2—3-jalalise kooli asemele on astunud 4- ja 6-eklassilised algkoolid, millele meie senine sirgjooneline hariduspolitiika (vähemasti alghariduse alal) on andnud põhjapaneva tähtsuse. Endiste väheste õppeainete ja õige kitsapiiriliste ainealade asemele on astunud hoopis suuremad ning avaramad nõuded niihästi üksikute ainete kui ka kogu õppe- ning kasvatustöö kohta. Praegune külakool — seda nimetust võib ta uhkusega edasi kanda klasside (komplektide) arvule vaatamata — ei nõua mitte ainult sellekohast head ja tusedat ettevalmistust ja andi õpetajakutseks, vaid palju enam hoolt ja vaeva, palju enam ettevalmistust igapäevases jooksvas koolitöös. Või arvavad mõned, et pärast paariaastast töötamist ei ole enam tarvis tundidele valmistuda? Praegune kool nõuab ka hella *sisetunnet*, mis ei luba õpetajal minna *ühtegi tundi* ettevalmistamatult.

Vahepeal on meie seminarid, pedagoogilised klassid, lühiajalised (tavaliselt aastased) kursused saanud ellu suure, sadadesse tõusva õpetajateväe, enamuses muidugi naised. Nende hulgas on ühed põhjalikumad, teised pealiskaudsema ettevalmistusega, ühed on sellele elukutsele endale tee rajanud läbi vaeva ja raskuste oma sisemisest tungist ja armastusest asja vastu, teised on sattunud sinna juhuliselt, sest midagi muud ei olnud peale hakata. See kirju rahvavalgustajate-vägi on rõhuvas enamuses valgunud maale, tuues rohkesti uut verd, värskemaid tuuli vanade õpetajate perre. See valgumine on kestnud juba ligi kümmekond aastat ja sellepärast võime juba küsida: mis on *neist* saanud? Ja siin on selgunud huvitav tõsiasi, mida võib kõikjal kuulda: üks osa astub truult vanema põlve jälgedes, asuvad juba oma esimesel

ametiaastal kohalikus seltsielus juhtivale kohale, lastes end valida esimeesteks jne., suurem osa aga ei tee *mitte midagi*, püsivad kuidagi talve ja kaovad siis suveks jäljetult. Ka sellelgi osal maaõpetajaist, kes jääb paigale, on varsti küljes rutulise vanaksjäämise tundemärgid, kaob endine värskus ja lõõmav teotsemisiha ja kui sinna juurde arvata veel maaümbruse assimileerivad mõju, siis on nad varsti tüübilised maamehed, kes ei julgegi enam omast kolkast välja tulla.

Nii ühest kui teisest seisukohast on see küsimus palju sügavam, kui pealiskaudsel vaatlusel ja eemalolijale paistab. Kuid selles peab *selgusele* jõudma, sest ei ole kaugeltki ükskõik, kuidas meie mitmetuhandeliikmeline maaõpetajatepere võiks kõige kasulikum olla meie riigile ja rahvale praegusis muutunud oludes.

Iseseisvuse ajal valminud ja edasi valmivad noored õpetajad saavad hoopis teissuguse ettevalmistuse, kui seda said eelmised õpetajaspõlvad; nad on *oma aja lapsed* kõigi oma puuduste ja nõrkustega. Ja kui nad ei ole saanud nii põhjalikku ettevalmistust, nagu see tarviline oleks — siis ei ole see *nende* süü. Teisest küljest ei ole seminaris (veel vähem aastasil kursusel) töökorraldusest harjutuskoolides (maatüübiliselt komplekteeritud klassid on olemas ainult *ühel* seminari algkoolil) ja muist tegelikest võimalusist tingitud võimalik ette näha ja õpilasil *praktiliselt* läbi katsuda kõiki neid raskusi, mis neile pärastine tegelik koolitöö ette veeretab. Meie maakoolide seisukord on paiguti niivõrt erinev ja töötamis- ja õpetamistingimused on veel paljudes kohtades sedavõrt närused, et eemalseisja ei suuda seda aimatagi. On arusaadav, et noor õpetaja valmib ja ktipseb alles oma esimesil ametiaastail. Kui palju aega kulub esiti, et kohaneda uute oludega. Kui seminaris või kursusel oli nii hõlpus praktika-tundi anda, sest oli käepärast nii palju näitlikke õppevahendeid (kaarte, mudeleid, pilte, jooniseid, siis mänguriistu jne.), kooli raamatukogust, aine- ja metoodikaõpetajalt või mujaltki hangiti kõik tunniks tarvilised käsi- ja abiraamatud, saadi

erilisi metoodilisi näpunäiteid muidugi pealekauba. Tunniandmine on ka laste seisukohast üsna kerge, sest lapsed on enamikus võrdlemisi arenenud, pealegi on seminari algkoolides ametis vilunud õppejõud, ja nii on õpilased saanud parema dressuuri nii õpetuse kui ka distsipliini suhtes.

Kui nüüd noor õpetaja satub kusa-gile maale täitsa võhivõõrasse ümbrusse ja olukorda, kus sellest võrdlemisi eeskujulikust seadeldusest ruumide, raamatute ja õppevahendide poolest, mis oli olemas seminaris ja seminari algkoolis, ei saa enam undki näha, — mõnes kohas on küll ühte ja teist juba olemas, mõnikord leidub ka asju, mille otstarbest küll arugi ei saa —, siis ei ole teisel sõna otseses mõttes mitte midagi. Ja meie ei suuda aimatagi, kui palju sisemisi murranguid, pettumusi ja kibedustunnet elab üle noor õpetaja esimesil aastail ametis olles. On täiesti õige, et „nii jääb varjule ümbruskonna eest maaõpetaja hingeline ilm, vaimline kriis ja tihti ka kõdunemine, millest hingeteadlane võiks kirjutada terve raamatu. Maaõpetaja ja ümbruskond elab meil sagedasti kumbki ise-elu, kuigi ametikohused õpetajat ümbruskonnaga tihtipeale kokkupuutumisele sunnivad“, nagu kirjutab J. Prümmel eelpoolnimetatud artiklis. Ühed näevad pääsu sellest kidunemisest ainuüksi selles, kui kevadel sealt kohalt kaovad rutem kui muidu kas linna või ükskõik kuhu, kui aga saaks ära sealt; teised jäävad küll paigale, kuid sealt nad enam ka ei liigu. Kuid nii üks kui teine on *pahe*.

Nüüd on juba mitmel puhul algatatud küsimus: kas maksab sel määral kaalumatu hakata kaasa lööma seltskondlikel tegevusaladel, nagu seda on tehtud seni. Kas ei tuleks pisut kaaluda, kas maksab õpetajal end siduda näit. *puhtmajanduslike* tegevusala-dega? Nüüd on maale tekkinud teisigi haritud jõude (keskharidusega noori, haritud põllumehi, terve rida erialalisi nõuandjaid, instruktoreid jne.). Kas ei oleks praegu paras aeg neid töösse panna või rakendada lasta ja mõned alad neile libistada? Selle üle tõsiselt järele mõtlema hakata on praegu viimne aeg!

On endastmõistetav, et õpetaja *ühest* huvikohasest organisatsioonist (kui neid kohal mitu) ikkagi osa võtaks, sealjuures *õpetajate ühingus*, kuhu ta kuulub, aktiivselt kaasa töötaks. Seeviisi oma välist tegevust piirates ning kontsentreerides — millest võib ainult kasu tulla — jääb õpetajal enam aega ja võimalusi pühendumiseks *koolide ja iseene-sele*. Sest ennast silmapilgukski unustada — *see on suurem ülekohus õpetajakutse vastu!* — Siis võib loota, et hakkavad enam täituma laiemas ulatuses mõtted näit. laste „lootusühingute“, lugemisringide j. m. noorte organisatsioonide loomiseks, mis on jäänud tänini paiguti hüüdjaks hääleks kõrves; samuti niisugune otse *hädavajaline asi*, nagu seda on algkooli lõpetanute noorte eriline koondamine kooli ümber. Paljud noored õpetajad on alul mölgutanud suuri mõtteid saada tubliks ning tusedaks maaõpetajaks selle laiemas mõttes. Ja see on ka võimalik praegu kaugemaski maakolkas, kaugel rabade ja metsade taga. Olgugi et pea kõigil tuleb töötada ja õpetada paljusid õppeaineid, mõnel isegi kõiki, kuid siin on tarviline ja võimalikki *spetsialiseerumine* oma huvi ja ande kohaselt. Kel tuleb töötada kusagil peamiselt nooremate klassidega, mis iga aasta ikka ja alati täituvad väikeste mudilastega, kas ei oleks sel küllalt tänuväärne ala põhjalikult tutvuda 7—10-aastaste laste hingeeluga, nende eriliste kalduvuste ja huvidega; süveneda laste hingemaailma — see igapidi veetlev ala võiks paljusid õpetajaid otse ahvatella. See, kellel tuleb peamiselt õpetada *emakeelt*, kas siin ei ole küllalt tööd nii aine enda kui ka praktilis-metoodilises mõttes! Ja kui palju võiks sellest hiljem ümbruskonnalgi kasu olla rahvaraamatukogu kui ka kirjanduse-õpiringi eksisteerimisel, koolist rääkimata! Või näit. *maateaduse* alal... Paljud meie õpetajad, kes ise maateadust õpetavad, ei ole oma kodumaad sõna tõsisem mõttes veel *näinudki!* Siis meie *võõrkeele* õpetajad algkoolis...! Siin oleks loetella veel palju alasid, kuid ma lõpetan. Kordan ainult, et see on võimalik ka kolkas; on tarvis õpetajal oma 1000—1400 kroonilisest aastapalgast ohverdada 30—40

krooni aastas ja mõne aasta pärast on teil hea raamatukogu omal erialal. Sellega teotsemine tooks *rahuldust ja vaheldust*, sest puhkust igapäevase väsitava ja närvesööva kutsetöö järele ei saavutata mitte *mittemidagitegemises*, vaid palju enam vahelduses. Ja mis peasi — see toob rahuldust. Siis võime

alles loota, et eriainelised õpetajate suvekursused saaksid olla viljakamad, kui neist võtavad osa need, kes sellega on talvel *lähemalt* tegemist teinud (missugune asjaolu seab ka lektorile suuremad nõuded). Siis võime ehk loota, et kaob maaõpetajate vaimne närbumine, mida praegugi nii sagedasti kurdetakse.

Kasvatuse eesmärgist ja motiividest.

Prof. T. Ziegler'i järgi
J. H. Kadastik.

Maxima debetur puero reverentia.
Juvenaal.

Kõik teavad, mis tähendab kasvata-da. Kasvatamine — see on plaanikindel tegevus, mõju, mida täisealine avaldab kasvatavale noorele. Meie ütleme „plaanikindel ehk kavakindel“, s. o. mitte ilma süsteemita, vaid organiseeritud tegumõjund.

On ju tõsi, et elu ka kasvatab inimesi, ja seejuures ilma mingisuguse plaani või süsteemita; kuid see kasvatus, mis elu annab, on ainult siis väärtuslik, kui noores inimeses ju varakult, kasvataja plaanikindlal juhatusel, on rajatud head algtoonid, millele elu võib edasi ehitada. Plaanikindlalt — see tähendab ka sihikindlalt: täisealise tegevusel, mõjul kasvavale noorsoole peab järelikult olema *teatav siht*. Sellepärast peab kogu pedagoogika ehk kasvatusedus olema teleoloogiline. Kuid siin meie pörkame kokku omapärase raskusega. Tuleb küsida: kus siis on see eesmärk — kas noores või täiskasvanus, käesolevas ajas või tulevikus? See küsimus pole pühapäevane ega mõne tööta aju sünnitis, nagu ta ehk esialgu paistab. Ei. — Aastasade jooksul pidas kasvatus ainult tulevikku silmas, ta soovis noorest lapsest luua kas meest või naist, kellel oleksid need või teised omadused, sellega aga toodi lapse käesolev aeg — noorus — tulevikule ohvriks.

Neid keskaja (ärkamisaja) kasvatuslikkude küsimuste juures käsitledavaid eitavaid või ebaloomulisi külgi märkas kõige esmalt prantsuse õpet-

lane Montään; kuid Russoo tundis selgesti ebaloomulikkust tolleaegses kasvatuses ja väljendas seda omis kirjatöis. Ta nõuab inimesilt, et need püüaksid last ja lapseilma kui niisugust tundma õppida ja seda austada. Säärast mõtteühtlust leiame peale muu ka rooma pilkekirjanikult Juvenaal'ilt, kui ta ütleb „Maxima debetur puero reverentia“ (poissi koheldagu suurima lugupidamisega.). Lapsel on ka *oma olevik*, mida tal on täieline õigus läbi elada. Selle kõrge sihi mitte-mõistmise tagajärjeks on asjaolu, et noorus tuuakse ohvriks, kasvatusse kantakse palju eba-lapselist, lapse nõrkadele õlgadele laotakse liigpalju töökoormat, lapsejõu looduslikke väljendusi ja lapse olemasolu takistavad igavesed keelud ja ähvardused.

Meie kuuleme niiväga palju kuldsest noorusajast, noorpõlve õnnelikkusest. Meil kõigil on tuttav kodumaa lauliku Koidula' laul:

„Meil aiaäärne tänavas,
Kui armas oli see!
Kus kasteheinas põlvini
Me lapsed jooksime.

Kus ehani ma mängisin
Küll lille rohuga,
Kus vanataat käekõrval mind
Tõi tuppa magama.

Kui üleiaia tahtsin siis
Ta kombel vaadata:

„Laps oota,“ ütles ta,
„See aeg on kiir' küll tulema!“

Aeg tuli. Maa ja mere peal
Silm mõnda seletas;
Ei poolt nii armas polnud seal,
Kui külla tänavas!

Eks ole siin kurtmine kuldse nooruse järele? Me mõistame lauliklapse hingeelu arenemist, kui ta õppis päras-tises Pärnu saksa tütarlastekoolis, kus lapse elulisi väljendusi takistati kõigiti, noorus toodi ohvriks tolleaegsele kasvat-usvaimule, mis valitses mainitud koolis. See laul ilmus ka laulikul varsti pärast selliselt läbielatud aastaid.

Kuid meil on palju neid, kes kurda-vad oma noorust taga.

Kas on noorus asjaks, mida ikka maksab nii kahjatseda ja taga kurta? Kas on aeg, kus kitsal ja porisel küla-tänaval paljajalu joostakse ja kus mõ-nikord ka ema käest „tredejuustu ja kaseplaastrit“ nii kibedalt saadakse, päras-tises elus tõsiselt kahjatsetav? Toob ju elu ise uusi avaldusi ja elamusi kaasa, mis tahtmata sunnib minevikku unustama? Ei. — *Kes pole saanud oma nooruses ehuaavaldusi ja hingelisi tunge vabalt väljendada, sellele jääb noorus eluks-ajaks asjaks, mida taga igatsetakse, kurdetakse.* Kas ei ole meie kasvatuse süsteem süüdi selles, et ta ära-tab lastes hirmu või kartust, muretsemist jne.?

Lastel on kooli-hoolitsemised, kooli-mure; ja ka kodus on, tõepoolest, väga palju niisugust, mida olla ei võiks. Ja kui tuletame meelde veel neid noori, kes surnud lapseas, siis mõistame, et meie peame võimaldama lastele täielikku lapse-elu. Ja kui räägime mängudest, siis näeme, missuguseks mänguasjaks võib muutuda kasvatus, kui asuda sel-lest vaatepunktist asja juurde.

Asi on selles, et õiguse olevikule täiesti omaks võttes, ei või me muidugi salata ka seda, et kasvatus peab samuti silmas pidama ka tulevikku. Kõik va-nemad ju soovivad niiviisi omi lapsi kasvatada, et nad oleksid head, elule kõlvalised ja õnnelikud.

Siin kõige esmalt annab end tunda utilitarism (s. o. kasulikkuse vaate-punkt), mis peab kasvatuse eesmär-giks valmistada inimest tema tulevasele elukutsele. See on tema õigus. „Meie õpime mitte kooli, vaid elu jaoks“ — see on vankumatu tõde ja siin võib eri-ti kriipsutada alla seda, et kasvatami-sel olgu, peale muu, tähelepanu pöördud ka teatava elukutse ettevalmistu-

sele. Kuid sellest nõndanimetatud kut-selisest kasvatusest ei ole veel küllalt; inimene on ikka midagi enam kui elu-kutseline tööline, ta peab olema sõna täies mõttes inimene; vastasel korral on meil tegemist üksnes inetuks saanud olenditega, üksnes „tööliskätega“ ja askeldajatega, kuid mitte inimestega; üksnes ametnikkudega, haritlastega, oh-vitseridega, kavaleridega, kuid mitte ini-mestega. Sellepärast vanaaja kasvatus, mis püüdis poisikestest ainult kodanik-ke valmistada, on meie praegusele ajale väga kitsarinnaline. Siin avaldub lõpp-sihi ajalooline tingivus: riigil oli vanal ajal inimese kohta teine ja palju suu-rem tähendus kui nüüd; sellepärast ka kasvatus võis teha endale ülilmaks üles-andeks: anda riigile inimesi-kodanikke. Mõistagi, et ka veel meie ajal on kasvat-us rahvuslik, iga inimest kasvatatagu ka nüüd nõnda, et ta võiks olla oma rah-vale ja riigile kasulikuks liikmeks. Kuid siiski näeme, et see on ainult üks osa olulisest küljest. Ja kui tühineda Vil-helm Humboldt'i ideede või laulik Schil-ler'i mõtetega, kus viimane kõneleb ini-mese esteetilisest kasvatusest, kus riiki võetakse kui äärmusest tingitud hal-bust, — siis ei taha me tunnustada riigi kõikvõimsust enda heaks, me ei taha omi lapsi ainu ja üksnes riigi jaoks kasvatada. Seda teostavad praegusel ajal Venemaal kommunistid. Lapsed peavad seal vanemate soovist hoolimata saama kommunistideks, selleks on seal kõik kasvatus-tegumõjudid töö-l. . . Nii siis, jääb ainult üks kõrgem eesmärk, s. o. üldinimlik eesmärk. Ja nimelt: meie peame tegema inimese inimeseks. Õige küll, need on ainult sõnad, ja kui niisu-guseid võib neid kurjasti tarvitada. Me peame saama lihtsalt selleks, milleks meid määrab meie loomus — inimesteks. Sellise kasvatuse eesmärgi vastu võivad vaielda kõik selle ilmavaate pooldajad, kes nõuavad, et inimesi kasvatatagu mitte inimlike, maapealsete eesmär-kide ülesandel, vaid koguni teise, haa-taguse elu jaoks. Kuid siis ka siin lap-se olevik tuuakse ohvriks tulevikule, ja juba sellepärast ei ole niisugune vaate-punkt pooldatav. Ja see pole ka kunagi läbi viidud praksises selle sõna äärmi-ses mõttes, kuulutuse peale vaatamata,

et meie maailmaelu enesest muud pole, kui hädaorg ja see meie kodumaaks ei kuulu. Isegi pietistid, kellele see vaatepunkt oleks kõlvanud kasvatuse aluseks ja kes ohverdasid sellele eesmärgile oma kasvatuse meetodis suure osa nooruse-õnne ja nooruse-rõõmu, — isegi need vagadlased lõppude-lõpuks kasvasid lapsi maapealse elu jaoks ja ortodoksilis-humanistliku kasvatuse üle põlgust tundes, läksid puht-reaalset, utilitaarset teed. Ja, kui imelik see ka on, Saksamaal Halles ja Berliinis asutati nende poolt esimesed realkoolid.

Sellevastu, see mis tõsine pietistide vaatepunktis, mis üldinimlikkuse eesmärki ei salga, vaid tunnustab teda: see on kasvatuse usuline element.

Lõppeks, meie kasvatuse eesmärgi määramisele võivad vaielda vastu veel ilmavaate pooldajad, kes ütlevad: meie peame inimesi tegema kõlblateks ja õnnelikkudeks. Kes eraldab õnnelikkuse aate kõlblusest, see töötab osalt oma põhimõtte vastu. Kes võtab kõlblusõpetust (eetika) eudemonistlikust vaatekohast, üldtarvitatavas ja selges sõna mõttes, see võib ilma mingisuguse kahtlusetse kasvatuse eesmärgi määramisel tunnustada omaks ka õnnelikkuse aate. Meie tahame omi lapsi ja kogu kasvavat noorsugu teha elule kõlvuliseks ja õnnelikkudeks inimesteks. Ja aime kõlblisusest ja õnnelikkusest ei räägi mitte vastu sellele aimele või arusaamisele, mis kõneleb heategevusest ja kõlblusest. Iseenesest mõista, et meie peame neid tegema samuti kõlblateks inimesteks, sest vastasel korral nad ei saa õnnelikkudeks. Samuti ka haridus kui tervik on nende heakäekäigu teostajaks. Ja samal ajal peavad hariduse juur kui ka vili olema terved, muidu ei või tema parandada rahva käekäiku. Mõistlik eudemonist saab sellest väga hästi aru; ja tema eesmärgi saavutamisel figureerivad need mõlemad tegurid, mis olenevad teineteisest ja toetavad teineteist. Samal ajal meie ei tohi ka unustada seda tõsiasja, et inimene ei ela isoleerituna teistest, meil ei ole Robinsone tühjal saarel. Emil, keda Russoo kujutab, tarvitab ka mitmesuguste inimeste abi. Inimene on ühiskonna liige ja väljaspool seda ei ole koguni mõel-

dav. Sellepärast ka kõlblusõpetus (eetika) kõneleb üldisest headusest. Selles mõttes sotsialism seatakse eduga heaks vastandiks individualismile, mis, üldiselt võttes, ei lahenda ülesannet: teha inimene inimeseks, mis silmas peab üksnes ühiskonna kõrgemaid klasse, soovides teha teistest ainult lihtsaid „töökäsi“. Nietzsche omapärane härraste-kõlblus ei ole ka edenemist näidanud.

Nõnda siis, kõik peavad olema õnnelikud, ükski inimene ei tohi olla teise abinõuks, igatihel on õigus säärasele elule, mis inimesväärne. Aga et selleks on tarvis kõikide inimeste ühist tööd, siis olgu kõik nõnda kasvatatud, et ühiskonnale kasu tuua. Kui asi nii, siis soodneb järgmine meeleolu: ainult sääraseil tingimusil tunneb inimene kui isend (indiviid) end õnnelikuna ja sellepärast ta näeb ja peab oma õnne otsima kõikide inimeste õnnes. Ma tunnen ennast seda enam õnnelikuna, mida õnnelikum ühiskond, maailm, kus ma elan. Ja see maailm võib olla õnnelik ainult siis, kui mina ja iga üksik inimene temas on õnnelik. Ja ainult siis, kui ma võin individuaalselt ja vabalt täieneda, kasvada, võin ma ka kõigeenam ühiskonnale kasu tuua. Selles — ja mitte lõbumaitsmises — seisab inimese elu. Sellest kõigest näeme, et kasvatus seab endale mitte ainult ühe, vaid tõepoolest neli eesmärki. Ta peab hoolitsema kasvatatava isikliku õnnelikkuse eest — esiteks muidugi lapse õnnelikkuse eest, kuna hiljem selle eest, et temast õnnelik, s. o. inimese elule kõlvuline inimene teha, temas individuaalsust ja isiksust arendada. Ta peab ka hoolitsema ühiskonna õnnelikkuse eest — esiteks, et lapsed ei saaks temale raskeks komistuskiviks, et nad elaksid õnnelikult ja ühelmeelisel isekeskis ja täisealistega (perekonnas), viimaks, kui nad täisealisteks saanud, võiksid tuua kasu kogu ühiskonnale, töötada kultuurialal ja heameelega ning kokkukõlalisel sulada ühte selle ühiskonna tervikuga ja teda teenida.

Tegelikult need eesmärgid räägivad aga sagedasti üksteisele vastu, ja selle küsimuse lahendamine, missugusele neist enam eesõigust anda, on mitmesugune igal üksikul juhtumil, see oleneb

isendist ja olukorrast. Üldiselt aga tulevik seatakse olevikku ületavaks, üldsus individuaalsusest kõrgemaks. Kuid on täiesti õige ka järgmine põhimõte: *kasvatamisel ei ole tarvis kunagi isendit (indiviidi) ega olevikku asjata ohvriks tuua*. Nemad on ka väärilised ja teenivad õiguse, et neid arvestataks.

Humaansete inimeste „õpetamise ja kasvatuse“ nõudmisel tuleb veel üks küsimus keelele: kasvatamisel kõne inimesest kui tervikust, üldsusest ja kokkukõlast. Kas tähendab see sedasama, et ka hariduse nõudmine oleks kõigilt ühevõrdne?

Meie peame teadma, et inimesed oma loomu poolt on mitmesuguste hingelis-füüsiliste kalduvustega. Seda tunnistavad ju inimeste füüsilised lahkuminekid, nagu: daltonism, raskekuulvus jne., mitmesugune temperament ja kõigile teatud erivused tulevase idioodi ja geenide vahel, mille vahel on terve rida vaheastmeid. Peale selle meie ei tohi unustada füüsilisi ja psüühilisi vahesid sugude vahel. Sellest selgub, et *kõik peavad olema kasvatatud, kuid mitte ühtviisi*. Kõige paremini näeme seda nõrgaandeliste ja vaimsete defektidega laste kasvatamisel. Nad peavad ka olema kasvatatud nõnda, et kord inimeseks saades, võiksid endile leiba teenida ja kõlblat elu elada. Selle kasvatuse peavad nad saama endi ja ühiskonna huvides, et olla viimasele kergemaks koormaks. Kuid neid peab teisviisi kasvatama kui normaalseid inimesi. Sellepärast on toimitud täiesti õieti, kui viimasel ajal kurikalduvustega ja ebanormaalseid lapsi kasvatatakse erilistes koolides ja klassides, lahus terveist lastest. Seda tehakse kõige esmalt sihiga, et nad ei langeks oma tervete seltsimeeste tagakiusamiste alla, ja teiseks, et õpetaja ei eraldaks neid ja nad ei takistaks kasvatustööd oma tervete seltsimeeste juures. Ainult niiviisi lahendatakse ülesanded, mis õpetaja ees seisavad nende vaimsete omaduste omapärasusega. Kuid ajalooliselt annavad ennast tunda ka rahvuslikud ja ühiskondlikud lahkuminekid. Vastastikune vahekord ilmakodaniku (kosmopoliidi) ja rahvuslase (natsionalisti) vahel ei ole sugugi nii lihtne, kui see

ehk esialgu paistab. Meie, eestlased, oleme alati olnud palavad isamaalased. Praegusel ajal oleme sellest ehk mõne erakonna läbi, kes töötab teisel alusel, märksa kaotanud. Kuid siin ei tarvitse kahevahel olla. See tunne ei kao — loodus on ta meie sisse istutanud: Meie kodu, meie isamaa jääb meile kalliks! Aga ka ainult siis, kui meie oma noori kasvatame oma kultuuris, oma eluvaadetes ja -viisides — ühesõnaga, eesti tingimustes.

Kõige vanemaks kasvatuse viisiks oli kastiline kasvatus. Poeg pidi saama selleks, mis isagi, ja lihtsail ning loomulikel tingimustel on ta ka sagedasti meil praegu maksev. Kuid see, mis siin esineb täiesti loomulikult, ei tohi saada ometi seaduseks, sünduseks. Alati peab olema arvestatud võimalus, et poeg võib saada teiseks ja paremaks inimeseks, kui oli isa. See on väga kasulik meie lastele, kellel omad erinevad kalduvused ja vaimuanded, ja kellel sellepärast õigus oma teed käia, luua endile teist saatust, kui see oli nende vanemail. Meie ühiskonnale on ka kasulik, kui alamad kihid loovad uusi jõudusid, annavad uut elu väljasurevatele kõrgematele kihtidele. Ja see väljasuremine on kitsaste kastiliste abielude tagajärg, mis vürstide ja professorite ringkondades on tähelepanndav. Õieti öelda, peaksid täiskasvanud, kes lapsi kasvatavad, teataval määral iseennast salgama, enesest nagu lahti ütlemale, et teha oma lastest märksa paremaid inimesi; nad peavad andma võimaluse oma lastele neid endid „üle kasvada“. Meil demokraatlikus riigis kõrgemaid kihte ühiskonnas küll ei ole, aga siiski on mõnesuguseid arvamusi enesest suurt lugu pidavate ametnikkude ja ärimeeste seas. Nende väärarvamuste ja enesest ning ühiskonnast valesti arusaamiste vastu on meil tarvis kõigiti võidelda. Nende seas loetakse seda häbiiks, kui rikaste või haritud vanemate poeg, ütleme, kas elukutse valimisega või abiellumisega teeb mõne astme ühiskonnaredelil, mis haavab nende arusaamist või nii midu ei vääri lugupidamist. Nõu anda ohvitserile või mõnele ministriabile, et ta oma pojast teeks hea puusepa või kel-lasepa — see tähendab teda haavata.

Meie riigi kandev kiht — põllume-
hed — armastavad oma lastele linna
koolides haridust anda. Kuid selle
nähte juures peab küsima: kas ei tooda
sellega lapse õnnelikkus ohvriks vane-
mate seisuslikule eelarvamusele, olevik
— tuleviku võltspäeuste? Ühiskonna
kui terviku heakäekäik nõuab vaimu-
kaid inimesi oma juhtivas ringkonnas;
kooli heakäekäik nõuab, et ei kuluta-
taks oma jõudu andeta inimeste hari-
misele ja niiviisi ei takistataks ander-
kaste kasvatust. See käib keskkoolide
ja ülikooli kohta. Kui nii edasi, siis äh-
vardab kasvada haritlaste üleprodukt-
sioon, tõusta intelligentse proletariaadi
liik. Siin asubki kasvatuse üle nurise-
mise ning juhtivate ringide haridusliku
tasapinna puudulikkuse kurja juur. Sel-
lepärast peab kasvatus küll seadma ide-
aalse nõudmise, et kõrgemat haridust
antaks ainult neile inimestele, kes näi-
danud selleks vaurikkust. Asja pa-
remale korrale seadmiseks võivad vane-
mad ja õpetajad kaasa aidata. Vane-
mad tunnevad omi lapsi, õpetajad an-
navad neile nõu, kas maksab kõrgemat
haridust anda või mitte.

Algkoolidega on lugu teissugusem.
Meil on sunduslik kool ja siin saavad
kõik kasvatust, mille kohta võiks Co-
menius'e sõnadega öelda: „Kõik peavad
kõike õppima“. Kuid Comenius kui
suur pedagoog ei püüdnud mitte seda
põhimõtet nõnda teostada, et kõik
õpiksid üht ja sedasama ja ühevõrdses
õppekursuses. Tema ei nõua seda, et
haridus oleks kõigile ühesugune, vaid et
ta oleks kõigile kättesaadav. Seda pea-
me alati silmas pidama. Kasvatamisel
ei tohi meie lasta endid juhtida mõt-
test, nagu seda tegid omal ajal muula-
sed meie koolipõllul: „Seda on taluraha-
va laste jaoks täiesti küllalt!“ Aga ka
just seesama juhtimõte andis ajalooli-
selt kõige kurvemaid tagajärgi: ta te-
kitas ühiskonnakihtide vahele niisuu-
re kuristikku, et revolutsioon pidi selle põh-
jalikult lahendama. Meie kui ühiskonna
üheõiguslikud liikmed saame nüüd pa-
remini ühisteisest aru — meil ei ole ku-
ristikku vahel. Kodu ja kool peavad
saama üheks tervikuks. Enne oli kõigi
ühiskonnakihtide ühendajaks usupõhi
— piibel. Nüüd kogu Euroopa rah-

vad, kuigi neil sisemised tülid ja hõõ-
rumised, peavad ühisteks füüsilise,
vaimse, kõlbla, ilutundelise ja usulise
kasvatuse. *Meie peame püüdma tunde-,
mõtlemis- ja tahte-ühtluse poole, kuid
mitte kitsais raamides üldmõõduga
üksikuid mõttes.* Igaüks peab saama
inimeseks, kuid niisuguseks, missugune
ta enda omapärasuse (individuaalsuse)
põhjal olla võib. Võiks mõelda, et
ühiskonnal on kasulik, kui kõik te-
ma liikmed on ühesugused, ja et selle-
pärast isiku omapärane kasvatus tu-
leks jätta. Selline põhimõtte ülessead-
mine pole õige. Ühiskonnale on see ka-
sulik ja väärtustav, kui mina oma-
päraselt oma isiklikkude kalduvustega
ja vaimuomadustega täienen. Siis tun-
nen end õnnelikuna ja panen ühiskonna
teenistusse ka rõõmsalt oma jõu — an-
nan talle kõigesuurema sellest, mis mul
anda on. Kuid ka siin kasvatus
— faktiliselt ja ajalooliselt — saab
individuaalseks. Selles seisabki pea-
lahkumine kodu- ja kooli-kasvatuse vahel.
Viimane püüab alati kõigeesemalt selle
poole, et luua lapsest keskmine inimene.
Koolis kannatab ehk individuaalsus ja
kasvatatakse reamehi. Selle vastu tar-
vis ühiskonna huvides võidelda, et oleks
terveid omapäraseid liikmeid ja isik-
sust kui tuld. Lapsed ei taha, et neid
kasvatataks. Vanemad või täisealised
kasvatavad neid vägisi. (Meil on sun-
duslik algkool.) Nii siis, lapsed pea-
vad painutama end kasvatusele. Kuid
siiski igas inimeses avaldub teatud
tung hariduse järele, mille aluseks jõu
tundmine, soov teostada, harilik kal-
duvus järeletegemiseks. Järelikult, sel-
lel püüdmisel hariduse poole on täiesti
loomulikud juured ja rakenduspunktid
inimese loomuses. Selles mõttes ini-
mene soovib, et teda kasvatataks. Mõ-
ned lapsed juba väga varakult paluvad
kooli ja loevad koolitööd paremaks, kui
omi mängu. Meil on koolisundus mak-
sev ka noortele kaheksa-aastastele.
Suuremalt jaolt nurisevad inimesed
üksnes oma kasvatuse viisi vastu, nad
nurisevad selle üle, et neid kasvata-
takse teisiti, kui nemad seda taha-
vad. See protest ei aita neil midagi.
Kas nad tahavad või mitte, ühiskond
kasvatatakse neid nõnda, nagu see on vii-

siks käesoleval ajal. Õige on, et ta esialgu lähtub tõsiseist praktilisist mõisteist: igale inimesele on haridus abiks elu ülespidamises, looduse üle valitsemises, edustab au, kuulsuse ja õnne saavutamist. Ta on aga kasulik ka ühiskonnale, sest ta võib kasvatatud ja haritud inimest oma vaatekohalt kasutada.

Lõppeks, inimesesugu, kui niisugune, ilmutab ideaalset püüdmist tüübiliseks tööks; arendades üldinimsust me loome kunstnikuna ideaalse kunstitöö. Aga ideaalsed kunstitööd peavad olema mitte üksnes tüübilised, vaid ka individuaalsed. Suurtele meistritele oli kasvatustöö kui kunstnikule looming, lõbuks ja eluks, eesmärgiks ja elukutseks. Need inimesed ei või olla muuks, kui üksnes kasvatajaiks.

Niisugused mehed olid Comenius ja Pestalozzi, aga veel enne Sokrates, kes jutlustas armastusest, kui inimeste kasvatusabinõust. Igal kasvatajal peab olema kasvatuslikku annet, pisutki seda Sokrates'e armastust, muidu loeb ta oma elukutset raskeks astlaks, muidu ei kõlba ta kasvatajaks. Kasvatus on võimalik järgmisil motiividel: esiteks, inimene tahab, et teda kasvatataks; teiseks, kõik inimesed enam-vähem soovivad teist õpetada, kasvatada; kolmandaks, meie oma praktikast teame, et noored, ehk küll mitmesugusel moodsul, kuid siiski alluvad kasvatusale; lõppeks, paljudes põleb pedagoogilise armastuse ja suurvaimu tuluke ja ajab neid nende tegevusele. Sellepärast võivad tõepoolest paljud olla head kasvatajad.

Tööstuskoolide õppeainete süsteem, suhted üksikute ainete vahel ja ainete kavade põhjooned.

A. Remmel.

Tööstuskoolide õppeainete süsteemi määramisel tuleb kõigepealt otsustada põhimõtteline küsimus: kas seada kooli eesmärgiks *loova*, või ainult *valmistava* käsitöölise kasvatamine?

Valmistamine on reproduktiivne tegevus: ta esitab uuesti olemasolevat, või teostab varem loodut (näiteks: ühe tooli järgi teise valmistamine või kavandi järgi valba kudumine). Loomine aga sisaldab ikka midagi uut — olgu see ka kui väiksel määral, — mis saadakse mõistuslikkude kaalutluste ja loogika (tehniline looming) või fantaasia kujutluste ja tunnete (kunstiline looming) tegevusest. Seega on loomine ikka produktiivne tegevus.

Loomine esineb käsitöölise praktikas sagedamini, kui seda ehk arvatakse. Nimelt ei panda harilikult mitte tähele seda loomingut, mis esineb *koos valmistamisega*. Ja ometi esineb looming suuremal või vähemal määral igakord: 1) kui käsitöölise kasutab olemasolevat eeskujut vabaks järeleaimamiseks täpsa kopeerimise asemel, 2) kui ta kahest või mitmest eeskujust kombineerib uue vor-

mi, 3) kui elu — see tuhandepalgeline ja alati edasiruttav — esitab käsitöölisele äkki uue ja tundmatu ülesande. Kõik loeteldud juhud esinevad käsitöölise praktikas igapäev — ühtlasi annab end igapäev tunda paljudele käsitöölisele loomisoskuse puudus.

Loova käsitöölise kasvatamist õigustab ka veel teine asjaolu, ja nimelt see, et *praktiline meel, kunstiline maitse* ja enese ning teiste tööde *hindamisoskus* ja *võime*, mis on hädatarvilikud *igale* käsitöölisele, saavad sügavalt areneda alles aktiivses loovas tegevuses, kuna aga passiivne eeskujude vaatlemine ja järeleaimamine annab ikka ainult pinnapealseid tulemusi.

Kolmas asjaolu, mis õigustab *loova* käsitöölise kasvatamist, on majanduslik: on ju looming *kõigekõrgemalt tasutav* tööstuslik tegevus võrreldes füüsilise ja oskusi rakendava tööga.

Ja veel neljaski — üldkultuuriline — asjaolu õigustab *loova* käsitöölise kasvatamist: tarbelooming põimub tiheidalt kokku meie eluga, mille tõttu ta on selleks määratu suureks ja tähtsaks te-

guriks, mis hoiab alal ja arendab edasi rahva loovaid jõude.

Et loova käsitöölise kasvatamine on ka meie hariduspoliitika sihiks, seda tõendab tööstuskoolide tunnikava, kus esinevad säärased ained nagu kompositsioon, stiiliõpetus ja joonistus, millel on mõtet just ainult loova käsitöölise jaoks.

Seega siis: *tööstuskoolide õppeainete süsteem tuleb koostada loova käsitöölise kasvatamise seisukohalt.*

*

Neli erinevat momenti esinevad loova käsitöölise tegevuses: 1) loomine, 2) valmistamine, 3) majanduslik kasutamine, 4) teadmiste ja oskuste edasiõpetamine. Nende nelja momendi ümber koonduvad kõik *käsitöö õppeained* tööstuskoolis, kusjuures ainete ülesandeks on arendada teadmusi, oskusi ja võimeid, mis tarvilikud mainitud neljaks momendiks. Peale selle — ainete viienda tsükliks — esinevad veel *üldkasvatustlikud ja üldhariduslikud ained*, mille ülesandeks ei ole mitte kasvatada eeskujulikku käsitöölise, vaid mis seavad eesmärgiks kasvatada inimest üldse või kasvatada n.-ö. inimeses inimest.

A. Loomine. Üks osa loomingust toimub kindlasti teadvusetuse piirides. Kuid seda teadvusetut tegevust katkestavad harilikult teadliku kontrolli, arvustuse ja loodu hindamise momendid. Ja mida keskpärasem on loov anne, seda hoolikamat teadlikku suhtumist nõuab temalt looming. Teadlikku suhtumist ja analüüsi tuleb kasutada aga ka *teiste* loomingu hindamisel, kui see hindamine peab ulatuma kaugemale lihtsast heakskiidust või laitusest.

Teadlik suhtumine omasse või teiste loomingusse seisab selles, et kaalutakse, kontrollitakse ja hinnatakse, kas on valitud õiged *sihid*, kas on õiged *abinõud* sihtide saavutamiseks, *kuivõrt* on saavutatud *eesmärk* ja kas sisaldab looming üldse midagi *uut* ja *üle šablooni* ulatuvat. Nõnda võib öelda, et teadlik looming on *sihiteadlik looming*.

Loomingu teadlik osa on see, mida saab *kätte õpetada*, kuna aga meil puuduvad abinõud otseselt juhtida teadvusetut osa loomingus. Seda teadvusetut

saab ainult kaudselt mõjutada — ning jällegi vaid teadliku analüüsi varal.

On selge, et teadlikku suhtumist loominguusse tuleb arendada just eriti käsitöölise juures, kus enamikus puuduvad suure loova intuitsiooniga isikud. On ka selge, et teadlikku suhtumist saab õpilasele õpetada ainult *sõnaliste seletuste* varal.

Tegelikud loomise (kompositsiooni) tunnid on seotud praktilise tööga, mille tõttu siin tuleb tihti kõrvale kalduda lähimõeldud süsteemist, haarates kinni mõnest juhuselisest, kuid huviaratavast momendist ja inspiratsioonist. Seega tuleb kergesti ette, et mõni tähtis seletus teemade vahetuse tõttu jääb hoopis ära. Ka ei ole võimalik tegelikkudes kompositsiooni tundides midagi teoreetilist käsitleda tervikuliselt, seepärast et tuleb seletusi katkestada pikkade tegeliku loomise vaheaegadega. Kõige öeldu tõttu omavad tegelikkudes kompositsiooni tundides antud seletused loomingu sihtidest, abinõudest, loomisprotsessist, vormide ülesehitusest jne. *tükkelise* iseloomu, ega seo endid üheks tervikuliseks süsteemiks ja teadvuse aluseks.

Esitatud väiteist, loodan, jätkub, et põhjendada ühe uue õppeaine — või ehk ka ainult tundide rühma — toomist tööstuskoolide õppeainete süsteemi. Nimetan seda ainet (või tundide rühma) *tarbeloomingu teooriaks*. Selle aine sisu põhijooned selguvad järgnevaist seletusist.

Kaht sihti taotellakse tarbeloomingus: otstarbekohasust ja ilu. Otstarbekohasuse ja ilunähtuste analüüsimine ning tundmaõppimine on seega tarbeloomingu teooria esimeseks ülesandeks. Selle ülesandega kaasas käib tarbe- ja iluvormide tegelik analüüsimine ja hindamine otstarbekohasuse ja ilu seisukohalt. Edasi järgneb — teisena ülesandena — tarbeloomingu protsessi jälgimine, kusjuures aine jaguneb loomulikult kaheks: otstarbekohase loomise (tehniline looming) ja ilusa loomise (kunstiline looming) protsess. Tarbeloomingu teooria kolmandana ülesandena tulevad vaatluse alla mitmesugused muud tarbeloominguga seotud küsimused; nagu: individuaalne ja kol-

lektiivne looming, rahvusliku tarbeloomingu alusjooned, mõned meetodilised küsimused jne.

Tarbeloomingu teooria arendab sihitteadlikkust loomingus. Kuid selleks, et luua, peab veel omama: 1) kujutluste materjali, 2) tehnilist oskust loodu fikseerimiseks (kavandi loomiseks), 3) loomisvõimet.

Mälusse kogutud kujutluste materjal on tarvilik loomiseks samuti, kui on tarvilik vesi veskile. Kujutluste materjali algallikaiks on ühelt poolt loodus, teiselt poolt — matemaatika; nende vahel asuvad kõik tarbekunsti ja käsitöö vormid. Nõnda siis tuleb kujutluste mälu rikastamiseks tutvuda looduse vormidega, matemaatika vormidega ja kõikide aegade ning rahvaste tarbe- ja iluvormidega.

Looduse vormidega tutvutakse *joonistamise tundides*, matemaatiliste vormidega — *joonestuse tundides*. Samad tunnid aga arendavad tehnilist oskust: joonistamine — vaba käe oskust, joonestus — täpsa geomeetrilise konstrueerimise oskust. Seega saame joonistuse kava alusjooned: a) käemehaanika õige seadlus ja hoogsa ning rütmilise joone arendamine; b) värvitehnika algvõtetelega tutvumine ja materjalide ning tarbevormide edasiandmine värvide varal; d) looduse vormide kujutamine nende vormi ja värvi tundmaõppimiseks.

Joonestuse kavasse kuulub: a) mitmesuguste matemaatiliste sirg- ja kõverjooneliste vormide konstrueerimine, b) tarbevormide ja ornamentide geomeetriline konstrueerimine.

Etnograafiliste ja ajalooliste tarbe- ja iluvormidega tutvutakse *tarbevormide ajaloo tundides*. Peasihiks on siin, nagu kõneldud, vormide mälu rikastamine, kuid kaassihina esineb ka stiilimõiste ja stiilitunde arendamine ning üldse selgitamine, kuidas on tekkinud tarbevormid otstarvetest, materjalidest, lokaalsetest, etnograafilistest, kliimaatilistest, poliitilistest, isiklikkudest ja looduse mõjutustest. Tarbevormide ajaloo sisuks on: a) primitiiv- ja poolkultuurrahvaste tarbelooming, b) Idamaa ja Kauge-Lääne rahvaste tarbelooming, d) moodne tarbelooming.

Loomisvõime areneb tegelikus loovas töös, milleks on tööstuskoolides *kompositsiooni tunnid*. Siin tundides, kui koondus- ja sõlmepunktis tulevad ühtlasi kasutamisele kõik teadmused ja oskused, mis omandatud eespool mainitud tarbeloomingu teooria, joonistuse, joonestuse ja tarbevormide ajaloo tundides.

Kompositsiooni õpetuse kava on tihedalt seotud tegeliku tööga, seepärast ta on igal erialal isesugune. Üldistena kava alustena võiks ehk ainult märkida: 1) loomine vormide alal, 2) loomine ornamentide alal: a) pinnajaotised, b) tehnilised algvõtted, d) geomeetiline ornament, e) tarbe-, taime-, looma- ja inimesvormidest ornament. Muidugi teostatakse kava igal käsitööalal isesuguste ülesannete ja isesuguste tehnikate varal.

Peale vormide ja dekoratiivsete ornamentide kompositsiooni tuleb kõikidel käsitööaladel veel lühidalt käsitleda *reklaamikompositsiooni*, sest et reklaamil tundub olevat meie ajal imevõim tööstuse- ja äriilmas, mistõttu käsitöölise peab tundma reklaamikunsti aluseid.

B. *Valmistamine*. Valmistamine eeldab, et on olemas täppis eeskuju või kavand, mille järgi valmistatakse. Seega siin tuleb tööliselt nõuda ainult materjalide ja nende ümbertöötuse tundmist; täpsamalt liigitades annab see järgmised ained: a) materjalide tehnoloogia, b) tööriistade, masinate ja tehniliste võtete õpetus, d) konstruktsioonide ja vormide õpetus.

Materjalide tehnoloogia on üldiselt tunnustatud ja kujunenud aine, mille tõttu ka tema kava põhijooned ei nõua enam uut piiritlemist.

Mõnd selgitust nõuab tööriistade, masinate ja tehniliste võtete õpetus ehk lühidalt *tehnikate õpetus*. On iseenesest ükskõik, kas selle aine jaoks määratakse eritunnid, või eraldatakse lihtsalt mõningaid tunde tegelikus töös. Tähtsam on küsimus, *kuidas* ainet käsitlellakse. On kindel, et õpilased saavad teatud tehnikale kontsentreerida parimini tähelepanu siis, kui ei kisu tähelepanu laiuli ülesande lai ulatus ja nõuete mitmekesisus. Seepärast on soo-

vitavad tehnika äraõppimiseks ülesanded, kus esineb *ainult* õpitav tehnika, või kus tutvumisele tuleb tehniline võte vähemalt domineerib.

Olgu tööriist kui-tahes lihtne, ta nõuab ikkagi oskust enda käsitamisel, nõuab teadmusi ostmisel. On peale selle igal tööalal masinaid, mis koolis puuduvad, millega aga õpilane elus ometi kokku võib puutuda; ja on ka masinaid, mis meieni üldse ei ole veel jõudnud, mis aga enamarenenud mais tarvitusel ja mis mõne aja pärast kindlasti jõuavad ka meile. Mitmesugused tööriistad ja väiksed masinad on käsitöölisele suureks abiks ja sellepärast, et olla elus võistlusvõimeline, tuleb õppida tundma siin iga uut tehnilist saavutist.

Konstruksioonide ja vormide õpetus käsitleb tarbeasja osade vorme ja nende ühendamise viise ning võimaldab nõuda tarbevormide põhjalikku tundmaõppimist. Ta on üldiselt peamisti igalpool tarvitusel ja on seepärast kujunenud tema käsitlemiseks ka enam-vähem kindlailmelised meetodid. Tahaksin siin vaid mainida seda, et ruumiliste esemete konstruksiooni ja vormi tundmaõppimiseks ei jätku pinnalisest joonestusest (n. n. ametialane joonestus): *ruumilisi esemeid peab õppima tundma ruumiliselt*. Seepärast ongi aiakunstis, arhitektuuris ja ruumikunstis hakatud plaanide ja projektsioonide kõrval tarvitama mitmesugustest materjalidest plastilisi mudelid. Ka mööblivalmistamisel ja eriti rõivastuse alal tuleb seda teed käia: tuleb löikejoonestuse kõrval näidata elaval mudelil või mannekeenil protsessi, kuidas pinnaline riie modelleerub ruumiliseks rõivaks.

Materjalide tehnoloogias, tehnikate õpetuses ja konstruksioonide ning vormide õpetuses omandatud teadmused ja oskused ühinevad ainetes süsteemi teises koondus- ja sõlmepunktis — *tegelikus töös* —, põimudes üksteisega kokku lahutamatuks.

Kaks seniesitatud tsüklit — loomine ja valmistamine — on ka omavahel tihedalt seotud ja nimelt kui tarbevormi tekkimise kaks faasi. Kuid tarbeeseme valmistamisega ei ole lõppenud veel

side töölise ja eseme vahel. Töölisel tuleb korraldada nõnda, et ta valmistatud esemest saaks võimalikult suurt *majanduslikku tulu*. Seega astume tööstuskoolide õppeainete süsteemi kolmanda tsükli — majandusliku kasutamise — juurde.

D. Majanduslik kasutamine. Majanduslikkude küsimuste üldisi aluseid käsitleb koolis *majanduseõpetus*. Selle aine ülesandeks on esijoones õpetada majanduslikult mõtlema. Kuid ühes sellega ta annab rea praktiliselt tarvilikke põhiteadmusi.

Töö või tööstuse majanduslik juhtimine tegelikult nõuab täpsat kalkulasioonioskust, mille tõttu tuleb eraldada rühm tunde *kalkulasiooniõpetuse* jaoks. Selle aine sisuks on: materjalide arvestus, tööarvestus, töökoja tegelikkude ja amortisatsiooni kulude arvestus, üldise bilanssi arvestus.

Majanduseõpetuses ja kalkulasiooniõpetuses omandatud teadmused ja oskused tuleb rakendada tegelikult, lastes õpilasi *isetegevalt võtta osa koolitöökoja juhtimisest*, s. t., lastes neid teha kalkulasioone oma töö jaoks, samuti koolitöökoja tegelikkude ning amortisatsiooni kulude ja üldise bilanssi arvestamiseks. Ka kõiki muid töökoja juhtimise momente saavad siin õpilased tundma õppida.

E. Teadmuste ja oskuste edasiõpetamine. Suurel osal käsitöölisest tuleb teetseda elus ka teiste juhtijana, olgu *meistrina, instruktorina* või õpetajana kas töökodades, kursustel või koolides. Seepärast tuleb *igale* käsitöölisele anda kindlasti algteadmusi didaktikas ja oma eriala metoodikas, eraldades selleks erilised *didaktika-metoodika tunnid*. Et need tunnid ei jääks mitte teooriaks, tuleb korraldada tingimata harjutustunde, kus siis teoreetilised teadmused ja oskused ühes tulipunktis kokku sulavad.

G. Üldhariduslikud ja üldkasvatustlikud ained tööstuskoolis. Tööstuskool asub omalt olemuselt üldharidusliku kooli ja tegeliku tööstuse vahel: ta otseks ülesandeks on kasvatada head tööstus- ja käsitöölise, kuid ta jätkab ka üldharidusliku kooli sihte, kasvata des õpilasest *füüsiliselt ja hingeliselt*

väärtuslikku inimest ning ka väärtuslikku kodanikku. Õpilase füüsilise tervise hoidmiseks esinevad koolis tervishoid ja võimlemine, õpilase hingeelu arendamiseks — keel ja kirjandus*), laulmine jne., õpilase kui ühiskonna

liikme kasvatamiseks — kodanikuteadus.

*

Seega on loeteldud ja piiritletud kõik tööstuskooli õppeained. Jääb veel üle ühendada nad kokku üheks aineteks

Tööstuskoolide õppeainete süsteem ja suhted üksikute ainete vahel.

	Loomine.	Valmistamine.	Majanduslik kasutamine.	Teadmuste ja oskuste edasiõpetamine	Üldharid. ja üldkasvatulikud ained.
Ettevalmistusained.	1) Tarbeloomingu teooria. 2) Joonistam. ja joonest. õpetus. 3) Tarbevormide ajalugu.	1) Materjalide tehnoloogia. 2) Tehnikate õpetus. 3) Konstruktioonide ja vormide õpetus.	1) Majanduseõpetus. 2) Kalkulatsioonõpetus.	1) Õpetamise teooria, 2) Metoodika.	1) Tervishoid. 2) Võimlemine. 3) Keel ja kirjandus. 4) Laulmine. 5) Kodanikuteadus.
Koondusained.	↓ ↓ ↓ Komposits.-õpetus.	↓ ↓ ↓ Tegelik töö	↓ ↓ ↓ Isetegevus kooli töökoja majanduse juhtimisel.	↓ ↓ ↓ Proovitunnid.	

süsteemiks. Seesugune süsteem esineb siin toodud tabelis.

Oma otsekohe ülesande kõrval — kasvatada head käsitöölisi, inimest ja kodanikku — võib iga üksik kool võtta erilise hoole alla mõne detailülesande,

*) Kõrvalülesandena käsitellakse keele tundides ka ürilist kirjandust.

nagu näiteks: õpilaste loomingu, rahvapärane käsitöö, teadliku naise kasvatamine, rahvustunde elustamine jne. Nende detailülesannete esiletõstmine on õigustatud niivõrt, kuivõrt nad ei sega kooli otseseid eesmärgi ja ülesandeid. Üksikute detailülesannete esiletõstmine on selleks momendiks, mis moodustab üksikute koolide erinevuse, andes neile individuaalse palge.

Rahvusvaheline kaubandusliku hariduse kongress

Amsterdamis, 2.—5. septembrini 1929.

A. V-n.

Käesoleva aasta septembri alul korraldati Rahvusvahelise Kaubandusliku Hariduse Ühingu algatusel Amsterdamis rahvusvaheline kaubandusliku hariduse kongress.

Sääraseid kaubandusliku hariduse kongresse oli korraldatud enne maailmasõda kümme: Bordeaux's 1886. a., Pariisis 1889. a., Bordeaux's 1895. a., Londonis 1896. a., Antwerpenis 1898. a., Veneetsias 1899. a., Pariisis 1900. a., Milaanos 1906. a., Viinis 1910. a. ja Budapestis 1913. a.

Maailmasõja lahtipuhkemisega katkesid rahvusvahelised sidemed; ka Rahvusvaheline Kaubandusliku Hariduse Ühing suikus surmale.

Alles 1926. aastal läks korda Zürichis see Ühing uuesti ellu kutsuda. Ühingu õhutusel on tekkinud kaubandusliku hariduse sektsioonid kõigis suuremais riikides. Ühingu liikmete arv on kasvanud kogu aeg, nõnda oli 15. oktoobril 1928. aastal Ühingu liikmeid 1480 (organisatsioonid ja üksikuid isikuid), 15. mail 1929. a. — 1686 l.

Möödunud aastal korraldas Ühingu Saksamaa sektsioon majandusliku kursuse Braunschweigis, käesoleva aasta augustis oli analoogiline kursus korraldatud Rotterdamis. Ühingu algatusel korraldab Taani Valitsus 1930. a. suvel majanduslikud kursused Kopenhaagenis. Kuna Eesti neist rahvusvahelisist ettevõttest on eemal seisnud, siis oleks soovitav osavõtt nimetatud kursustest õpetajail, üliõpilasil ja ärimeestel.

Ühingu algatusel korraldas käesoleval aastal Hollandi Valitsus rahvusvahelise kaubandusliku hariduse kongressi Amsterdamis. Tegelikult kongressi korraldajaks oli Ühingu Hollandi sektsioon; kulud kandis Hollandi Valitsus, Amsterdami ja teiste Hollandi linnade kaubanduskojad.

Osavõtjaid oli tulnud üle 30-st riigist, kõige rohkem muidugi Hollandist, siis Saksamaalt, Prantsusmaalt, Inglismaalt, Ameerika Ühendriikidest, Tšeh-

hoslovakiast, Ungarist ja teistest. Eestist olid tulnud Tartu ülikooli kaubandusosakonna dotsent R. Mark, Tallinna tütarlaste kommertsgümnaasiumi õpetaja pr. M. Grosberg ja nende ridade kirjutaja Tallinna tütarlaste kommertsgümnaasiumi juhataja A. Veiderman.

Elukutselt oli suur osa kooli administratsiooni esindajad, siis kaubanduslike õppeasutiste õpetajad, suur protsent oli ärimehi, kes olid tulnud kas isiklikul tahtel või mitmesuguste asutiste esindajaina. Üldse ulatus osavõtjate arv 900-ni.

Läbirääkimise keeleks oli inglise, prantsuse ja saksa keel. Siiski peab tähendama, et saksa keel seisis tagaplaanil. Samal ajal kui saksakeelsed ettekanded tõlgiti kokkuvõttes prantsuse ja inglise keelde, tõlgiti inglise- ja prantsusekeelsed ettekanded ainult kas vastavalt prantsuse või inglise keelde, saksa keelde neid ei tõlgitud. Kongressi juhataja tähendas alul, et tema teada mõistavad saksa keele valdajad ka kas inglise või prantsuse keelt.

Koosolekud peeti ilusas avaras koloniaalinstituudi saalis, ainult viimane koosolek peeti Amsterdami ülikooli aulas.

Kongressist osavõtu tööd kergendas märksa asjaolu, et peaaegu kõik ettekanded ilmusid kongressi alguseks trükkis. See asjaolu võimaldas juba varemalt kõneleja mõtetega tutvumise.

Üldse oli aga kavas ettekandeid liiga palju, sel põhjusel ei saadud pühendada läbirääkimistele küllalt aega. Isegi osa referaate jäi pidamata.

Pühapäeval, 1. septembril peeti Ühingu koosolek, tutvustati kongressist osavõtjaid Amsterdami linnaga, kuna õhtupoolikul olid korraldatud ametlikud vastuvõtud.

Tegelik kongressi töö algas esmaspäeval, 2. septembril kell 9 hommikul. Kuna Hollandi Valitsuse esindaja haridusminister jäi hiljaks, siis tuli oodata kongressi avamisega õige kaua, milline

asjaolu tõi takistust ka kongressi pä-rastisele tööle.

Kongressi avas Rahvusvahelise Kau-bandusliku Hariduse *Ühingu esimees Dr. A. Junod* (Zürichist). Ta tervitas kokkutulnuid, avaldas tänu Hollandi Va-litsusele ja teistele asutistele, kes kaasa olid aidanud kongressi korraldamisele, tegi ülevaate senistest kongressidest. Nagu selgus, haarasid esimesed kong-ressid kogu kutselise hariduse, tehnilise, kaubandusliku ja tööstusliku hariduse küsimusi. Kuna tegemist oli väga eri-nevate aladega, siis hakati korraldama 1889. aastast kaubandusliku hariduse kongresse lahus.

Dr. Junod ettepanekul valiti kong-ressi juhatajaks Ch. Boissevain, kong-ressi korraldava toimikonna esimees Hol-landis, mis valik osutus väga õnneli-kuks. Hra Boissevain võis vabalt kõ-nelda kõigis kolmes keeles, oma vaimu-kate ja huumoririkaste kokkuvõtetega ja korraldustega ta mõistis koos hoida alati kõnelejaid ja sundida kõnelema neid asjalikult. Hra Boissevain kujunes sellepärast kogu kongressi töö kandjaks ja hingeks.

Teised kongressi juhatuseliikmed va-liti suuremate maade esindajate hul-gast.

Mr. Boissevain oma sissejuhatavas kõnes annab lühikese ülevaate korral-dava komitee töödest ja raskusist, mis on tulnud võita. Lõppeks määrab ta ära kaubandusliku hariduse mõiste. Kaubandusliku hariduse ülesanne on eeskätt anda õpilasile üldine haridus, samal ajal andes neile teadmisi, mis on tarvilikud äritegelasile, püüab arendada õpilastes neid omadusi, millele on raja-tud kaubandus ja krediit, nagu ausus ja korralikkus jne., missugused omadu-sed peavad olema arenenud eeskätt.

Ettekannete seeria avab *Haarlemi keskkaridusnõunik Dr. Elzinga kõnega „Kaubandusliku hariduse alused“*. Mil-line on kaubandusliku hariduse ühis-kondlik alus? Kui vaatleme majandus-liku elu viimase 50-ne aasta jooksul, siis näeme suurt tõusu kaubanduslikus elus. Nõnda oli Hollandi kaubanduslik bilanss 1872. a. 9.707 tonni, 1912. a. — 98.026 tonni, 1927. a. — 141.763 tonni.

Vaadeldes rahva elukutselist koos-seisu viimase 25-e aasta jooksul näeme, et isikute arv, kes teotsevad põlluma-janduse ja kalanduse alal, väheneb võrd-levalt kogu aeg; nende isikute arv, kes teotsevad tööstuse, kaubanduse, panga ja äri alal, tõuseb. See nähtus ei tule ilmsiks mitte ainult Hollandis, vaid kõi-gis maades, Saksam., Ameerika Ühend-riikides j. m. Igal pool kasvab tööstuse, kaubanduse ja transpordi alal teot-sevate isikute absoluutne arv kui ka nende võrdlev %.

Uuema aja seltskond ei ole see, mis ta oli paarikümne aasta eest. Elule et-tevalmistavad asutised peavad arvesta-ma seda asjaolu. Kool peab noort ini-mest ette valmistama elule, tema tule-vaste ülesannete täitmisele. Need, kel-lest kujunevad kaubandusliku liikumise juhtijad, peavad õppima tundma ma-jandusliku ja rahalise ilma korda, kau-pade tekkimist, nende jaotamist ja tar-vitamist, aru saama juriidilistest vahe-kordadest, mis tekivad kaupade saatmi-sel, mõistma huvide vastolu mitmesu-gustel aegadel, nad peavad oskama kir-jeldada kaubandusliku liikumise orga-neid ja vahendeid. Siin on määratu ülesanne, mille peab lahendama tuleva-se kommertsandi kasvataja. Mitte ainult kommertsant ei vaja säärast ettevalmis-tust, vaid kõik, kes elukutseliselt teevad tegemist ühiskondlikkude ja majandus-likkude küsimustega. Et põhjalikum elavate keelte praktiline mõistmine on hädatarvilik, seda ei tarvitse pikemalt põhjendada.

Kaubandusliku hariduse teadusliku aluse moodustavad poliitiline majandu-seteadus, eramajanduseteadus, majan-duseteaduse ajalugu, majandus-geo-graafia. Rahanduse probleemid esinevad eriharuna; looduseteaduslikkude ainete hulgas omandab keemiline ja füüsiline tehnoloogia ikka suurema tähtsuse.

Kaheldakse, kas suudavad majan-duslikud ained anda eetilist kasvatust. Majanduseteaduse keskpunktis seisab inimene väärtuste tootmisega ja tarvi-tamisega. Majanduslik tegevus on eeti-lise tegevuse riik, inimene esineb siin olendina, kes teadlikult seab üles uusi sihte ja püüab neid saavutada; see on kultuurtegevuse riik, mitte natuurprot-

sess. Ühiskonnateadused näitavad, et ühiskonnal on igaühe kohta samad õigused, kui on isikul ühiskonna suhtes. Kõlbluse normide allikaks, nende sihiks ja kõlbla tahte emaks on ühiskond. Kas ei suuda siis olla ühiskondlikud teadused aluseks noorsoo kasvatusel? Järelikult küll.

Ideeline külg peab leidma kaubanduslikus õpetuses küllaldase väljenduse, sel teel viimane annab väärtuslikku ainet sotsiaalseks ülesehitamise tööks.

Kaubanduslik õpetus ei pea andma õpilasile mitte üksi tarvilikke teadmusi, vaid ta peab näitama ka ühiskondlikkude nähete ühendavat sidet; ta peab aitama kaasa parema ühiskonna loomiseks, kui see on olnud olevikus või minevikus.

Kaubanduslikud õppeained võimaldavad rohkem kui teised äratada indiviidis vastutustunnet seltskonna vastu. Õpilane tuleb veendumusele, et elusih on aidata kaasa kogu jõuga selleks, et tõsta selle ühiskonna õnne kvantumit, mille liige ta on ise.

Dr. Elzinga kõne moodustas nagu üldpõhja kongressi tööle. Järgnevad ettekanded ja läbirääkimised koonduvad kahe peaküsimuse ümber: 1) *majanduselu rahvusvaheline sõltuvus ja selle mõju kaubanduslikku haridusse*, 2) *kaubanduse ja tööstuse koostöö kaubandusliku hariduse andmise ja ettevalmistustööga*.

Tähtsa referaadiga esines esimesele teemale *Frankfurt M/ä. ülikooli prof. dr. Kalveram*. Referent tõi põhjaliku ajaloolise ülevaate majanduselu arenemisest, alla kriipsutades seda sidet ja sõltuvust, mis valitseb riikide ja maade vahel.

Maailmasõda kiskus katki sidemed, purustas rahvaste ja riikide kooskõla.

Põhjalikud muudatused on sündinud 15-ne aasta jooksul tooresainete majanduses, samuti ka nende ümbertöötamise aladel. On tekkinud uued nafta-piirkonnad. Hollandi-India ja Ceylon tõrjuvad välja Brasiilia monopoli seisukorrast kummi tootmises. Venemaa osavõtt kütteainete turul on langenud 48%-lt—37%-ni. Varemalt andis Venemaa $\frac{1}{4}$ kogu maailma odrasaagist, nüüd on ta hoopis välja langenud. Kaa-

nada ja Ameerika Ühendriigid on muutunud nisu peaproductsentideks jne.

India ise töötab ümber ketruse, mis ta varemalt vedas välja teistesse riikidesse. Inglise puuvillatööstus on kaotanud $\frac{1}{3}$ oma turust välismaal. Hiinas, Jaapanis, Brasiilias on tekkinud õitsev tekstiiltööstus. Euroopa metalliproduksioon on langenud 52 %-lt—41 %-ni, Ameerika osa on tõusnud 42 %-lt—51 %-ni jne.

Uued leiutised on muutnud majanduselu: kunstiid peab võidukäiku ja tõrjub välja puuvillariide; lämmastiku saavutatakse õhust; kummitarvitus on tõusnud äärmiselt kõrgeks; tööstus, transportvahendid ja kodumajandus elektrofitseeritakse; traadita telefon on loonud uued õitsevad tööstusettevõtted.

Samal ajal areneb võit ruumi ja aja üle ühes auto ehitusviisi täienemisega, õhusõidu ja raadio arenemisega.

Kuid neile tehnilisile saavutisile vaatamata pole vastavalt tõusnud maailma läbikäimine. Maailma kaubandus pole tasakaalus nende saavutistega. Põhjuseks on asjaolu, et arvurikkad ostujõulised tarvitaajad on muutunud vaeseks, läbikäimine on takistatud projektiooniliste kaitseabinõudega.

Maailmasõjale järgnevad aega iseloomustavad merkantilistlikud ja imperialistlikud piüded. Riigid piiravad endid kõrgete sisseveo tollidega, riiklikud toetused takistavad kaupade vahetust, takistatakse inimeste sisserändamist jne. Majanduselus puudub selle tagajärjel tasakaal. Euroopa on muutunud Ameerika võlgnikuks, kellele ta peab maksma määratud summad.

Nende majanduslike raskuste selgitamises on jõutud otsusele, et tuleb maailma majandust saneerida kaotades takistused, mis halvavad rahvusvahelist ühistööd.

Nimetame siin eeskätt Rahvasteliitu; tema on suurte ootuste väljendus majanduse ja kultuuri alal. Nimetame Genfi majanduskonverentsi 1927. aastal, kus jõuti otsusele, et majanduselu võib stabiliseerida ainult sel teel, kui tagasi pöörduetakse majandusliku vabaduse juurde, kaotades tollipiirid kaubanduslike lepingute kaudu. Tekki-

vad kartellid ja trustid püüavad samuti eemal hoida kriise ühel või teisel kujul kaubanduslikul ja tööstuslikul alal.

Nimetame edasi rahvusvahelist ratsionaliseerimise instituuti Genfis, rahvusvahelist kaubanduskoda; kõik nad püüavad kergendada inimeste ja kaupade liikumist ja kaotada majanduslikke takistusi. Püüded luua rahvusvahelist majanduslikku õigust on andnud juba osalisi tagajärgi. Majandusliku solidariiteedi ajajärk hakkab lähenema.

Kuidas peab see mõjutama kaubanduslikku haridust? Tähtsam siht on arendada õpilastes arusaamist maailma kaubanduslikust, tööstuslikust ja majanduslikust sõltuvusest. Mõistuse harimise kõrval on tähtis tunde- ja tahtemilma arendamine. Tuleb tugevalt toonitada üldmajanduslikku mõtlemisviisi ja sügavat isiksust ja iseloomu.

Mis õppeainete sisusse puutub, siis seadis Dr. Kalveram üles järgmised probleemid. Tuleb põhjalikumalt tundma õppida maailma majanduslikku varade tootmise ja varade jaotamise käiku. Koha looduslik omapärasus paneb end alati maksma vaatamata subjektiivsele majandustegureile. Transiidiküsimuste juures tuleb pühendada laiemat tähelepanu tolliküsimustele ja eraja riigikorraldustele, mis takistavad või edendavad transpordi. Kaubateadust ja majandusgeograafiat tuleb kõita geopolitiliselt seisukohalt. Tarvis on jälgida kapitali rahvusvaheliste turutingimuste muutusi. Õpilane peab sügavamalt mõistma sidemeid, mis ühendavad isikiikku majandust maailmamajandusega, et ära hoida valesamme, majanduslikke raskusi ja kitsikusi. Erilist tähelepanu tuleb pöörata sügavamale võõrkeele tundmisele, eriliselt hoolitseda kaubandus-majandusliku keele tagavara rikastamise eest.

Kaubandus-hariduslikud õppeasutised tulevad ühevääristada teiste õppeasutistega.

Äärmine mitmekesisus kaubanduslikkude koolide tüüpides pole põhjendatud. Siin tuleks neid ühtlustada.

Vaja on ellu kutsuda asutis, mis toetaks õppejõudude, õpilaste, õppevahendite ja kirjanduslikkude toodete vahetust. Sel teel aitame kaasa sõja taga-

järgede kaotamisele ja maailmarahu maksmapanekule.

Prantsuse kaubandushariduse sektiiooni sekretär Mr. Blondel valgustab kaubandushariduse korraldamist Prantsusmaal. Kõrgem kaubanduskool asutati Prantsusmaal juba 1820. a. Pärastpoole tekkisid teised kaubanduslikud õppeasutised, nõnda et praegu kõrgemate kaubanduskoolide arv ulatub 17-ni. Nende koolide kavad on suured. Et nad oma ülesandega valmis saaksid, pandi suurt rõhku õpilasmaterjali valikule. Sisseastujad, küpsustunnistuse omajad, peavad sooritama erilised eksamid, viimasel ajal isegi võistluseksamid. Need koolid valmistavad ette kaubamajade ja ettevõtete juhte.

Alamais kaubanduskoolides, mis on rajatud algkoolile ja kuhu lapsed astuvad 13—14-ne a. vanuselt, õpetatakse tehniliste ja kutseliste ainete kõrval üldhariduslikke aineid. Need koolid valmistavad ette noori inimesi, kes võiksid töötada büroodes, kauplustes ja ärides.

Ameerika Brookings instituudi juhataja Mr. Lyon põhjendab, miks tuleb kaupmehe elukutseline ettevalmistus anda koolide kätte. Ei saa praktika tähtsust salata, mis annab väärtuslikke kogemusi ja osavust. Viimase aja kaubanduse arenemine on aga nii laiuline, et praktika ükski ei suuda anda tarvilisi teadmusi. Kaupmees, eriti kaubanduse organiseerija peab mõistma kaupade tehnikat, tal peab olema teadmusi rahanduse ja seaduste tundmise alal, seda kõike võib ainult anda kool.

Varemalt, kui kaubanduslikud vahekorrad olid lihtsad, mõistis kaubanduse alal teotseja oma elukutse ülesannet. Nüüd, kus erinemine on läinud väga kaugemale, jääb üksikule tema ülesanne ühiskonnas selgusetu. Kool näitab üksiku sidet kogu alaga ning üksiku ülesannet ühiskonnas.

Sel teel kasvatame paremini äri-meest ka avaliku elu ja kodaniku ülesannete täitmisele.

Praaha kaubandusakadeemia prof. Vebeeslas Firkle kaitseb kaubanduskooli etteheidete eest, mis neile sagedasti tehakse: et kaubanduskoolid täidavad õpilasi teoreetiliste teadmuste hulgaga, ilma et nad suudaksid kujun-

dada nende iseloomu ja anda neile ärieluks tarvilikke võimisi; õpetajail endil puuduvad tarvilised omadused, nad ei suuda anda õpilasele kindlat tuge; kool on kollektiivne asutis, tema tase andab vaimu, selle asemel, et individuaalseid talente välja tuua; raamatutarkus teeb õpilase praktiliseks eluks kõlbmatuks.

Kõneleja leiab, et kool kui sotsiaalne asutis suudab rohkem õpilasele anda kohusetunnet, mis on tarvis modernsel kaupmehel. Moodset kaubandust ei kannata mitte raamatupidaja vaim, vaid aade teenida ühiskonda. See tendents annab moodsele kaubandusele sotsiaalse ja eetilise väärtuse.

Omadused, mis on kaupmehel vajalikud, — energia, algatusvõime, vastupidavus, terav pilk, inimeste tundmine — on päritavad. Neid ei saa istutada, neid võib ainult arendada. Sagedasti astub kooli õpilasi, kellel pole neid omadusi. Koolile ei saa teha siin etteheiteid.

Kool peab leidma päritavad omadused ja neid arendama, kõlblate omaduste eest hoolt kandes, halbu maha rõhudes.

Kool peab seotud olema praktilise eluga ja ennast talle kohandama.

Õppemeetod peab võimaldama õpilastele aktiivselt tööst osa võtta.

Õpetaja ettevalmistamise küsimus on äärmiselt tähtis, õpetaja peab olema kontaktis äripraktikaga.

Eriteadlaste abi tuleb alati kasutada koolide korraldamisel ja nende töös. Välismaareisid, kaubanduse ja tööstuslike ettevõtete külastamine on hädatarvilikud.

Kes õpetab, see peab oma õppeaine ja meetodi kohandama kaubanduse vajadustele. Üldharidust ei saa kõrvale jätta, ta on vajalik kaubanduse kõrgemate funktsioonide teostamiseks.

Haridus ei lõpe kooliga, pärastises praktilises elus tuleb jätkata koolis alatud tööd. Selleks huvitatud ringkonnad peavad looma võimalusi.

Ameerika esindajad tutvustavad kongressi Ameerika kaubanduslike õppeasutistega. Viimasel ajal on õpilaste arv kasvanud äärmiselt suureks. Koolid on tüübilt väga mitmesugused.

Sagedamini tulevad ette koolid: 1) 4-aastase kursusega, 2) kaheaastase kursusega, millesse astumisel nõutakse kaheaastases üldhariduslikus koolis käimist, 3) kõrgem kool 5-aastase kursusega, kus kahel esimesel aastal õpetatakse üldhariduslike aineid, 4) kaubandusakadeemia, ta nõuab sisseastujalt küpseksami.

Sisult on muudatused 15-ne a. jooksul järgmised.

A. Keskkoolides:

1. Katsed üles ehitada loogilist õppekava.
2. Kaubanduslike erialade laiendamine. Varemalt pandi pearõhku eeskujuliste stenografistide ja raamatupidajate ettevalmistusele, nüüd on juurde tulnud müüjate ettevalmistus.
3. Töö koolides usaldatakse ainult neile õpetajaile, kes seisavad oma ülesannete kõrgusel ja kel on kaubanduslik praktika.
4. Koolid töötavad käsikäes äriilmaga.

B. Kõrgemais koolides:

1. Kaubanduslike ainete õpetamise intensiivseks tegemine.
2. Kontakti loomine äriilmaga.
3. Raskusepunkti kandmine ärijuhtide ettevalmistusele.
4. Katsete tegemine kaubandusliku ja tööstusliku ettevalmistuse kombineerimiseks.
5. Õpetuse andmise korraldamine kirja teel.
6. Kaubandus-ülikoolide liidu loomine.

Äärmiselt huvitava ülevaate kaubandusliku hariduse seisukorrast enne maailmasõda ja pärast seda annab Praaha kaubandusakadeemia direktor dr. Erben. Enne maailmasõda kaheldi paljudes mais küsimuse üle, kas tuleb korraldada kaubandushariduse andmist kooli abil. Eriti Inglismaal sündis ärimehel kasvatus eeskätt äris, kuna teoreetiline ettevalmistus sündis erateel öhtu- ja päevakursustel. Pärast maailmasõda on sündinud suur muudatus, esijoones Ameerika Ühendriikides ja Saksamaal. Üldharidus tuleb siduda kutseharidusega. Sellega ühenduses loodi ühendus kooli ja praktika vahel. Kaubanduskogjad ja ärimehed korporatsioonid mitte üksi ei toeta koole ra-

haliselt, vaid aitavad koolide juures nõu ja teoga. Eriti lähedane kontakt on loodud Ameerika Ühendriikides. Ka teistes maades võib seda tähele panna. Tšehhoslovakkias võimaldavad suured ärid kaubanduskoolide õpilasile praktiliselt teotseda. Saksamaal pannakse erirõhku noorte inimeste kutsenõuandele, et iga mees satuks õigele kohale. Ka Inglismaal hoolitsevad teoreetilise hariduse andmise eest väga mitmesugused koolid, väga erineva laadiga.

Kes peaksid olema koolide ülalpidajad, kas riik, kommuunad või eraisikud ja seltsid, oleneb kohalikkudest vajadustest. Küll aga tuleb nõuda seadusandlikku korraldust ja riiklikku järelevalvet neile koolidele.

Prof. Erbeni arvates peaksid kaubanduslikud õppeasutised olema järgmised. 1. Sunduslikud kaubandus-täienduskoolid äriõpilaste ettevalmistamiseks, 2—3-me a. vältusega. 2. Keskmised kaubanduskoolid keskmiste äride teenijate ja ametnikkude ettevalmistamiseks. 3. Kõrgemad kaub. koolid, mis valmistavad ette ametnikke kõigi kaubandusalade ja riigiteenistuse tarvis. 4. Kaub. ülikoolid, teaduslikud asutised, mis valmistavad ette maailma äri organiseerijaid ja juhte. 5. Nende koolitüüpide kõrval peaksid teotsema päeva- ja õhtukursused mitmesuguse vältusega.

Ka üldhariduslikke aineid on kaubanduskoolides tarvis, mis aga peaksid olema läbi põimitud kutseainetega. Selles suunas on, näit., selles koolis, kus dr. Erbeni direktoriks, kaubateaduse mõiste alla ühendatud looduseteadus, keemia ja kaubateadus. Ka teistes ainetes tuleb talitada samuti. Kõige normaalsemaks tundide vahekoraks oleks üksikute rühmade järgi: 1 (keeled): 1 (üldhariduslikud ained): 1 (kaubanduslikud ained).

Õpilaste valiku kaubanduskoolide tarvis peab dr. Erben tingimata tarvilikuks eksamite teel ja muul viisil.

Õpetajate ettevalmistamine on tähtis: õpetajal peab olema põhjalik teoreetiline, praktiline ja pedagoogiline ettevalmistus, tema kohta tulevad seada suured kõlblad nõuded. Tuleb praktika alalt kutsuda kooli tüsedad jõud.

Läbirääkimistel üllatunud küsimuste puhul vahetati mõtteid peaaesjalikult sellest, missugusel ulatusel tuleb käsitleda üldhariduslikke aineid kaubanduslikes õppeasutis. Peaaegu kõik pooldavad seisukohta, et üldhariduslikkudele ainetele tuleb anda tunduvalt suurem nende koolide kavades. Kuna äriiline tegevus on niivõrt mitmekesine, siis ei suuda kool kõigil aladel anda küllaldast ettevalmistust. Haritud inimene suudab ise tõusta tarvilisele kõrgusele.

Huvitavat probleemi puudutas *Budapesti kaubandusakadeemia direktor dr. Karl Szobo*, ja nimelt *ajakirjanduse tarvitamist koolis*.

1913. a. Budapestis peetud kongressil avaldati soovi, et kooli ja ajakirjanduse vahel tuleks luua lähem side. Isegi peeti tarvilikuks eriliste tundide korraldamist, kus harutatakse kaubanduslike artikleid.

Sooviavaldused olid järgmised:

1-ks, emakeelsete kirjandite teemadeks tuleb kasutada erikirjanduse artikleid;

2-ks, võõrkeelte tundides tuleb tarvitada eriajakirjanduse artikleid tõlkmaterjaliks;

3-ks, teiste ainete õpetamisel, nagu majandusteadus, seaduste tundmine, ajalugu, kaubateadus, raamatupidamine, kontoritööd, võivad erikirjanduse artiklid tuua palju kasu;

4-ks, kaubanduskoolides tulevad korraldada tunnid, kus harutatakse eriajakirjanduses ilmunud kirjutisi.

Dr. Szabo kuulab järele, kuidas on lugu selle poolest üksikuis mais. Neist vastustest selgub, et tehtud ettepanekud peaaegu kõigis mais on leidnud pooldamist ja osalt teostamist.

Nõnda kasutatakse Prantsuse kaubanduskoolides kirjandeiks sagedasti eriajakirjanduses ilmunud artikleid.

Saksamaal, Tšehhoslovakkias, Taanis, Ungaris leiab ajakirjandus kasutamist võõrkeelte tundidel.

Ameerika Ühendriikides, Inglismaal, Saksamaal jne. leiavad koolides käsitlemist ajakirjanduses ilmunud majanduslikud küsimused. On ilmunud isegi eriline metoodiline kirjandus, kuidas tarvitada seda tähtsat vahendit koolides.

Suuremas osas Ungari kaubanduskoolides, ka Tšehhoslovakkias töötavad erikaubanduslikud „ringid“, kus harutatakse majanduslikke küsimusi.

Ameerika, Prantsuse, Saksa, Itaalia, Tšehhoslovakkia ja Ungari koolid omavad harilikult suured raamatukogud, kus erikirjandus kui ka presse rikkalikult on esindatud. Õpilane, ka õpetaja, leiab alati neis küllaldaselt materjali majanduslike küsimuste kohta. Ameerika koolides kasutatakse raadiot. Ka Budapestis on korraldatud koolides erilised „raadiotunnid“.

Noorte ärimeeste vahetuse küsimust käsitleb Kopenhaageni kaubanduskooli direktor hr. Vibaek. Selleks, et maad võiksid olla üksteisega kaubavahetuses, selle ülesande teostajad peavad tundma üksteise maad, tema kombeid ja tarbeid. Kõige paremini õpib maad tundma sel teel, kui seal isiklikult teosteda. Eriti noorele ärimehele, kes oma karjääri algab, peab antama selleks võimalus. Enne sõda oli harilik nähtus, et noor ärimees hulk aega töötas võõral maal, mitte üksi mail, kuhu kaupu saadeti, vaid ka mail, kust tooresaineid saadi. Kasu oli sellest mõlemale maale. Noor ärimees, sõlmides tutvusi võõra maa äriliste ringkondadega, õppides tundma paremini ka maa saadusi, tagasi tulles kodumaale propageerib neid. Maade kaubanduslik läbikäimine kujuneb intensiivseks ja otseseks ilma teiste maade vahetalituseeta.

Dir. Vibaek toob ette terve rea näiteid Taani ja Inglismaa kaubanduslike suhete alalt enne maailmasõda.

Pärast maailmasõda on olud muutunud. Välismaalasi ei lasta enam tööle suuremasse ossa riikidesse. Põhjuseks tuuakse ette valitsev tööpuudus. See on arusaadav, et tööpuuduse korral neile ärimeestele, kes selleks lähevad välismaale, et muretseda seal endile tööd, tehakse takistusi. Kuid hoopis teine lugu on nende kaupmeestega, kes välismaale lähevad, et siin õppida. Kui neid õieti vastu võetakse, siis aitavad nad sidemeid sõlmida ja pärastpoole kaubavahetust suurendades tööpuudust vähendada.

Taani kaupmeeskond on sellepärast pöördunud Rahvusvahelise Kaubandus-

koja poole, paludes viimast samme astuda, et riigid kaotaksid korraldused, mis takistavad noortel ärimeestel omandada täiendava kaubandusliku ettevalmistuse saamist võõrastes maades. Analoogiline ettepanek võeti vastu ka põhjamaade kaubanduspäeval Oslos, septembrikuus 1928. a.

On arusaadav, et välismaale tulevad saata ainult need noored andekad ja energilised ärimehed, kes suudavad tuua oma sealviibimisest kõige suuremat kasu.

Dir. Vibaek arvab, et vahetusest peaksid võtma osa Rahvusvahelise Kaubandushariduse Ühingu sektsioonid üksikuis mais. Sektsioon ütleb otsustava sõna, keda tuleb välja saata ja astub siis ühendusse selle maa sektsiooniga, kuhu noormees sõidab. Viimane maa loob noorele ärimehele tööleidmiseks sellekohased võimalused, aitab kaasa, et ta oma viibimist kõige laiemal ulatusel ja tagajärjekamalt võiks kasutada. Tuleb võimaldada noorele ärimehele pääs kõigisse seltskonnakihtidesse, et ta võiks tundma õppida selle maa elu ja kombeid, mis on tähtis suhete loomiseks.

Kaupmehe ettevalmistus peab olema rahvusvaheline; aeg nõuab koostööd; noortele tuleb tasandada selleks teed.

Sama küsimuse üle kõneleb veel dr. M. Larcher, Prantsuse tehnilise hariduse peainspektor. Tema põhjendab oma kord kaubandushariduse täiendamise vajadust välismaal. Selleks tulevad määrata stipendiumid ja toetused. Referent toob ette asutised, mis annavad toetusi ja stipendiume Prantsusmaal välismaareisideks.

Nende asutiste samme ühtlustab tehnilise hariduse alamsekretariaat. Viimane astub samme, et noored inimesed pääseksid välismaale ja leiaksid seal vastavat tööd.

Prantsus- ja Inglismaa vahel on ärimeeste vahetuse asjus kokku lepitud.

Dr. Larcheri arvates tuleksid ellu kutsuda kõigis mais komisjonid, mis hoolitseksid noorte inimeste vahetuse eest; need komisjonid peaksid pidama sidet omavahel. Kuidas asja lähemalt korraldada, selle peaksid omaks ülesandeks võtma üksikute maade kauban-

duskojad ja Rahvusvaheline Kaubanduskoda.

Läbirääkimistel algatatud küsimuste üle avaldavad sakslased soovi, et eriti Inglise delegaadid peaksid astuma samme oma Valitsuse ees, et kaotataks korraldused, mis takistavad noorte inimeste välismaalaste pääsu Inglismaale ärilade õppimiseks.

Teiseks tähtsamaks teemaks, millele olid pühendatud arvurikkad referaadid, oli küsimus, *missugune peab olema tööstuse ja kaubanduse kaasabi kaubandushariduse töös.*

Esimesena kõnelejana esineb siin tehniliste koolide peainspektor Inglismaalt Mr. A. Abott.

Nagu selgub tema ettekandest, on Inglise koolivõimud seni vähe tähelepanu pühendanud kaubandushariduse korraldamisele.

Kõige sagedamini sünnib teoreetiline ettevalmistus kaubanduslikul alal õhtukoolides, kus töötavad õpetajad, kes ise teotsevad päeval otseselt kaubanduslikul või tööstuslikul alal. Sel teel tunnevad õpetajad kõige paremini tööstuse ja kaubanduse vajadusi.

Viimasel ajal kavatseb haridusministeerium üleriigiliselt kaubandusharidust korraldada. Selleks on pööratud kõigi silmapaistvate kaubandustegelaste ja organisatsioonide poole kodumaal kui ka asumail küsimustega, missugused muudatused tuleksid võtta ette maksvas olukorras.

Üldiselt töötavad kaubanduslike koolide küsimustes alati sõbralikus käsitöös õppeasutised ja äriühingud.

Kõneleja juhhib tähelepanu raamatule „Education for industry and commerce“, milles on lähemalt kirjeldatud Inglismaal töötavate koolide korraldus.

Prantsuse tehnilise hariduse peainspektor dr. Larcher väidab, et *igalüks, kes valib endale elukutse, peab olema sellest tarviliselt orienteeritud.* Sama nõue maksab ka tulevaste kaubandustegelaste kohta. Inimesel peavad olema kalduvused valitud elukutse suhtes. Pariisis on ellu kutsutud elukutse orienteerimise instituut, mille ülesanne on määrata kindlaks omadusi, mis üks või teine elukutse inimeselt nõuab. See instituut ühtlustab kogu elukutsete uurimistööd

Prantsusmaal, mida toimetavad erilised asutised.

Kõneleja esitab lõppeks terve rea soove elukutsevaliku korraldamise kohta:

1. Algekool peab viimastel kooliaastatel õpilasele elukutseid valgustama ja andma talle kindla kujutluse elukutsest, et õpilane suudaks endale luua elukutse ideaali.

2. Kõigi õpilaste suhtes tulevad korraldada erilised uurimiskatsed, mille ülesanne on õpilaste võimete ja kalduvuste kindlakstegemine.

3. Kaubanduslik ettevalmistus (kas äris või praktilises koolis) ei tohi alata enne 15-dat eluaastat. Selle eel käigu prooviaeg — „eelõpiaeg“.

4. Näidates mitmesuguseid kaubanduslike elukutseid, mis moodustavad „ühtlasi elukutse mitmesuguste funktsioonidega“, tuleb ehitada kutseline õpetus nõnda, et ta suudaks avalikuks teha õpilaste kalduvusi ja huve.

5. Nende õpilaste tarvis, kes õpivad kõrgemais kaubanduslikes koolides, tuleb korraldada kaubanduslik praktika, kas samal ajal, kui nad koolis õpivad, või katkestavad praktika ajaks teoreetilise õppimise. See „eelvalmistuse“ aeg aitab kindlaks määrata õpilase praktilisi võimeid.

6. Säärane „eelvalmistus“ — kombineeritult eriliste kursustega — tuleb korraldada ka üldhariduslike õppeasutiste lõpetajale.

Pariisi kaubanduskoja töökoja-koolide peainspektor M. Lomont peab tarvilikuks, et noortel inimestel peaks olema enne kaubandusliku elukutse valimist *proovi*-, õigem *ettevalmistusaeg*, umbes üks aasta, ja see mööduks vastavas koolis. Kõrgemate kaubanduslike kohtade suhtes oleks see ettevalmistusaeg pikem.

Kool peab olema nõnda korraldatud, et ta ligineks tõelisusele (magasin-koolid), õpetaja peab kohanema oma meetodi poolest kaubanduse nõuetele ja kaupmehe vaimulaadile.

Õpilane viiakse kord-korralt oma tulevase elukutse piirkonda.

Pariisi kaubanduskoja poolt on korraldatud sääraseid magasin-koolid, nendega ollakse väga rahul. Pariisi eesku-

ju järgi on asutatud säärased koolid ka teistes suuremates linnades. Välismaalased käivad tutvumas nende koolidega.

Kokkuvõttes soovitab M. Lomont, et algkooli lõpetamise järele olgu korraldatud ettevalmistuskursus neile noortele inimestele, kes tahavad astuda ärisse. Selle kursuse ülesanne on ära hoida äri- lisele elukutsele sattumast neid, kellel puuduvad selleks kalduvused ja omadused. Iga indiviid tuleb juhtida neile aladele, mis vastavad kõige rohkem tema võimistele ja annetele.

Rahvusvahelise Kaubandusliku Hariduse Ühingu esimees dr. A. Junod Zürichist teeb ülevaate viiside kohta, kuidas sünnib kaubandustegelaste ettevalmistus.

Esimene tee: noor inimene võib algkooli lõpetamise järele astuda otsekohe äriteenistusse.

Teine tee: ta võib ühe või rohkem aastaid õppida mõnes kaubanduskoolis ja omandada seal põhjalikud teoreetilised teadmused.

Paljudes maades (Ameerika Ühendriigid, Belgia, Kaanada, Hispaania, Prantsusmaa, Inglismaa, Hollandi, Itaalia, Luksemburg, Norra, Portugal, Rootsi jne.) puudub äriõpilaste instituut. Õpilane on kohe palgaline äriteenija. Tema õpib praktika kaudu, tema nari- dus on tingitud tema arusaamisest, tema intelligentsist, usinusest, tööde iseloomust, ümbruskonnast jne.

Teistes maades (Saksamaa, Austria, Ungari, Tšehhoslovakkia ja Sveits) on korraldatud äriõpilaste instituut erilise lepinguga tööandja ja õpilase vahel. Õpilane on sagedasti kohustatud käima täiendavalt kaubanduskursustel 6 kuni 12 tundi nädalas (kolme aasta jooksul). Erilise praktilise ja teoreetilise eksami sooritamise järele antakse vastav tunnistus.

Kaubanduskoolid mitmesugustes maades on väga lahkuminevad oma ulatuse (1—5 aastat), tunnikavade, iseloomu, eksamite ja õiguste poolest.

Kooliga ja eksamitega ei lõpe noore ärimähe ettevalmistus. Kõiksugused õhtukursused, raamatukogud, ettekanded, suvekursused, ühingud, ekskursioonid kaubanduslikesse ja tööstuslikesse ettevõtetesse, büroovahendite näitused, rah-

vusvahelised majanduskursused võimaldavad ärimähele täiendada end igakülgselt.

Kõik need ettevõtted väärivad toetust. Kuid ka noort ärimäest, kes tahab võtta osa neist ettevõtteist, tuleb toetada.

Tulevad asutada erilised stipendiumid välismaal korraldatavaist kursust osavõtjale. Ka kaubanduskoolide õpetajaile tuleb võimaldada värskendada oma teadmisi võõrkeelte ja äripraktika alal niihästi kodus kui ka välismaal.

Prantsuse tehnilise hariduse kõrgema nõukogu liige M. Bayle kõneleb, kuidas on korraldatud Prantsusmaal erilised täiendavad kursused neile, kes on lõpetanud kaubandusliku õppeasutise või äripraktika õppimise. Need kursused leiavad tunnustamist ettevõtjate, pedagoogide kui ka äriteenijate poolt. Põhimõtted, mille alusel on korraldatud need kursused Prantsusmaal, on järgmised: 1) praktiline ettevalmistus kui tähtsam siht ja tähtsam vahend, 2) tehniline ettevalmistus, 3) üldine ja teaduslik ettevalmistus. Need kolm elementi on harmooniliselt üksteisega läbi põimitud.

Täiendavaid kursusi iseloomustab erinimine (spetsialiseerimine).

Erialad on järgmised: a) administratiiv-bürookohtadele: raamatupidajad, stenotüpistid, sekretärid, korrespondendid ja tõlgid, b) aktiiv-teenistukohtadele: müüjad, sisseostjad ja väljapakujad, agendid, esindajad.

Pangateenijad kuuluvad esimeste hulka.

Osa aineid on ühised ja peale selle iga rühma tarvis eriained. Kursustega töötavad käsikäes ärid ja koolid. Säärased kursused on suuremates linnades väga levinud.

Kulusid kannavad ühingud, kaubanduskogud ja ärimähed.

Pariisis ja paljudes provintsilinnades on ellu kutsutud erikursused juhtivate jõudude tarvis, nagu osakondade juhtide, peasekretäride, inseneride ja valitsejate tarvis.

Kursuse lõpetajaile korraldatakse katsumised mitmesuguste erialade järele. Lõpetajaile antakse kutsediplomid.

Riik toetab ja õhutab igati eraalgatust sel alal. Kõik töötavad siin koos: kogukonnad, kaubanduskojad, ühingud, ettevõtjate sündikaadid, koolid jne., et arendada ja organiseerida kaupmehe täiendava hariduse saamist.

Kaubanduslike kursuste direktor Yoeder Ameerika Ühendriikidest toonitab vajadust, et kaubanduskooli õpetaja ise peab tulema äriilmast.

Kutsehariduse inspektorid *Rachinel* ja *Contenot* kõnelevad samuti *erikursustest*, nagu neid on viimasel ajal ellu kutsutud Prantsusmaal *äriõpilaste* tevis. Tarvidus nende kursuste järgi on suureks kasvanud sellest ajast, kui hakati korraldama äriteenija (seli) eksameid praktika lõpetamisel. Kõnelejate arvates tuleksid teha need kursused äriteenijate tarvis sunduslikeks. Õpetajad peaksid olema kindlas ja alalises ühenduses aktiivse ärieluga.

Dr. Huffnagel teeb ülevaate kaubandusliku hariduse korraldusest *Hollandis*. Seal teotsevad 1) kaubanduskoolid 3-aastase kursusega, 2) kaubanduskoolid 5-aastase kursusega, vastavad viieaastasele realkoolile, 3) kaubanduskoolid, neid on 3, 4) kaubandus-täienduskoolid neile, kes on juba ärides ametis, 5) kaubanduslik õpetus, mida korraldavad ärid ise ühenduses tööga, 6) kaubanduseksamid, mida korraldavad ühingud. 1925. a. alates antakse eksami soovijale riiklik praktika diplom, millele ettevalmistus on vaba.

Edasi toonitab hra Huffnagel, et *Hollandis* kaubanduslike koolide korraldamisel kaubanduse juhtide nõu alati tähele pannakse. Koolis korraldatavaist eksameist võtavad osa alati praktika inimesed, kes äris teotsevad. Ka korraldavad nad koolides loenguid mitmesuguste kaubanduspraktika küsimuste üle.

Preisi kaubandus- ja tööstusministeeriumi kadunud juht dr. Kühne omas kirjutises „Kooli ja praktika kontakt“ määrab ära kaubanduskoolide sihid. Teatavasti töötavad *Saksamaal* kaubanduslikud „Berufschulen“ äriõpilasile. Säärased koolid peavad kohanema praktika vajadusile. Sellepärast on soovitatav, et kus vähegi võimalik, ühes klassis õpiksid koos õpilased ühistelt erialadelt.

Kõige paremini teostub kontakt, kui suured firmad korraldavad ise oma ettevõtete tarvis koole.

Kutsekoolides (Fachschulen) on kontakti raskem luua. Võiks võtta eeskujuks Ameerikat, kus erikoolide õpilased töötavad vaheaegadel ärides. Ka praktiline harjutuskontor (Übungskontor), nagu see on korraldatud Šveitsi koolides, aitab praktikat kooli tuua.

Kaubanduslikud ülikoolid (näit. *Berliinis*) nõuavad sisseastujalt üheaastast praktikat suuremas äris ning pärast kursuse lõpetamist veel üheaastast praktikat.

Koolide juhtimisel on loodud kaastöö sel teel, et kaubanduskojad ise peavad ülal kaubanduskoole. Kui aga seda teeb riik või omavalitsus, siis asutatakse sellekohased kuratooriumid, milles on esindatud kaubanduslikud ringkonnad.

Üheks abinõuks, kuidas luua sidet kooli ja kaupmeeskonna vahel, on abiliste katse („Gehilfenprüfung“), nagu seda praktiseeritakse *Saksamaal*, Šveitsis. Katsumisest võtavad osa äriteenijad ja õpetajad.

Ülikoolid peavad samuti hoolitsema selle eest, et nende töö ei muutuks eluvõõraks. Kaubanduskojad määravad omalt poolt ülikoolidele toetussummasid üksikute küsimuste uurimiseks, ka asutavad nad omalt poolt õppetooli.

Tähtis on õpetaja küsimus. Peale põhjalikku kaubanduslikku haridust nõutakse temalt, et ta töötaks 1—4 aastat praktikas. Ka vabastatakse teotsev õpetaja $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ aastaks õppetööst palgaga, et ta sel ajal äris praktiliselt töötaks.

Dr. W. Donald New-Yorgist kõneleb uuest voolust äritegelase ettevalmistamises. Kõige varemalt sündis äri-mehe ettevalmistus otsekohe praktikas, siis läks ta koolide kätte („massiline tootmine“), viimasel ajal läheb ta uuesti äride kätte. Kuna varemalt ärijuhil puudus tarvilik pedagoogiline arusaamine oma ülesandest noore äri-mehe kasvatamisel, seatakse nüüd ametisse sellekohane pedagoogiline juht, kelle ülesandeks on õpilase kasvatamine, kes seab kokku ettevalmistuskava, parandab seda kui tarvis, tema on nõuandjaks äri-

juhatusesele personaali arendamise küsimuses.

Müüjate ettevalmistamise küsimuse üle kantakse ette neli referaati. *James Green* Pittsburist, Viktooria kutsekooli juhataja Berliinis prl. *v. Rössing*, Amsterdami suurema moemagasiini ärijuht *J. Gerzon* ja Roubaix praktilise kaubanduskooli dir. *Turotte*.

Esimene kõneleb alul „*Research Bureau for Retail Training*“ uurimustest Pittsburis *detail-kauplemise funktsioonide suhtes*. Ainult nende mitmesuguste funktsioonide tundmisel võib kõnelda müüjate süstemaatilisest ettevalmistusest. Kõneleja nimetab mõned koolid äriteenijate ettevalmistamiseks Ameerikas:

1. Coperative high school courses, aastase kursusega; ühe osa aega töötab õpilane koolis, teise osa magasinis.

2. New-York University School of Retailing. Põhjalik ettevalmistus detailäride juhtimiseks.

3. The Prince School of Education for Store Service, aastase kursusega. Õpilasele antakse õpetust erirühmades mitmesuguste kaupluste erialade järgi. Teooria proovitakse praktikas.

4. The Research Bureau for Retail Training. 9-kuune kursus septembrist kuni juunini. $\frac{2}{3}$ aega on määratud teooriale, $\frac{1}{3}$ on pühendatud praktikale. Pärastpoole töötavad õpilased kaks kuud suurtes ärides.

Direktriiss Rössing annab ülevaate *müüjannade-koolidest Saksamaal*. Need koolid on kaheksa: müüjannade õpilaskoolid (*Verkauferrinnen — Berufschulen*), 3-aastase kursusega, mõnes kohas 4-a. kursusega 8—10 tundi nädalas (neis koolides käivad äriõpilased) ja müüjannade erikoolid („*Fachverkäuferinnen-Schulen*“), 1- ja 2-aastase kursusega, mil õpilased töötavad täielikult koolis.

Peale selle töötavad suurte äride juures *müüjannade-koolid* („*Hausschulen*“). Meesmüüjate-koolid puuduvad. Kutsemüüjate-koolid on tekkinud viimasel ajal, 1926. a. Leipzigi, 1928. a. Wittenis, Bochumis ning teistes linnades, 1929. a. Berliinis. Need koolid on äri-ringkondade poolt väga tunnustatud. (On kavatsus ellu kutsuda kõrgemat

müüjate-kooli („*Fachschule*“), kuhu vastu võetakse keskkoolide lõpetajaid). Kõneleja annab ülevaate, mis aineid õpetatakse neis koolides. Eriained koonduvad järgmiste alade ümber: kaubatundmine, müümine ja elukutse õpetus, maitseõpetus, veel tuleb nimetada ilukirja (Kunstschrift) ja dekoratsioonikunsti. Arusaadavalt tuleb juurde veel praktiline võõrkeelte õppimine, mõnes koolis veel arvepidamine ja masinakiri. Mõõduandvad on õpetajate võimed. On tingimata vajalik, et õpetajad tunneksid praktilise elu nõudeid.

Praktilise kaubanduskooli direktor Turotte Roubaix'st annab ülevaate, *kuidas valmistatakse ette tulevase magasiniteenijaid Prantsusmaal*. Kõige enne töötavad Prantsusmaal kaubanduskoolid, analoogilised meie kaubanduskoolidele, kolmeaastase kursusega. Need koolid valmistavad ette büroode teenijaid (elements sédentaires). Peale nende töötab terve rida koole, mis valmistavad ette aktiiv-kaubandusaladele, nagu müüjad, agendid sisemaal, agendid välismaade tarvis, komisjonärid, vaateakende dekoratorid. Üht osa müüjatekoole valgustati juba eespool. Teised aktiiv-elukutsete koolid on järgmised: *Pariisis*: müüjate- ja vaateakende dekoratorite-kool poeglastele.

Provintsis: 1) Belfort'is müüjate- ja dekoratorite-kool. 2) Strassburis a) poeglaste kool administratiiv- ja aktiiv-osakonnaga, b) tütarlaste kool müümise osakonnaga, d) ühe-aastane kursus.

3) Roubaix'is asuv poeglaste kaubanduspraktikakool koosneb kahest osast: a) normaalosakond, mis valmistab ette bürooteenijaid, nagu raamatupidajad, sekretärid, pangateenijad jne., b) eriosakond, mis valmistab ette aktiiv-aladele.

Kuna Roubaix on tekstiiltööstuse keskkoht, siis on siin erialaks tekstiilkaubandus. Kursus on 3-aastane, esimene aasta ühine, teisel osaliselt lahus, kolmandal aastal on mõlemal osakonnal erikursus. Erilised tunnid on pühendatud õpilase väljendamise ja ülesastumise arenemisele.

Kes on kooli lõpetanud, sooritavad erilised eksamid, mille järele antakse neile sellekohased *tunnistused*.

Erilised harud aktiiv-teenistuse tarvis on võimalik ellu kutsuda suuris linnus.

Referent peab tähtsaks, et kool oleks ühenduses äriilmaga, ainult siis suudab kool rahuldada kaubanduse nõudeid. Töösturid ja kaupmehed varustavad siis kooli tarviliste kaubandusesemetega, õpilased võivad saada vastavat praktikat.

Amsterdami suurema moemagasiini Gerzoni ärijuht kõneleb oma ärimüüjanade-koolist ja annab lühikese ülevaate selle kooli kavast.

Brüsselis asuva kommerts- ja kaubandusinstituudi direktor hra Matsaert, analüüsides kõrgemaid kaubanduslikke õhtukoole mitmesugustes maades nende isikute tarvis, kes päeval töös, leiab, et nad on väga tähtsad ja võivad eduga võistelda päevaste koolidega. Nende ülalpidamine tuleb odavam, neisse astuvad isikud, kellel on huvi ja praktilised kogemused, nad on vaja. ikud, sest et nad võimaldavad түsedaille jõududele edasipääsu.

Inglismaa Äriteenijate Ühingu sekretär Fred Hughes käsitleb oma referaadis küsimust, kuidas on äriteenijad huvitatud kaubandusliku hariduse korraldamisest. Kõneleja peab tarvilikuks, et üldine kooliskäimine tulevastel äriteenijatel peaks kestma 16-nda eluaastani. Neile, kes siis äriteenistusse astuvad, tuleb võimaldada päeval äritäienduskoolis käia kuni 20-da eluaastani. Pärastpoole peaksid mitmesugused täienduskursused (secondary cursus) võimaldama ärimehel igal ajal täiendavat eriharidust saada. Kuna mõned tegevusalad on äärmiselt kitsad, siis tuleb hoolitseda selle eest, et neilt aladelt teenijad viidaks aegajalt teistele aladele üle, seega tõstes teenija tööhimu.

Dr. Bonebakker, A/S. Philipsi haridusosakonna juhataja, käsitleb kontooristide ettevalmistuse probleemi ja leiab, et nende ettevalmistus peaks olema teissugune kui kommertsantidel. Kontooristide töö on rohkem aktiiv-iseloomuga. Nad ei tööta mitte üksi kaubanduslike ettevõtete büroodes, nagu angrooärades, maaklerkontoris, speditsoonärades jne., vaid ka riigi ja omavalitsuse asutistes, avalikes ja eraettevõtteis, ad-

vokaatide ja arhitektide büroodes, raudteede kontorites, postil, telegrafil, laevaettevõtetes, pankades, hoiu- ja laenuühisustes, kindlustusühisustes, ajalehede talitustes jne.

Kontooristide hulgas nimetab referent neid, kelle töö igal pool on analoogiline: need on masinakirjutajad, raamatupidajad, kirjakogude korraldajad. Kontooristide tarvis peaksid olema erikoolid. Kõneleja nimetab aineid, mida tuleks õpetada neis koolides. Teoreetiline kursus olgu ühendatud praktiliste harjutustega. Kõneleja on viie aasta eest asutanud niisuguse kontooristidekooli. Selle õppeasutise töötulemustega ollakse väga rahul, kuna selle lõpetajad on osutunud rohkem kõlvulisteks administratiivseile kohtadele kui harilikude kaubanduskoolide lõpetajad. Majanduslikult seisukohalt nõutakse, et administratiivne personaal olgu väike, millist nõuet on ainult sel puhul võimalik läbi viia, kui ametnikud mõistavad organiseerida administratsiooni tööd otstarbekohaselt.

Hollandi Äri ja Kontooriteenijate Liidu sekretär H. Schutjes oma ettekandes analüüsib seda suurt ettevõtet ja äride koondumist trustidesse, kontsernidesse ja artellidesse, mis viimaseil aastail teostub suurtes riikides, nagu Ameerika Ühendriikides, Inglismaal, Saksamaal. Oma väidet põhjendab ta rikkaliku statistilise materjaliga. Teine nähtus, mis käib sellega kaasas, on ettevõtete administratsiooni töö ratsionaliseerimine ja mehhaniseerimine, milline liikumine üldiselt kannab nimetust „Efficiency“.

Hollandis on korraldatud viimasel ajal terve rida näitusi, mille sihiks on olnud kaubanduse ja tööstuse tähelepanu juhtida moodseile administratiivseile süsteemidele, otstarbekohase asjaajamise korraldamisele ja töömeetodile. Kõiksugu masinad, mis võivad hõlbustada raamatupidamist ja administratsioonitööd, õpetavad ettevõtjat, kuidas bürooametnikkude intellektuaalset tööd asendada mehaanilisega, et ühtlasi koondatakse ametnikkude arvust saadaks suuremat tulu.

Selle liikumise tagajärjed annavad endid igalpool tunda.

Haagi kommunaalettevõtteis on raamatupidajate art 45-lt langenud 30-ni. Kuna varemalt läks selleks, et ettevõtte bilanssist ülevaadet saada, vähemalt kuu aega, sünnib see nüüd 4-ja päeva jooksul.

Masinad võimaldavad kerge vaevaga saada äriseisukorrast mitmesuguseid andmeid, milleks varemalt tuli tööle rakendada terve hulk ametnikke. Igal pool väheneb mehaniseerimise tagajärjel bürooametnikkude arv.

Dr. Prioni vaatluste järgi kujuneb administratsiooni koosseis tulevikus järgmiseks:

1-ks, töäjõud, enamuses naised, kes teevad tööd masinatega ja äritehnilist ettevalmistust ei vaja;

2-ks, ametnikud, kes osakondades tööd juhivad, haritud asjatundjad — äriametnikud;

3-ks, äri organisaatorid — insenerid, kes hoiavad korras kogu ettevõtte, hoolitsevad selle eest, et organisatsioon vastaks moodseile nõudeile: nad mõtlevad välja uusi töömeetodeid aja ja raha kokkuhoidmise otstarbel, teevad katseid ja teostavad neid õigel ajal.

Referent toob terve rea statistilisi andmeid mitmesuguste pankade teenijate koosseisu muudatuste kohta viimasel ajal. Neist arvudest võib näha, et mehaniseerimise tagajärjel bürooametnikkude arv võrdlevalt kahaneb, naiselement kasvab, ning ametnikkude koosseis muutub palju nooremaks. Kuna mehaniseeritud töö ei võimalda bürooteenijale tarvilist ärilist ettevalmistust, siis peab kool siin abiks olema.

Zürichi kantonaal-kaubanduskooli õpetaja dr. A. Lätt esineb ettekandega võõrkeele õpetamise ratsionaliseerimise üle. Kõneleja pole rahul filoloogidega. Võõrkeele õpetamisel pole õpetajad suutnud luua küllalt ratsionaalset õppemeetodit, neil puudub tarviline kontakt äriilmaga. Mõni aeg tagasi pooldati n.n. „direkt-meetodit“, nüüd on psühhotehnilised uurimused näidanud, et võõrkeele omandamine sünnib teistel alustel, kui see maksab emakeele kohta.

Otsese meetodi järgi on üles ehitatud Gouin, Berlitz-School jne. süsteemid, kuid kaubanduskoolides puuduvad eeldused nende süsteemide tarvitamiseks.

Reformide tulemusena nimetab kõneleja foneetilise põhimõtte siseseviimist. Eeskätt on mõõduandev elav, räägitav keel, õige kõla, õige hääldamine, õige intonatsioon on praegusel ajal tähtsam, kui ta oli varemalt. Siiski tuleb pidada liialduseks nõuet, et õpilased mitme kuu jooksul tohivad ainult rääkida, et kirjutamine sündigu ainult foneetiliste märkidega. Palmer isegi nõuab inglise keele suhtes foneetilist transkriptsiooni kahe aasta jooksul. Dr. Lätt ei eita foneetilise kirjaviisi tähtsust, kuid arvab, et samal ajal tuleks tarvitada ka harilikku kirja. Kasutada tuleks „Association Internationale de Phonetique“ foneetilisi märke, mis kõlbavad kõigi keelte tarvis.

Edasi tunnistab soovitavaks vahendiks keele õpetamisel grammofoni, mis osutub õpetajale väärtuslikuks abiks; mitte üksikud laused, vaid terved kõned, laulud, ettekanded ja näidendid kannab ette grammofon. Igas koolis olgu tarvitusel grammofon.

Edasi nimetab kõneleja raadiot, nagu selle kasutamine on korraldatud Inglise ja Ameerika koolides.

Äärmiselt tähtsaks peab kõneleja võõrkeelsete ettekannete ja teatrietenduste külastamist. Kasu on veel suurem, kui kõnet saadavad valguspildid ja film. Viibimist võõral maal tuleb tervitada.

Kaubanduskoolide tarvis on paljudes mais seatud kokku vastavad õppe- raamatud. Nad ei seisa aga sageli oma ülesande kõrgusel.

Ülemistes klassides tuleb õpilase sõnatagavara tingimata rikastada kaubandus- ja majanduselu sõnavaraga ja väljendusviisidega. Lugemismaterjal peab olema ajakohane, eluvärske, huvitav ja arendav. Miks lugeda kaubanduskoolides „Little Lord Fauntleroy“, „Oliver Twist“i jne., kui näit. „Henry Ford's Life and Work“ annab palju rohkem. Vanema klassi õpilastele on palju vastuvõetavam, näit.: prantsuse keeles „Tu seras Commercant“ või inglise keeles „The Little Londoner“ ja „The English Student“ lugemine, kui et neid kogu aasta täis toppida eeskujuliste lausetega, reeglitega ja tõkelauasetega.

Kaubanduskoolid peavad andma õpilastele teatud väleduse võõrkeele tarvitamises. Ainsaks teeks, kuidas omandada hääldamise ja lauseehituse kiirust ning kindlust on kõiksuguste lausetes sagedane kordamine, kuni viimaks valed laused muutuvad võimatuks.

Kool peab arvestama praktilise elu nõudeid, sellepärast ei tohi ka tõlkimist kõrvale jätta, kuid see olgu seotud loetud tüügiga, sündigu otsekohe paberilt, ilma et emakeeles enne valjusti loetaks.

Etteütluseks kui ka tõlkeks tarvita-tagu sagedasti eeskujulisi kaubanduslikke kirju.

Tähtis on nõue, et õpilased olgu oma ettevalmistuses ühesugused, et õpilaste arv klassis väike, et õpetaja võiks kontrollida igas tunnis iga õpilase rääkimist.

Tähtis on õpetaja suhtes mitte nõnda palju tema paljuteadmine, mitte ükski tema pikkade aastate studium, vaid võõra keele praktika, sügavam võõra kultuuri tundmine, ka ärielu tundmine on õpetajal tarvilik.

Läbirääkimistel avaldati soovi, et Rahvusvaheline Kaubandusliku Hariduse Ühing avaldaks oma ajakirjas võõrkeele õpetamise otstarbeks väljaantavate ajakirjade nimestiku, mis ilmuvad ühel või teisel maal. Ka peetakse tarvilikuks võõrkeelte õpetajate vahetust.

Esperanto pooldajad soovivad esperanto õpetamist koolides, mis leiab vähe vastukaja.

Leipzigigi kõrgema kaubandusliku õppeasutise direktor ja ülikooli prof. Lorey kõneleb matemaatika tähtsusest majanduseteaduse õpetustöös. Referent leiab, et matemaatika saavutised ei leia küllaldast tähelepanu kaubanduslikkudes arvestamistes ja kaub. rehkenduses. Ei leia kasutamist näit. rehkenduskepp („Rechnenstab“). Ka arvutamise masinad nõuavad matermaatilist mõtlemissviisi. Matemaatiliste meetodite tundmist vajab statistika, samuti ka turu-

tingimuste õppimine „Konjunkturforschung“.

Kokku võttes on Dr. Lorey teemad järgmised:

1. Kaubandusrehkendus on rakendusmatemaatika osa; ta peab kasutama sellepärast matemaatilisi mõtlemissviise ja jõudukokkuvõtteid paremusi.

2. Kaubandusrehkenduse õpetaja peab olema küllaldaselt ette valmistatud, et ta ise mõistaks arvestamissviiside matemaatilist alust. Sellepärast peavad saama kaubandusrehkenduse õpetajad tarvilise ettevalmistuse ka matemaatika aladel (arvude seadused, ligikaudne arvutamine, arvutamismasinad, matemaatika ajalugu jne.)

3. Majanduseteaduse üliõpilased peavad omama küllaldase matemaatilise aluse, mis on vajalik moodsetest statistilistest uurimustest arusaamiseks.

4. Matemaatika õpetus kõrgemas koolis, kõrvaldades liigse vananenud ballasti, ei tohiks olla ainult ühekülseks praktilise elu ülesannete käsitlemiseks; ta peab silmas pidama ka matemaatika üldhariduslikku tähtsust.

Dr. Lorey esitab omalt poolt matemaatika õppekava 4-klassiise kõrgema kaubanduskooli tarvis. See õppekava on trükitud kongressi aruandes (I jagu).

Kongress lõppes neljapäeval 5. septembril. Inglise Valitsuse esindajad teatasid, et Rahvusvahelise Kaubandusühingu algatusel korraldab Briti Valitsus kolme aasta pärast, s. o. 1932. aastal järgmise kaubandushariduse kongressi Londonis.

Kongressist osavõtjatele korraldati väljasõidud etnograafiliselt huvitavale Markeni saarele, Haarlemisse ja sealt suvituskohta Zandvoorti ning reedel, 6. septembril pikem sõit Zuidersee kuivastöödele.

Kolmapäeval, 4. septembril pärast lõunat peeti Rahvusvahelise Kaubandusliku Ühingu aastakoosolek. Eesti esindajad astusid kõik Ühingu liikmeiks.

Kirjanduse arvustusi.

Märkusi „Vaatlusi ja harjutusi“ arvustuse puhul („Kasvatus“ nr. 8 s. a.).

M. Meos.

Arusaamatustest hoidumiseks J. Väinaste' poolt minu raamatu kohta avaldatud arvustuse puhul oleks mul öelda järgmist:

Metoodilised näpunäited õpetajaile ilmusid trükist erilehel raamatuga üht-aegu pealkirjaga „Saateks“. Ei tahtnud neid näpunäiteid paigutada õpilasele määratud raamatusse eessõnana, nagu tehakse seda harilikult.

Raamatus on ainet vaatlusteks ja harjutusteks. Asudes vaatlusele, peaks õpilane alul ära märkima oma ülesande. Loomulikult peaks ta selle tegema mitte imperatiivis, vaid kindlas kõneviisis: „teen“..., „märgin“..., „kriipsutan alla“... jne. Harjutuste määramiseks tarvitasin imperatiivi. Et ka harjutuste juures õpilasel oleks kergem oma töö sisu märkida, annan raamatus algastmel igale harjutisele vastava pealkirja. Harilikult märgivad õpilased harjutustikest ära kirjutades kõikide tööde pealkirjaks mitte-midagi-ütleva „harjutus“.

Raske on vaatluste- ja harjutistekogule anda rõõmsamat ilmet, nagu näitab ka välismaade sellelaadiline koolikirjandus. Pildid teeksid raamatu märksa kallimaks ja nad on seesuguses raamatus otstarbetud.

Keelenähetele vastavate palade valikul tuli silmas pidades, et palas tuleks sagedamini ette kõneall olev keeleline nähtus ja et pala oleks võrdlemisi lühike. „Mari ja mao“ lugu võiks õige pikaiks venitada, aga keelelisel vaatlusel ei ole selleks tarvidust. Ei tee viga, vaid on kogunisti soovitatav, et ka lugemispalades kõike ära ei öelda, mis kellestki sai, vaid lastakse lapse fantaasial teotseda.

Õpetamisel peame nõudma selgust, aga ei pea minema nõudmises pedantsuseni. Klassi ees oleval pildil esemeid vaadeldes, vastab õpilane harilikult: siin on lammas, seal hobune jne. Keegi õpetaja ei hakka last parandama, öeldes: ei, see ei ole hobune, vaid see on

hobuse kujutis. Samuti oleks asjata lause pikaks venitamine, kui hakkaksime nõudma lastelt väljendeid: see on täishääliku täht, või — see on kaashääliku täht. Laps vaatleb trükitud sõna ja ütleb, et sõnas on üks täishäälik, täishäälik on kahekordne (muidugi trükitult); viimane nähtus nõuab pikalt hääldamist. Kõige selle juures ei tarvitse veel segi olla hääliku ja tähe mõiste.

J. Väinaste' arvustuse keeleliste märkmete kohta tähendab raamatu keeleline korrektor ülikooli lektor J. V. Veski järgmist: Lhk. 78 ei ole „ulatanud“ mitte trükiviga, vaid parajal kohal esinev transitiiivne vorm, mille juurde kuulub esimesest lausest objektina „maha lüüa“. Nii siis oleks kõnealune lause täiel kujul: „Poisid ei ulatanud (mitte ulatanud!) jääpurikaid maha lüüa“.

Asesõnade „see“ ja „tema“ tähenduslik vahekord ei ole meie keelepraktikas kaugeltki nii täpsalt piiritletav, nagu J. Väinaste seda vahest sooviks näha. Kindla vahe tegemist takistab juba seegi, et neil sõnadel ei olegi mitmuses (peale nimetava) erinevaid vorme.

Samuti on väga küsitav, kui palju on õigustust J. Väinaste' soovitataval täissihitisel osasihitise asemel lauses „... sellest, mida (pro mis?) karjased siia maha pillanud“ (lk. 83), sest kui praegutsiteeritud kõrvallause pealauseks muuta, siis näeme, et õigustub ikkagi ainult osasihitis: „Karjased olid siia (ühel kui teisel puhul, korduvalt) seda (osalt, nii siis mitte selle!) maha pillanud, millest hiir mõnegi hea suutäie leiab“. Seega kahekordne põhjus üksnes osastavat käänat tarvitada.

„Illi jooksis liblikat püüdma“ tähendaks lendava liblika järele jooksmist, ilma et oleks rõhutatud tema kättesaamise eesmärki; viimase nüansi toob juurde alles „kinni“ lisandamine: „jooksis... kinni püüdma“.

Kuigi sõna „üks“ võib tunduda eesti keeles paiguti saksa keele mõjustisena, ometi on ta meie rahvakeelde nii sügavalt juurdunud, et tema kõrvaldamine

oleks seotud kohati isegi mõtte teisen-
damisvärvinguga. Tarvitseb näite tuua
kas või Ed. Vilde' näidendi „Sideme“ te-
gelaste nimestikust, kus on öeldud „üks
töövoorimees“, „üks palvemees“ jne. ;
kui siin sõna „üks“ ära jätta, siis ootak-

sime neist tegelasist teatava ala üld-
tüüpe või sümbolkujusid. Samuti tä-
hendaks näit. lause „hommikul tuli isa
tuppa“ midagi muud kui „ühel hommi-
kul tuli isa tuppa“ (lk. 63)“.

Kirjanduse ülevaade.

Hugo Raudsepp — Mikumärdi.

Komöödia viies vaatuses. Noor-Eesti kirjas-
tus Tartus. 152 lhk.

Ilmar Reiman.

„Mikumärdis“ demonstreerib Raud-
sepp meile rohelise ilmavaatega põllu-
mehi, popse, sulaseid, talumajanduse
instruktoreid, kristlikke taluteenijaid
ja lõppeks ka nende hulka sattunud
linna mutreid-suvitajaid ja džimmi-
preilisi. Millimallikalik vaimukus, mis
elab iroonias ja satüüris, põleb Miku-
märdi õuel hästi, otsekui bengalituli,
kord helenedes, siis tumenedes. Ta kor-
raldab suurejoonelisi maadlusvõistlusi
Mikumärdil, olles ise kulisside taga ka-
valalt naervaks arbitriks. Roheliste
lippude lipendamine meie külades on
kõditanud ta iroonia-närvi, karikatu-
risti soont ning ta pole saanud teisiti,
kui on kirjutanud päevakajalise komöö-
dia, mis aga ühel hoobil on ka rohkem
kui päevakajaline.

Mehiselt käsitleb autor ainet ja see
mehisus pole lubanud olla tal mahedalt
artistlik. Kanged sõnad paneb kõigile
tegelastele suhu, ilma et ta seda neilt
küsiks. Tema subjektiivsed prismad te-
gelaste vaatlemisel on omapärased ja
näitavad paiguti karikatuure, mis oma-
kord tõstab teose mitmekesisust ja hu-
vitavust. Hoolega tarvitab ta žargooni,
mis meile vast küllaltki tuttav, kuid
mida pole julgetud kirjandusse tuua.
Juba varem ilmunud komöödiates (Si-
nibandria, Ameerika Kristus, Demobi-
liseeritud perekonnaisa) tarvitas Raud-
sepp osaliselt seltskonnas kõneldavaid
žargoone, nüüd on ta aga hooga esile
tõstnud tänapäeva küla žargooni, piser-
dades tublisti hulka ka linna oma (Sil-
via). Selline stiil võimaldab äärmist
ja koredatoimelist naturalismi, mida
teoses ka taotellakse.

Teose keskkujuks on Mikumärdi pe-
remees Jaak Jooram, kes tuletab meelde
A. H. Tammsaare' Oru-Pearut. Ta ongi
tänapäeva Pearu, kelle selgrooks on uh-
kus, kõrkus ja parteilik iseteadvus, mis
kihutab teda oma popsile traataeda üm-
ber tõmbama. Mehine kaikavedamine
on ta elu sisu.

Teine huvitav tüüp on sulane Ju-
han, üliõpilane-jurist, kes oskab sellist
olupolitikat ajada, mis veab sisse ka
kange Joorami.

Siis veel huvitav džimmi-preili Silvia,
kes on jõudnud elutargale veendumu-
sele, et kohvikus ja kõrtsis võib istuda
ka ilma ülikooli õpperaha maksmata.
Tänapäeva flirtija daami tüübilised joo-
ned on ses teoses tõmmatud tugevad ja
plastilised.

Ka teised tüübid esinevad ilmeka-
tena dialoogides.

Komöödia pinevus ei ole küllalt
hästi jaotatud.. Tihti kannatab lava-
line külg kõne tulevargi liigse säde-
levuse all, tegevustik jääb paiguti ot-
sekui kinni. Kuid ühiskondlik satiür
on siiski küllalt lõikav. Ka lõpplahen-
duse heatahtlik optimism tundub ikkagi
irooniana, mis peidetud hoolega.

Kompositsiooni lohisemise tasub
sõna vahedus ja karikatuuri ilmeks.

Edgar Saks — Kodutu.

K. Ü. „Loodus“, Tartus. 246 lhk. Hind kr. 5.75

Ilmar Reiman.

Argipäeva keeles võiks öelda, et Ed-
gar Saks'a debüüt on õnnestunud kesk-
miselt. Võib olla igakord pole saadud
kätte keskmist, kuid mitmes kohas
siiski.

Tänapäev võib seda voorusena võtta,
et teos ei kanna autobiograafilist laadi.
Objektiivse vaatluse alla on autor võt-
nud vananeva neuu hingeelu arengu, si-

seheithlused, meeleolud. Alma ebaõnnestunud elu püüab autor manada lugeja vaimusilmade ette, tungides sealjuures rohkem sissepoole.

Alma on teatavas mõttes kaunis hing, kuid mitte a la Felix Ormusson. Tal ei ole sellist vaimuteravust, esteetiliselt meelt ega üldse intelligenti. Ta on vaid lihtne külatüdruk, kelle hingeelu võnkumised ei sarnane omataoliste hingeelu võnkumisega. Ta on erak lapsest saadik ja tagasihoidlik sel määral, et teda peetakse uhkeks. Autor lausub: „Ta ise rajas tee endale kui erakule“. Kuigi ta noorena ei keeldunud seltskonnast, ometi ta tundis, et vaid ükski olles temas peituv tuum pääses täielisele maksvusele“.

Eraku osa on Almale ühtlasi raske osa. Halb vahekord kaasinimestega muutub mingiks seaduseks ta elus ja too seadus kuivatab temas kõik värsked, optimismist sõltuvad elumahlad.

Viljatud, kuivad ja vinsked on ka tema armuvahekorrad. Ta on vähe erootiline naine. Nii ei juhi vahekorda kirjutajaga mitte erootiline tundmus, vaid ebamäärane soov abielluda, sest ammu on selleks juba aeg.

Ta hinge haarab palavik ja see kandub üle ka kehha. Hingelistele piinadele tulevad juurde veel füüsilised piinad.

Sündmustik on ühetüveline, ja autoril ei näi ka oskust olevat sündmustiku laialdasemaks arendamiseks. Nii pole autor Alma elu linnas, juhtumuste paljunedes, enam tasakaalukalt suutnud maalida. Alma andumine ja siseheithlused pärast seda on kirjeldatud pinnapealselt. Autoril pole otsekusi julgust olnud tungida sügavamale.

Selles pessimistliku põhitooniga teoses on siiski palju filtreerimata osasid. Loodusekirjeldusi on rohkesti, kuid need ei avarda uut meie maastiku hinges. Talu miljö kirjeldus on iganenud. Taluelu on meil käsitletud palju ja mitmekülgsest, nii et kui veel kord käsitleda, siis peab nägema midagi uut, värsket.

Ja teose peapuudus — individuaalne temperament ei ole põimunud läbi teose koest. Stiil üldjoontes vanamoelik, ilmetu, vesine. Sellise stiilinoaga ei saagi lahastada varjatuid hingeelu sügavusi.

Kuid siiski on meie kirjanduses üks kaunishing rohkem.

Ernst Krusten — Mineviku jahil.

Romaan. K. Ü. „Loodus“, Tartus. Hind kr. 5,75.

Ilmar Reiman.

Harrastades maupassantliku novelli nappi vormi aastate jooksul, on Ernst Krusten jõudnud romaani vormini. Ta on jäänud objektiivseks vaatlejaks, unustades meie noorte autorite pessimistliku põhitooniga eneseanalüüsi katset. Kaotanud ei ole ta sellega küll midagi.

Uues romaanis on ta asunud kirjel-dama maailmasõja ja revolutsioonide päevil tekkinud *tõusikute* seltskonna kihti. Ta on psühholoogiliselt hakanud põhjendama seda, mis on seni figureerinud vaid ajalehe artiklis, joonealustes, keskusteludes ja mis kõige ilmekama kunstilise käsitluse on saanud joht *karikatuuris*.

Ernst Krusten kõneleb sotsiaalse isetundeta käsitöolisest Elias Varangust, kes aegade mudase vee keerises, tänu geniaalsele ärimeelele ja praktilisele mõistusele, tõuseb suurärimeheks, antiikvaariks pealegi veel.

Elias Varangu ei ole küll mees tolle erakorralise laiutamise himu ja teiste peale sülitamise oskusega, mis meie kujtluses alati assotsieerub sõnaga *tõusik*, kuid siiski viimase variant. Ta võib tunduda isegi internatsionaalsena tüübina, kuid lähemal vaatlemisel selgub ometi, et on palju tabatud ka raassilist. Selline vinske ja vihane ülesrühmamine on ikkagi eestlasele omane. Ja samuti pärastine ülbe sidemete katkestamine omataolistega.

Teine huvitav tüüp teoses on Varangu naine, kes esimese õnnetu sünnitamise puhul on jäänud viljatuks.

See on vääriiline elukaaslane Varangule ning väga tahaks uskuda tema ehtsusse. Hüsteeriline, ihnus, ebausklik kuni nõdrameelsuseni — too kõik pakub rohkesti sugemeid intriigide arendamiseks, situatsioonide loomiseks, faabula mitmekesistamiseks. Ja Marie hullumine on küllaltki õiglane sellise hingeelu lahendamine.

Hapra ja vooresliku inglina heljub näitelavale vaid Varangu poeg — Joaki. See tüüp on kahjuks taas pärit meie pessimistide, kaunishingede, liigsete inimeste sarjast. Rohkem tähelepanu teose lõpposas Joakile kinkides, lööb kõikumata ka teose kompositsiooni. Joaki on kurb, hajameelne, kaastundlik noormees, kelles elab kõlbla ja absoluutse tõe janu. Kuid kaasinimeste hinged nõretavad rõvedusest, ülekohtust, patust. Ja noor kangelane murdub.

Tema maailma suhtumise kvintessents on peaaegu täielikult kokku võetud järgmises osundis, mis annab ühtlasi näite Krusteni absoluutsest, paguti keerulisest stiilist:

„*Kodutusetunne*, mille piinavus eriti võimsaks paisus keset rõõmsalt sõeluvat rahvamurdu, kasvatas *varjude veetlikkust*. Ta *hajameelne* tähelepanu, võimas eraldama ainult elu õnnetuid külgi, kiindus inetustesse ja kurbadesse stseenidesse. Ta pilk, nõretades *kaastundest*, lisaks *enesekurbusele*, otsis ainult häda“. (Minu kursiiv! I. R.).

Teose kompositsioon ei ole paikapildav. Algab Varanguga ja lõpeb Joakiga. Ja veel mingi proloogitaoline peatükk, mille lahutamine teosest ei vähenda väärtust sugugi.

Realiteeti jälgib autor ainult nii palju, et anda usutavat kunstilist illusiooni. Seega siis mitte realist otseses mõttes.

Kooli ja õpetajaskonna päevaküsimusi

Õiguslikke küsimusi.

A. Susi.

Eraõppeasutiste õpetajate pensioniõigused.

Eraõppeasutiste õpetajate pensioniõiguste suhtes tuleb teha vahet õigustega ja õigusteta erakoolide õpetajate vahel. Õigustega erakoolideks nimetatakse Eraõppeasutuste seaduse (R. T. 97 — 1927. a.) järgi neid erakoole, kus õppejõudude palgad maksab riik või riik ja omavalitsus sama seaduse § 2. korras ja „nende koolide õppejõududel on ühised teenistuse-, palga-, pensioni- ja abirahade õigused avalikkude koolide õppejõududega“ (§ 3.). Sama põhimõtet kinnitab ka 1924. aasta „Riigi ja omavalitsuste teenijate pensioniseadus“ (R. T. 123/124), mille § 1. määrab, et „käsolevas seaduses määratud alustel on pensioni ja ühekordse toetusraha saamise õigus teenistusest vabastamise puhul isikutel: . . . c) kes avalikkudes koolides ja õigustega eraõppeasutustes õpetavad“. Nii ei võiks õigustega eraõppeasutiste õpetajate pensioniõiguste kohta kahtlusi tõusta: neil on samad õigused

pensionis asjas, kui avalikkude koolide õpetajailgi. Olgu veel tähendatud, et mainitud pensioniseaduses on ette nähtud ka õigustega eraõppeasutiste õpetajate pensioni n.-õ. materjalne alus või allikas. Selle seaduse § 2. näeb nimelt ette „avalikkude koolide õigustega erakoolidelt“ maksu kuni 8% ulatuses „tähendatud asutuste poolt pensioni-õigustelikele teenijatele ja õpetajatele maksetava palga suuruses“.

Selgusetum on õigusteta erakoolide õpetajate pensioni küsimus. Mainitud Eraõppeasutuste seaduse § 42. määrab: „eraõppeasutuste õppejõud ning ametnikud saavad riigilt pensioni ja ühekordset toetusraha pensioniseaduses ettenähtud korras“. See § ei tee vahet õigustega ja õigusteta erakoolide õpetajate vahel. Esimeste kohta on olemas veel rida erimäärusi, nagu nägime, mis kinnitavad nende pensioniõigusi. Viimaste kohta aga niisuguseid täiendavaid määrusi ei ole. Kas tuleb sellest järeldada, et õigusteta eraõppeasutiste

õpetajate kohta on tsiteeritud § 42-l vaid deklaratiivne tähtsus, et see § sisaldab vaid juhtnööri seadusandlusele tuleviku kohta ja et praegu neil õpetajatel mingeid pensioniõigusi ei ole, pealegi, et pensioniseadus ei kõnele neist sõnagi? Sellele seisukohale on kuuldavasti asunud ka Hariduse- ja Sotsiaalministeerium, kus olevat koostamisel seaduseelnõu õigusteta eraõppeasutiste õpetajate pensioniõiguste kohta. Kuid näib võimalik olevat põhjendada ka teist seisukohta, nimelt et neil õpetajail on pensioni ja ühekordse toetusraha saamise õigused nimetatud pensioniseaduse järgi. See seisukoht peaks järgnema Eraõppeas. sead. tsiteeritud § 42. loogilisest tõlgitsusest. See § annab pensioniõiguse kõigile erakoolide õpetajaile, vahet tegemata õigustega ja õigusteta erakoolide vahel. Mis puutub aga pensioni saamise korrasse, siis selles küsimuses juhatab see § pensioniseaduse juurde, mille II jagu (§§ 44. jj.) just kõnelevadki pensioni ja ühekordse toetusraha nõudmise ja määramise korrast. Asjaolu, et pensioniseadus ei kõnele õigusteta eraõppeasutiste õpetajaist, ei peaks olema otsustandva tähtsusega, sest Eraõppeasutuste seadus oma § 42-ga ilmus pärast pensioniseadust ja seepärast võib sisaldada eneses pensioniseaduse ulatust laiendavaid määrusi.

Ei saa aga salata, et isegi kui see seisukoht omandaks maksvuse, jääks siiski lahtiseks rida küsimusi, nagu näiteks nende õpetajate perekondade õigused pensioni asjas, pensioni määra arvutamise alused, pensioni allikad (kuigi niisuguste allikate mittenimetamine seadustes ei peaks mõjutama pensioniõigusi). On seepärast igati soovitatav küsimuse lahendus eriseadusega. Mis puutub eriti pensioni arvutamise alustesse, siis peaksid siin alused olema ühised avalikkude koolide õpetajate omadega, s. o. õpetajate palgaseadus, kuna vastasel korral, kui aluseks võtta õpetaja poolt faktiliselt saadav palk, võiks pinda leida pensioni suuruse mõjutamise eesmärgiga sihilik palgamäära tõstmine või alandamine, kuidas see palgamaksjale ühel või teisel korral rohkem meeltmööda. Peaks üldse tähendama, et õigusteta õppeasutiste õpetajad peaksid

olema pensioni suhtes ühesuguses seisukorras avalikkude koolide õpetajatega, sest ühiskonda teenivad nad kõik ühesuguselt ja töökoorem ning seltskondlik vastutus on sama.

*

Kas on algkooli juhatajal õigus õpetajaile märkusi teha?

See küsimus on kerkinud mitmel korral tegelikus elus ja tekitanud arusaamatusi ning lahkavusi. Selle küsimuse lahendamisel on ainukeseks juhtnööriks Avalikkude algkoolide seaduse § 73 (R. T. nr. 75/76—1920. a.), kuigi see § jätab selguselt ja täpsuselt mõndagi soovida. See § määrab: „Juhataja tegevuskonda kuulub: a) koolisse puutuvate küsimuste algatamine ja ettepanemine otsustamiseks pedagoogika-nõukogule ning kooli-hoolekogule; b) hoolekandmine, et koolielu korralikuse mõttes täidetaks kõik pedagoogika-nõukogu ja hoolekogu otsused ja seaduslikud määrused ning korraldused; d) koolisse puutuvais küsimustes läbikäimine ametiasutustega ja üksikute isikutega; e) ülevõtte kõik kooli asjaajamine kokkukõlas pedagoogika-nõukogu ja hoolekogu otsustega ning seadusliste määrustega; ...h) järelvalve, ja hoolitsemine, et koolitöö takistamatult võiks kesta ja tunnid alati täpisealt algaksid ja lõppeksid; i) ...“. Võrdluseks ja küsimuse selgitamiseks tooksimme Avalikkude keskkoolide seaduse paragrahvi määruse keskkooli-juhataja õiguste ja kohustuste kohta. Nim. seaduse § 49 ütleb muu hulgas: „Eriti on juhataja ülesandeks: ... c) tarviliste juhatajate andmine õpetajatele õpetus- ja kasvatustöös, kusjuures juhatajal on õigus õpetajale korratuste puhul märkusi ja hoiatusi teha“. Neist määrustest peaks järgnema, et algkooli-juhataja ei ole mõeldud oma kooli õpetajate otsuste ülemana, et temal ei ole õigust õpetajaile teenistlikus korras märkusi teha, nagu see õigus on keskkooli-juhatajal. Hoolitsedes õppetöö korrapärasuse eest, on ta õigustatud õpetajaile meelde tuletama tundide algust, kui ka muid nende kohustusi, kui nende kohuste mittetäitmine takistab õppetöö loomulikku käiku. Kuid teha õpetaja-

tele märkusi või avaldada noomitusi, mis kannaksid juba distsiplinaarse karistuse ilmet, tema ei ole õigustatud. Õpetajate seas on tema vaid primus inter pares, esimene ühesuguste hulgas, ja kui tema arvates vajadus tekib mõne õpetaja korrale kutsumiseks või koguni distsiplinaarseks karistuseks, siis peab tema pöörduma ettekandega kas pedagoogika-nõukogu või juba koolivalitsuse poole. Maa- või linnakoolivalitsuse üheks ülesandeks on nende alla kuuluvate „asutuste ja isikute vastu tõstetud kaebuste läbivaatamine“ (Eestimaa koolivalitsuse ajut. korraldus § 17 p. m. ja § 37 p. m., R. T. nr. 6—1918. a.).

*

Õpetajate registreerimise alalt.

Avalikkude algkoolide õpetajate registreerimine kuulub maa- või linnakoolivalitsuste ülesannete hulka, kusjuures valitud ja registreerimiseks ette pandud õpetajate registreerimiseks on ette nähtud kindlad tähtajad (Õpet. registr. määrus, R. T. nr. 149/150—1920. a.). Sagedasti ei otsusta aga koolivalitsused mitte ise ette pandud õpetajate registreerimise küsimust, vaid saadavad selle küsimuse H.-Sotsiaalministeeriumi lahendada, eriti kui registreerimisega koos esile kergib mõni küsimus, mis koolivalitsuse arvates vajab veel erilist lahendust. Peab aga tähendada, et niisugused pöördumised ministeeriumi poole seletuste pärimistega ei takista ega pane seisma maksvate määruste järgi registreerimise normaalset käiku. Mainitud õpetajate registreerim. määruse § 10. järgi „kui registreeriva asutuse poolt ühe nädala jooksul... pärast registreerimise ettepaneku või täiendavate teadete või dokumentide kättesaamist ei järgne eitav vastus või täiendavate teadete või dokumentide nõudmine, siis loetakse ette pandud õpetaja registreerituks tingimustel, millistel ta registreerimiseks on ette pandud“. See-ga jääb õpetaja registreerimata või lükatakse registreerimine edasi ainult sel korral, kui eitav vastus on antud ühe nädala jooksul või kui sama aja jooksul on nõutud täiendavaid andmeid, vastasel korral loetakse õpetaja registreerituks. Seal juures on Riigikohus seletanud (adm. os. 32/28), et koolivalitsus

on õigustatud nim. § 10. ettenähtud teateid ja dokumente nõudma ainult „ettepaneku tegijalt asutuselt“. Kui, seepärast, koolivalitsus pöördub ministeeriumi poole seletusepärimisega registreerimisel tekkinud raskuste kohta, siis ei katkesta see pöördumine mitte nimetatud ühenädalast tähtaega, sest see seletusepärimine ei ole sisult mitte „täiendavate teadete või dokumentide nõudmine“ ja 2) ei pöörduta siin mitte ettepaneku tegija, vaid ministeeriumi poole. Registreeriv asutis peab ise lahendama tekkinud raskused maksvate määruste ja seaduste alusel ja kui ta sellega riivab kellegi õigusi, siis on kahjusaajal võimalus taotella oma õiguste kaitset sellekohaste kaebuste esitamise teel.

*

Miks tühistas Riigikohus Võru poeglaste ja tütarlaste eragümnaasiumide õpetajate lahtiregistreerimise?

Käesoleva aasta 31. juulil otsustas V. Valitsus hariduse-sotsiaalministri ettepanekul lubada Võru Eesti Rahvahariduse Seltsi poolt ülalpeetavaid poeglaste ja tütarlaste eragümnaasiume ühendada üheks avalikkude keskkoolide võrku kuuluvaks ühisgümnaasiumiks. Vahekirjaga 7. augustist 1929. a. teatas H.-S. Koolivalitsus sellest Valitsuse otsusest Võru Maakoolivalitsusele, ette kirjutades teha korraldus, et nimetatud uuele koolile registreerimiseks ministeeriumile ette pandaks seaduslik korras valitud juhataja, juhataja abi ja õpetajad. Täiendavalt teatas H.-S. Koolivalitsus vahekirjaga 22. VIII. 29. samale koolivalitsusele, et 1. augustist 1929. loetakse avalikkude keskkoolide võrku kuuluvana registreerituks Võru Eesti Rahvahariduse Seltsi poolt ülalpeetav Võru eraühisgümnaasium ja et sama V. Valitsuse otsuse alusel loetakse nimetatud poeg- ja tütarlaste eragümnaasiumid keskkoolide võrgust kustutatuks ja samast ajast lahtiregistreerituks nende gümnaasiumide juhataja, juhataja abid ja õpetajad. Võru Maakoolivalitsus teatas nim. õpetajatele lahtiregistreerimisest 29. VIII. 29. H. S. Koolivalitsuse korralduse kohaselt peeti siis ka uute õpetajate valimine, kes ka ametisse registreeriti.

Lahtiregistreeritud õpetajate kaebusel tühistas Riigikohus H. S. Koolivalitsuse korralduse nim. eragümnaasiumide õpetajate lahtiregistreerimise ja uute õpetajate registreerimise kohta, põhistades oma otsust järgmiselt:

Eraõppeasutuste seaduse (R. T. nr. 97—1927.) § 2. järgi võetakse eraõppeasutiste õppejõudude palgad riigi kanda V. Valitsuse otsusel Haridusministeeriumi ettepanekul, ning eraõppeasutiste avamine ja sulgemine sünnib sama seaduse § 11., 12. ja 17. ettenähtud korras. Võru Rahvahariduse Seltsi eraühisgümnaasium ei ole avatud Eraõppeasutuste seaduse § 11. ja 12. korras, samuti ei ole Võru Rahvahariduse Seltsi poeglaste ja tütarlaste eragümnaasiumid sama seaduse § 17. korras suletud. Nagu kaebaja asja harutusel öieti seletas, on käesoleval juhul talitatud V. Valitsuse määruse kohaselt keskkoolide võrgu reguleerimise kohta (R. T. nr. 36—1928.), mis ette näeb erakeskkoolide ühendamise ja üldse keskkoolide koondamise. V. Valitsuse otsusega oli lubatud Võru Rahvaharid. Seltsi kaks erakeskkooli, mis ei olnud suletud, ühendada üheks keskkooliks ning üheks seda otsust põhistanud asjaoluks on olnud see, et mõlemates õppeasutistes peale direktorite olid peaaegu ühised õppejõud. H. S.-ministeerium on käesoleval juhtumil kahe keskkooli ühendamist üheks keskkooliks ekslikult lugenud võrdseks oma tagajärgede poolest kahe keskkooli sulgemisele ja uue keskkooli avamisele ning omas vahekirjas Võru Maakoolivalitsusele 7. aug. 1929. teinud korralduse, et ühendatud keskkoolile oleks valitud ja registreerimiseks ette pandud õppejõud, kui uuesti avatud keskkoolile. Kuna aga tegelikult endiste keskkoolide sulgemist ja uue avamist seaduses ettenähtud korras ei sündinud, vaid oli ette võetud ainult koolide koondamine, siis oleks tulnud ka koondatud koolile õppejõudude registreerimist toimetada koolide koondamise kohaselt. Nagu juba eelpool tähendatud, oli h. s.-ministri ettepanek nimetatud eragümnaasiume ühendada rajatud muu seas ka sellele asjaolule, et mõlemates gümnaasiumides olid peaaegu ühised õppejõud. Sellel põhjusel ei oleks

aga olnud mõtet, kui koondamisele oleks järgnenud just kõigi nende ühiste õpetajate lahtiregistreerimine, ja nende asemele uute valimine ja ametisse registreerimine. Koolide koondamise tagajärjel oleks käesoleval korral tulnud just endisi ühiseid õppejõude koondatud kooli ametisse ümber registreerida, kui nende kohad koondamise tagajärjel ei olnud ära kaotatud ja ametist lahtiregistreerimisele oleks kuulunud ainult õppejõud, kelle kohad koondamise tagajärjel kaotatud. Nii oleks tulnud esmalt selgusele jõuda, kes endistest õpetajatest kuuluvad koondatud kooli ümberregistreerimisele, kes koha kaotamise tõttu lahtiregistreerimisele ja alles selle järele oleks tulnud vabadele kohtadele uusi õppejõude valida ja neid ametisse registreerida. H. S.-ministeerium on aga teinud korralduse koondatud koolile kohe uusi õppejõude valida, ilma et endised õppejõud ametist enam isegi oleks olnud lahti registreeritud ja uuesti valitud õppejõud ka ametisse registreeritud, tagantjärele endisi õpetajaid ametist lahti registreerides.

Kaebaja seletused, et käesoleval korral ei ole õpetajate ametist lahtiregistreerimisel kinni peetud ka seaduslikkudest tähtaegadest, on õige. Seda seletust ei lükka ümber H. S.-ministeeriumi voliniku vastuvaidlus, et õpetajaile olevat kohad üles öeldud Rahvahariduse Seltsi poolt Eraõppeasutuste seaduse § 17. korras 28. juunil 1929. a. Nimetatud seaduse § 17. järgi peab kooli sulgemise korral õpetajaile sellest teatama kõige pealt 1. juuniks ja peale selle, nagu juba eelpool tähendatud, ei ole käesoleval korral Eraõppeasutuste seaduses ettenähtud korras Võru poeglaste ja tütarlaste eragümnaasiume suletud ega eraühisgümnaasiumi avatud. Kooli ülalpidaja teatamine kooli sulgemise kavatsusest ei asenda iseenesest ka ametist lahtiregistreerimist, sest Haridusministeeriumi määruse järgi õpetajate registreerimise kohta (R. T. nr. 149/150. 1920. a., § 12.) ei või õpetaja ametist lahkuda, ilma et registreeriv asutis oleks teda ametist lahti registreerinud. Neil põhjusel ei võinudki Riigikohus H. S.-ministeeriumi korraldust pidada seadusepäraseks ja tühistas selle.

Hirmu- ja õuduselood õpetajast.

Möödunud aasta sügisel läbistas peaaegu kõiki päevalehti ja kohalikke provintsilehti sõnum Lõuna-Eestist, et seal saanuvad koolijuhataja see ja see nii ja veel niisuguste tegudega toime. Teod ei olnud väikesed: teinuvat katset oma karjalast vägistada, peksnuvat 5—6 last nii läbi, et need selle peksu tagajärjel surnud; olevat lastele üldse nii kuri, et lapsed puha värisevat ta ees jne. Eriti meeldis see teema ühele kommunistliku sihiga lehekesele Tallinnas ja kogumeeste lehekesele (kohal); teised lehed refererisid omi sõnumeid nende järgi. Asjast huvitus Haridusministeerium, korraldati juurdlus. Juurdlusega jäid kõik need hirmsad lood kindlaks tegemata, kuigi juurdlust toimivad ametnikud töötasid kaks päeva hommikust õhtuni, kuulasid üle küll noori, küll vanu, sõitsid nende poole, kes juurdlusele ei ilmunud, kodudesse. Haridusministeerium lõpetas asja, kuid konstateeris, et koolijuhatajal on seltskonnaga ebanormaalselt pinev vahekord. Et oma au kaitsta, alustas koolijuhataja protsessi üheltpoolt isikutega, kes ametlikus dokumendis (vallavalitsuse protokoll) tema kohta hirmu- ja õuduselugusid võisid jutustada ja, teiselt poolt, ajalehtedega. Kommunistlik lehekene vabandas ja õiendas kohe; surnukspekstud lapse isa võttis kohtu ees kõik omad kaebused tagasi, niisama tütarlapse ema, kes rääkis ametlikus esitises vägistamise katsest. Neil päevil vabandas ka kogumeeste lehekene ennast koolijuhataja ees, järelikult, ring on läbi.

Õpetajaskonna õnneks olid kaebused tõstetud isiku vastu, kel oli niipalju

materjaalset ja vaimset jõudu, et jõudis ennast tagajärjekalt rehabiliteerida. Nagu teada, ei ole advokaadi läbi kohtuasjade ajamine odav, kuna ise kooli juurest ära ei pääse; kohtu-uurija, juurdlusttoimivate koolivalitsuste- ja politseiametnikkude ees esinemine, ajalehtedes oma nime leidmine kinninaelutatuna sääraсте epiteetidega nagu „toores“, „julm“, „elajalik“ jne. ei ole vähe närvesööv. Kuid kulud on siiski kantud, närvivapustused üle elatud, ja tulevaste omavalitsuste valimistel on palgalistel agitaatoritel vähemalt üks peotäis pori vähem õpetajaskonnale näkku visata.

Ja millest kõik see tolm?

Koolijuhataja oli julgenud paar korda kooli huvide kaitseks välja astuda maakoolivalitsuse ees (näit. juhtumine, kui vallavalit. tahtis koolimaja külje all õlleladu avada — viinapood on 2 sülda seadusega lubatud distanttsist kaugemal; kui vallavalitsus pühis uue koolimaja õnnistamist nii põhjalikult, et veel teisel, tööpäeval, vallavalitsuse liikmed ei saanud välja koolimajast, ajasid laste nähes õpetajaid maja mööda taga, ja kelle kätte said, selle sundisid endile õlut ostma). Siis oli ta, koolijuhataja, tõrkunud osa võtmast rohelise lipu õnnistamise peost; enne seda aga juba paar aastat, kui astunud välja kohalise pahempoolse poliitilise organisatsiooni liikmest. Ja et vallavolikogu liikmed on peaaegu ainult nendest kahest poliitilisest parteist, üks rohelise, teine punase lipu alt, siis anti aga koolijuhatajale pihta päris liigutava üksmeelega...

Välismaalt.

Rootsi ja Eesti õpetajaskonna vastastikune lähenemine.

Pärast Eesti Vabariigi väljakuulutamist uuenesid ja kõvenesid ikka enam ja enam sidemed, mis kunagi olid Eestit köitnud skandinaavia kultuurringi. Pärnis loomulik on Eesti orienteerumine põhja ja loode, loomulik ka, et peasjalikult just Rootsis seda tervitati suuri-

ma arusaamisega ja sümpaatiaga. Meie „baltlased“ mõlemalpool Läänemerd omame palju ühiseid huve, meie töökspidamised eluprobleemidest on sarnased või võrdsed enam kui ühes suhtes, teeme targasti, lähenedes ja hoides end kokku.

Siiski on meie lähenemise teel suur keeleline takistus. Eesti ja rootsi keel

ei ole sugulased, ainult mitmeaastase õppimise tagajärjel muutuvad nad kasutamiskõlvuliseks välismaalasil. Neutraalne ilmakeel esperanto on juba palju kordi olnud Rootsi-Eesti läbikäimisvahendiks (siin ma tuletan meelde külas-käike rohkem kui 200-lt rootslaselt, kes võtsid osa Esperanto Turismi Komisjoni poolt möödunud suvel korraldatud reisidest Eestisse); see väärrib suurimat tähelepanu eriti meie, õpetajate, poolt.

Arvatavasti on minu eesti kolleegidele teada, et üks Eesti õpetaja käesoleval aastal viibib Rootsis, et tundma õppida Rootsi vabatahtlikku haridustööd ja samal ajal õpetada esperantot — lektor Henrik Seppik Tartust. Suursugust, imetlemisväärset tööd tegi ta siin esperanto heaks ning samal ajal levitas ta teadmusi oma maa üle. Elav huvi Eesti vastu kasvas tema jälgedes.

Tervitav ettevõte on süvendada naaberrahvas säärast huvi, istutades seda laste vastuvõtlikesse südameisse. Selle aasta alul organiseeris õpetaja mag. Ernfrid Malmgren Stokholmist härra Seppiku ja teiste Eesti õpetajate ning haridusministeeriumi abiga kirjavahetuse oma kooli naisõpilaste ja Eesti naisõpilaste vahel. Kirjavahetusest võttis osa mõlemalt poolt 20 naisõpilast, kes olid õppinud esperantot ainult ühe aasta jooksul 4 tundi nädalas. Kuid esperanto erilise kerguse tõttu nemad tundsid seda keelt päris hästi ja toimised kirjavahetust täiesti iseseisvalt, kuna see valmistab neile suurt lõbu.

Saabus suvi, ja mõned Eesti tüdrukud kutsusid oma Rootsi sõbrannasid endid Eestis külastama. Majanduslikel ja muil põhjusil ainult vähesed võisid vastu võtta kutsed. Veetes mõnusalts aja Eesti kodudes ja tagasi sõites Rootsi, kutsusid Rootsi tüdrukud omakord külla oma endisi perenaisi. Seitse väikest eestlast sõitsid. Nende saabumine Stokholmi äratas suurt tähelepanu, ajakirjanikud ja fotomehed olid juures „Kalevipoja“ randumisel, ja artiklitega Stokholmi päevalehis ajakirjanikud väljendasid imestust osavuse üle, millega Rootsi ja Eesti õppurid vahetasid omi mõtteid, kõneldes esperantot. See imestus suurenes veelgi, kui kuuldi, et rootsi

ja eesti lapsed olid õppinud esperantot ainult ühe aasta.

Samahästi kui meeldis väikestele rootslastele Eesti, meeldis Stokholm väikestele eestlastele. Nende suurimaks meelehärmas oli kümnepäevase võõrsilviibimiseaja kiire möödumine. „Kümme päeva ei ole küllaldane, et kõike näha“, kaebasid nad koju sõites. Kuid siiski jätkus neist päevist, et luua sõprussidemeid, mis kergelt ei murdu, kuna nad sõlmitud nooreas.

Loodame, et selline lastevahetus Eesti ja Rootsi vahel ei jää viimseks, vaid kordub tulevail suvedel suuremas ulatuses. Nüüd on veel avanenud teisi teid sõpruseks ja tutvuseks Läänemere maade noortele. Nüüdisaja noorsugu armastab võimlemist ja sporti, kogu maailma noorsugu imetleb jooksutee kangelasi. Ses nooruse imetluses, ses nooruse võistlushimus on midagi teravendavat, midagi säilitamis- ja hoidmisväärset. Ainult liialduse vastu peab võitlema.

Hiljuti asutati Stokholmis selts ilma kuulsa rootsi võimlussüsteemi leiutaja Lingi ideede läbiviimiseks. See vaimse ja kehalise kasvatus ühendus „Võimlemisliit“ püüab koguda parimaid jõude rahva seast ja võimlemisõpetajate hulga ning teaduse- ja kunstipõllult. Tema asutaja on ins. C. E. Carlberg Stokholmist. Selts korraldab lähemal ajal suured spordivõistlused üheõigusliku osavõtuvõimalusega Läänemere maade õppivale noorsoole. Eriti rõõmsad oleme hüüdma teretulemast Eesti õpilaskonnale.

Aga ka teid, eesti kolleegid, kes eriliselt ei ole huvitatud spordist, võib Rootsi meelitada tuleval suvel, kuna siis leiab aset suur Stokholmi kunstitoodete, kunstkäsitöö ja kodukäsitöö-saaduste näitus. Samal ajal peetakse seal mitmeid kongresse, istungeid ja igasuguste seltside ja koondiste koosolekuid. Meile meeldiks väga kohata nende kongresside ajal eesti kasvatajaid, et nendega ühiselt käsitleda kasvatusprobleeme ja rootsi-eesti iseloomu omadusi.

Meie elame kiireima evolutsiooni ajajärgul, kus ümberkujundamised ja uuendused teoksil inimese arvurikkal tegevuspõllul, eriti kasvatusel alal. Meie,

õpetajad, seisame probleemide ees, mis lahendamatud üksikuile, jah, isegi kogu maa õpetajaskonnale. Sest tähtsaim kasvatusprobleem on rahvusvaheline: rahu mõtte levitamine kooli kaudu. See pärast sirutuvad meie huvid üle oma-maa piiride, nad *peavad* ulatuma üle. Lõplik esperanto võit on vaid ajaküsimus. *Kus on tahe, seal on tee*, keeleline segadus enam ei takista. Ja näib mulle, et meie, õpetajad riigis, mis maitseb saja-aastast rahu, ja teie, õpetajad maal, mis peale suurt sõda andis ilmale suurimat eeskujut suurmeelse seadusega vähemusrahvuste kultuurautonoomiaga, ei ole põhjust küsida, miks meie peame endid kokku hoidma.

*Gösta Ahlstrand,
Älvkarleö, Rootsi.*

Ühendriikide Rahvuslik Kasvatusühing

on vabatahtlik organisatsioon, mis koostub kasvatusel alal aktiivselt-tegutsevaist isikuist.

Selle ühingu ajalugu algab 15. mail 1857. aastal, mil saadeti välja 10-ne riigi ühingu presidentide allkirjaga kutsed esimesele koosolekule. 26. aug. kutsuti organisatsioon Filadelfias ellu, mis ühines 1870. a. Ameerika Seminaride Ühingu (American Normal School Associat.) ja Peajuhatajate Rahvusühingu (Nation. Superintendents Assoc.). Maailmasõja ajal tekkis vajadus säärase ühingu järele, mis ka maa-õpetajaile annaks õiguse võtta osa koolipoliitikast. Seepärast reorganiseeriti ühing 1920. a. juulil Salt Lake city's, kus võeti vastu kohalikud määrused.

Ühingu edu oleneb liikmete suurest poolehoiust, sest 1918. a. oli liikmeid vähem, kui 10.000, kuna 1929. a. ulatub arv 201.000-le. Siinjuures eluaegne liikmeskond (liikmeid 2500) on aidanud kaasa ühingu püüetele väga palju.

Ühingu koosolek peetakse iga aasta juulikuu esimesel nädalal, kuna Peajuhatajate osakonna oma tuli kokku möödunud veebruaris.

Ühing saab sissetulekuid liikmemaksudest, alalise fondi protsentidest, kaubanduslikest näitusist ja kirjastustooteist.

Ühingu tegevust juhivad esindajatekogu, direktorium, täidesaatev-komitee, hooldajatekogu, osakonnad, alalised ja erilised komiteed ja peakorterite staap.

Esindajatekogu moodustavad delegaadid liikmeks vastu võetud riigi territoriaal- ja

kohalikest ühinguist. Osavõtt koosolekuist on võimaldatud kõigile ühingu liikmeile, kuid ainult delegaadid võivad hääletada. See kogu on kohustatud panema tähele ametnikkude, alaliste, nimetatavate ja teiste eriliste komiteede soovitusi ja aruandeid, samuti tegema parandusi kohalikes määruses.

Direktooriumi moodustavad ühingu ametnikud: üks riigitegelasena tuntud liige igast riigist, territooriumist või ringkonnast ja kõik eluaegsed direktorid. Direktorium peab arvestama ühingu huvisid ja tarvitama jooksvat fondi ühingu töö edendamiseks.

Täidesaatev-komitee koostub presidendist, esimesest asepresidendist, laekurist, hooldajatekogu esimehest ja iga aasta direktoriumi poolt valitud liikmest. President ja laekur valitakse balloteerimisega aastakoosolekul, kusjuures tagasiastuv president jääb esimeseks asepresidendiks.

Hooldajatekogu koostub 5-st liikmest: 4-st direktoriumi poolt valitud liikmest (4-ks aastaks) ja presidendist, kelle kohuseks on kanda hoolt ühingu alalise fondi eest.

Komiteed oli möödunud aastal rohkem kui 10, millest on seadusi andev komisjon, pensioni-, delegaatide määramise, rahvusvaheliste suhete, tervishoiukomitee jnc.

Ühingul on 18 osakonda ja peale selle Rahvuslik Haridusnõukogu (National Council of Education).

Peakorterite töö edeneb sekretäri järele vaatusel. Sekretär ja täidesaatev kogu on vastutavad esindajatekogu, direktoriumi, täidesaateva komitee ja hooldajatekogu otsuse ja politika läbiviimisel. Peakorterite organisatsioon jaguneb kaheksaks: aruannete, seadusi-andev, tegevus-, uurimis-, kirjastustoodete, kooliellu puutuv, liikmete registreerimise ja peajuhatajate ning administratiiv-jaoskond.

Rahvusühing võtab oma liikmeks riigi, territooriumi ja ringkonna kasvatusühingu, mis nimetatakse liikmeks võetud riigi-ühinguks. Säärane ühing on õigustatud valima iga oma saja liikme kohta ühe delegaadi ja ühe asemiku (alternate) esindajatekokku või kuni 500 liiget neist, kes on rahvusliku kasvatusühingu aktiivsed liikmed.

Seejärel valitakse iga 500-ja liikme kohta üks delegaat ja üks asemik, kes on rahvusühingu aktiivseid liikmeid. Neid nim. riigidelegaatideks. Ja ainult aktiivsed liikmed on kohased delegaatideks esindajatekokku.

Liikmeks võetud kohalik ühing võib valida iga oma saja liikme kohta ühe delegaadi

ja asemiku esindajatekokku või suurema arvu neist, kes on rahvusühingu aktiivsed liikmed. Neid nim. kohalikeks delegaatideks.

Liikmeks võetud ühingu saavad kõiki ühingu kirjastustooteid.

R. K. Ü. mõnedel osakondadel on eraldi liikmemaksud, mille tasumisel saadetakse kirjastustooteid osakonna liikmeile hinnata. Ühingu mõne osakonna liikmeks saab ainult ühingu liikmemaksu tasumisel.

Ühendriikide R. K. Ü. seab endale kindla töökava, mille järgi ta nõuab kompetentset, vilunud õpetajat; annab soodustusi õpetajale hariduse omandamiseks; süvendab hariduse austamist ja õpetaja-ameti hindamist inimestes kasvatus kaudu; töötab käsikäes presidendiga, kusjuures föderaalvalitsusel on haridusosakonnas kasvatusliikude tegevuste suhtes mõjuv täiendus; ühendab kasvatusjõude kogu riigis; kaitseb liikmeks võetud ühingu huvisid; hoolitseb ühesuuruse tasu eest üheväärilise haridusega ja kogemusega meeskui naisõpetajaile; peab koostööd teiste organisatsioonidega (nagu Ameerika leegion) ja laiema silmaringiga haridusjõududega; korraldab haridusnädalaid ja hoolitseb Ameerika laste hääkäekäigu eest.

— *ea.*

31-he õpilase jaoks ühes kohas kaks kooli.

Knöringenis, Landau lähedal, nagu teatab „Leipziger Lehrerzeitung“, on protestantlaste kool 25-e õpilasega ja katoliiklaste kool, mille õpilaste arv kooli alul piirdus kuuega. Õpilaste arv selles koolis 1927/28. a. oli 3 (!), järgneval 4. Enne möödunud lihavõtteid külastas valitsuskomisjon neid kooli ja lepiti kokku, et katoliiklik kool suletakse ja õpilased viiakse üle külalistena protestantlikku kooli. Möödus kuid, aga tegelikku sulgemist ei järgnenud. Vahepeal sai kohaliku koolivalitsuse juhiks katoliiklane ja see tühistas nimetatud otsuse.

Me küsime, resümeerib nim. leht, kas on tõesti vaja 31-he õpilase jaoks kaht kooli, seega mitmeid õpetajaid ja ruume? Aga — eks riigil ole ju raha küllalt!

Kutsenõuanne ja kool.

Saksamaal võeti vastu määrused kutsenõuande korraldamise asjas. Seal märgitakse muuseas:

1. Kutsenõuanne seisab 19. juulist 1927. riiklikul alusel.

2. Kutsenõuanne pole mitte ainult majanduslik, vaid tal on laiade masside jaoks ka pedagoogilised ülesanded. Sellepärast peavad kutsenõuandeasutis, töökaitseasutis ja töötaoleku-kindlustamisasutis töötama tihedas kontaktis kooliga.

3. Kutsenõuanne peab tehtama kättesaadavaks kõige laialdasemaile massidele.

Õpilased ja õpetajad Saksi keskkoolides.

Möödunud õppeaastal oli õpilaste ja õpetajate arv Saksi keskkoolides järgmine:

Gümnaasiumid: meesõpilasi 6431, naisõpilasi 935, õpetajaid 552.

Realgümnaasiumid: meesõpilasi 10.305, naisõpilasi 941, õpetajaid 788.

Ülemrealkoolid: meesõpilasi 8394, naisõpilasi 1031, õpetajaid 575.

Kukesabasulg ja noorus.

Selle pealkirja all peatub Austria Sotsialistlikkude Keskkooliõpilaste Liidu häälekandja „Der Schulkampf“ pikemalt küsimusel, kas on õige sealse äärmiselt parempoolse (öeldakse fašistliku) sõjariistades organisats. „Heimwehr'i“ laialdane agiteerimine keskkooliõpilaste ja õpetajate seas.

„Heimwehri“ noorte osakonna „Kamerad'i“ peamised sihid, kirjutab leht, on ta senisest tegevusest väga selged. Tahab nimelt, et kaotataks, kas või vägivaldselt, koolidest „punane terror“, s. o. võetagu võimalus õpilasil ja õpetajail tunnustada endi sotsialistlikku meelust. Kuid see läheks neil vaevalt korda ilma sõjariistade tarvitamiseta, sest enamik nime-tatuist on töölissõbralikud ja „Kamerad'il“ on väga vähe levikut.

Saksa rahvusest Keskkooliõpetajate Liidu juurde asutati ka „Heimwehr'i“ korporatiiv. See deklareerib samuti oma sihina „Heimwehri“ ideoloogia levitamist ja „koolist punase terrori radikaalset väljakiskumist“.

Kui meie aga küsime, jätkab „Der Schulkampf“, on's meile sellised õpetajad üldse vastuvõetavad, siis meile kahtlemata vastatakse:

„Politika koolist välja!“

Uumat saksakeelset pedagoogilist kirjandust.

„Lebenskunst und Lebensglück“. Õpetus õnnelikuks eluks. Autor: Wolfgang Schumann.

Pedagoogilise Kirjanduse Seltsi järjekorraline väljaanne. Hind RM. 4,80.

Erika Härting-Leising („Leipz. Lehrerzeitung“) nimetab seda teost väga põhjalikuks, huvitavaks ja loeb teda hädavajaliseks igale õpetajale.

Bernhard Riedel: „*Graphik der Volksschule*“. Sisus käsitletakse templitrukki, šabloonitrukki, linoollõiget, puullõiget, etsimist ja

nende õppemeetodeid. 65 pilti. Hind RM. 2,50.

Dr. Susanne Engelmann: „*Die Erziehung des Mädchens*“. Kodune kasvatus, tütarlaps ja kool, seltsilised ja sõbrad, sport, kunst, kutse j. t. küsimused. Hind RM. 4,80.

Dr. W. Randlinger: „*Das schwererziehbare Schulkind*“. Käsitellakse pildikalt ja huvitavalt rasketkasvatatava õpilase küsimust tervishoidlikult seisukohalt. Hind RM. 3.—

Organisatsioonide teateid ja kroonika.

Õpetajate IX üldkongressi

eeltööd hakkavad lõpule jõudma. Enamalt jaolt referentidelt on teesid juba käes ning praegu ollakse ametis nende paljundamisega. Kongressi istungid peetakse Tütarlaste Komertsgümnaasiumi avaras saalis (Jaani 13). Öökorteri ruumid väljaspoolt Tallinnat sõitnud õpetajale on nõutatud Poeglaste Humanitaargümnaasiumis (S. Kloostri 16). Magamisriided palutakse kaasa võtta.

Kongressiga ühtaegu korraldab H. S. M. Koolivalitsus mõned enikoolide õpetajate nõupidamised; Raamatukoguhoidjate Ühing kutsub kokku oma liikmete koosoleku ning E. Õ. Liit kutsub kokku keskkooliõpetajate toimkonna, mis valiti möödunud kevadel gümnaasiumi-õpetajate I kongressil.

Koolinäituse eeltööd.

Detsembrikuu jooksul oli Liidu juhatus kibedasti ametis koolinäituse küsimuste selgitamisega. Kõige pealt tegi raskusi näituse komitee moodustamine. Tegelaste otsimisega ühtaegu harutati näituse kava, mis loodeti esitada juhatus järjekorralisele koosolekule 22. detsembril.

Õpetajatepäev Valgamaal.

Valgamaa õpetajatepäev peeti 23. ja 24. novembril. Osavõtt oli äärmiselt elav. Esiimesel päeval refereeris haridusminister J. Hünerson teemast „Töö kasvatustegurina koolis“. Sellele järgnesid referaadid koolinõunik A. Kõiv'ult „Kasvatustlikke küsimusi koolis“, prof. P. Põllult „Ilmavaate kujundamisest õppiva noorsoo juures“, dir. J. Käis'elt „Seksuaalküsimus koolis“.

Referaatidele järgnesid üksikud sõnavõtmised, mille järele koosoleku juhataja F. Kle-

ment õpetajatepäeva lõpetas. Mulje koosolekust jäi natuke kahvatu, mis tuleb panna ülekoormatuse ja väsimuse arvele.

Rakvere Õp. Ühing uuel tegevusaastal.

Rakvere Õp. Ühing jätkab tänava endiste aastate edukat tegevust. Käsil on hoogne liikmete organiseerimine. Tegevuskavas on märgitud referaat-vaieluskoosolekute j. m. korraldamine. Esimene vaieluskoosolek teemale: pedagoogilised mõjustamisabinõud algkoolis — peeti 30. nov. I algkooli ruumes ligi 40 õpetaja osavõtul. Põhimõtteliselt on otustatud pedagoogilise kirjanduse raamatukogu vajalikkus. 1930. a. kevadel pühitsetakse õppetöö lõppu ülelinnalise koolinoorsoo laulu- ja võimlemispeoga. Puhas sissetulek peost jaotatakse osavõtvate koolide vahel.

Ühingu juhatuses töötavad praegu järgmised õpetajad: K. Ratassepp (juhatajana), M. Tamm (sekretärina), A. Nurk (laekurina), J. Lindman (abijuh.), Mikael, Jõesaar ja Schneider.

Koolikohustuse teostamise küsimus.

Hariduse- ja Sotsiaalkministreeriumi Koolivalitsus on asunud andmete kogumisele koolikohustuse teostamisega ühenduses olevate küsimuste kohta. Muuseas tahetakse selgitada, mis kavatsused on igal omavalitsusel koolikohustuse teostamist takistavate põhjuste kõrvaldamiseks, kus vaja ehitada uusi koolimaju, mill määral tuleks suurendada õppejõudude koosseisu jne. Andmete kogumisega loodab ministeerium lõpule jõuda juba enne jõulupühi.

Millal saame selguse.

Õpetajate organisatsioonide ülesandeis seisab kahtlemata tähtsal kohal — õpetajate hu-

vide kaitsmine. Et see meil paremini õnnestuks, selleks moodustame kohapealseid ühinguid, mis liituvad maakonnalisteks liitudeks ja need omakord üleriigilisteks.

Kuna Läänemaal aga üks ühing — Haapsalu Õp. Ühing nimelt — seni on eemale jäänud maakonna liidust, siis olgu siin tähelepanu juhitud asjaolule, et nii talitades, nimetatud ühing vististi ei teotse õpetajaskonna huvides. Ja põhjused selleks eemale jäämiseks? Usun — need pole vast teadagi suuremale osale Läänemaa õpetajaist või on meid ajavanker viinud edasi niivõrt, et nad on vajunud unustuse hõlma... Igatahes käesoleva aasta alul Haapsalus peetud L. õpetajatepäeval kauaaegne L. Õ. Liidu esimees J. U. toonitas, et tema teada ei tehta Liidult takistusi tema liikmeks astumiseks H. Õ. Ühinguale. Kui võrt säärase ebanormaalse olukorras — mis edasi kestab — süüdi on kumbki nim. organisatsioonidest, pole teada, ja lõppude-lõpuks sel pole ka iseenesest kuigi otsustavat tähendust. Küll ootavad aga paljudki Haapsalu ja ümbruskonna õpetajaist, et siin ometi kord seataks jalule sõbralik, normaalne vahekorrad. Aeg selleks oleks juba ammu! Kuid hoopis vastupidi sellele päneme tähele, et H. Õ. Üh. koguni tükkib olema riiki riigis: laiendab tegevust üle kogu Läänemaa, nagu võisime hiljuti lugeda kohal. ajalehtedest. Ometi kuuluvad tema juhatusse õpetajad, kes ei teotse koolipõllul esimest aastat ja kel seetõttu peaks olema selge, et säärane tegevuse laiendamine on muuseas ka õpetajate organisatsiooni lõhkumine. Eriti sellepärast on põhjust küsida: kelle huvides see sünnib? Ja millal seab siin normaalse olukorra jalule L. Õ. Liit?

Õpetaja Läänemaal.

Rahvaulikoolide-päev Tallinnas.

Novembrikuu 23-ndal peeti Tallinnas Eesti Haridusliidu algatusel ja kokkukutsel Rahvaulikoolide tegelaste päeva.

Esimesena kõneles Jaan Tõnisson aimest „Rahvaulikoolid ja rahva kultuur“. Peale selle refereerisid veel J. Ruus, J. Rummo, J. Depman ja A. Tammann.

Koosolek otsustas Haridusliidu juurde moodustada erilise rahvaulikoolide toimkonna. Toimkonna liikmeteks valiti härrad J. Depman, J. Ruus, M. Välbe, A. Meikop, A. Audova ja V. Sõerd.

Haridusliidu asemikkudekogu koosolek.

Eesti Haridusliidu asemikkudekogu koosolek oli kokku kutsutud Tallinna 24. novembriks. Koosolekule oli ilmunud enam kui poole-saja organisatsiooni esindajad. Koosoleku juhatajateks valiti härrad: K. Einbund ja O. J. Kiesel. Eesti haridustegelaste tõi tervitusi Riia Eesti Seltsi esindaja härra E. Verendel ja kinnitas, et Riia cestlaste süda tuksub kodumaale sama soojalt kui siingi.

Juhatuse poolt ettepanud aruanded, tegevuskava ja eelarved kinnitati. Ühtlasi võeti koosoleku poolt vastu uus põhikiri ning valiti ajutine juhatus koosseisus: K. Einbund, L. Einbund, J. Piiskar, O. Gustavson, G. Vestholm, M. Reisik, A. Tammann, J. Vilms, E. Vender, M. Laarmann, A. Susi, E. Kubjas, J. Uustalu, H. Summer, J. Depman ja J. Loosalu.

Erilist huvi tekitas rahvamajade küsimus. Koosolek tunnistas soovitavaks rahvamajade projektide võistluse korraldamise ja sellega ühenduses rahvamajade-päeva kokkukutsumise.

E. Õ. Liidu koosseis ja liikmed 1926/27. õppeaastal.

1926/27. õppeaastal kuulus E. Õ. Liitu 11 õpetajate maaliitu neisse koondunud 91-he ühinguga, 6 iseseisvat ühingut (Hiiumaa, Narva, Pärnu, Tallinna, Tartu ja Väandra) ja 2 vähemusrahvusest õpetajate organisatsiooni (Rootsi Õpetajate Ühing — üleriigilise üksusena ja Vene Õpetajate Keskkliit — 5-e kohaliku ühinguga). Seega kuulus E. Õ. Liitu 19 iseseisvat organisatsiooni 96-e kohaliku ühinguga.

Liitu ei kuulunud aruandeaasta jooksul Haapsalu, Paldiski ja Valga ühing.

Tegevusaruandeid on esitanud nimetatud aruandeaaja eest 19-st iseseisvast organisatsioonist 16 ja 96-st kohalikust ühingust ainult 74. Esitatud 16-mne iseseisva organisatsiooni aruande järgi kuulus nende organisatsioonide kaudu E. Õ. Liitu 2.708 õpetajat. Kui siia juurde arvata organisatsioonide liikmed, — Pärnumaa Õp. Liit (umbes) 75 liiget, Tartumaa Õp. Liit (umbes) 300 liiget ja Vene Õp. Keskkliit (umbes) 250 liiget, — kellel aruanded esitamata, siis saame 3333 liiget.

Liikmete jagunemisest organisatsioonide järgi annab kaudse pildi järgmine tabel:

Järje nr.	Organisatsiooni nimi	Liitu kuulub ühinguid	Liikmeid haridusjärkude järgi			
			I	II	III	Kokku
1.	Harju Maakool. Õp. Liit	12	1	179	5	185
2.	Hiiumaa Õp. Ühing	—	—	—	—	50
3.	Järvamaa Õp. Liit	10	28	160	3	191
4.	Läänemaa Õp. Liit	3	3	92	42	137
5.	Narva Õp. Selts	—	17	51	—	68
6.	Petserimaa Eesti Õp. Liit	—	1	72	6	79
7.	Pärnu Õp. Ühing	—	18	57	1	76
8.	Pärnumaa Õp. Liit	11	—	—	—	—
9.	Rootsi Õp. Ühing	—	3	8	14	25
10.	Saarte Õp. Üh. Liit	11	10	131	32	173
11.	Tallinna Õp. Selts	—	—	—	—	564
12.	Tartu Õp. Selts	—	108	102	2	212
13.	Tartumaa Õp. Liit	17	—	—	—	—
14.	Valgamaa Õp. Liit	4	4	91	5	100
15.	Viljandimaa Õp. Liit	8	8	181	5	194
16.	Virumaa Õp. Liit	7	18	280	24	312
17.	Võrumaa Õp. Liit	8	39	260	16	315
18.	Vändra Õp. Selts	—	1	26	—	27
19.	Vene Õp. Keskliit	5	—	—	—	—
Kokku		96	—	—	—	2708

Kuna aruandeid võrdlemisi suur protsent puudub ning organisatsioonide tegevus oluliselt ei erine järgneva (s. o. 1927/28.) aasta tegevusest, siis jätame ruumi puudusel üksikute organisatsioonide kohta detailsemad andmed toomata, ning piirdume alamal ainult 1927/28. a. kokkuvõttega.

Õpetajate liitude ja ühingute tegevus 1927/28. a.

E. Õ. Liidu koosseis ja liikmed.

1927/28. õppeaastal kuulus E. Õ. Liitu 11 õpetajate maaliitu neisse koondunud 95-e ühinguga, 7 iseseisvat ühingut (Hiiumaa, Narva, Pärnu, Tallinna, Tartu, Valga ja Vändra) ja 2 vähemusrühvusest õpetajate organisatsiooni (Rootsi Õpetajate Ühing — üleriigilise üksusena ja Vene Õpetajate Keskliit — 5-e kohaliku ühinguga). Seega kuulus E. Õ. Liitu 20 iseseisvat organisatsiooni 100-ja kohaliku ühinguga.

E. Õ. Liitu ei kuulunud aruandeaasta jooksul Haapsalu Õpetajate Ühing, avaldades soovi saada iseseisvana üksusena E. Õ. Liidu liikmeks.

Kuna tegevusaruandeid on esitanud nimetatud aruandeaaja eest 20-st iseseisvast orga-

nisatsioonist 19 ja 100-st kohalikust ühingust 85, siis pole võimalik saada küllalt täppis ülevaade liikmete arvust ega ka organisatsioonide tegevusest.

Esitatud aruannete järgi oli iseseisvate organisatsioonide kaudu E. Õ. Liidu liikmeks 3204 õpetajat. Kui siia juurde arvata Tartumaa liikmeid (Tartumaa Õp. Liidu aruanne puudub) umbes 300 õpetajat, siis tõuseb E. Õ. Liitu koondunud õpetajate arv 3504-ni.

Liikmete jagunemisest organisatsioonide järgi annab kaudse pildi järgmine tabel:

(Vaata tabel lhk. 491.)

Järgnevas toome lühikesed iseloomustused üksikute organisatsioonide tegevusest.

1. Harju Maakoolide Õpetajate Liit.

Liidu liikmeks oli 12 ühingut 218-ne õpetajaga, kuna 13-mnes (Nissi) ühing teadmata põhjustel liikmemaksu ei tasunud ja Liidu tegevusest osa ei võtnud. Liidu heaks võetav liikmemaks oli 0,5% põhipalgast. Maakonnas töötas üldse 367 õpetajat. Organiseerunuid 59,4%.

Tähtsamad harutusained juhatuse koosolekuil: organiseerimisküsimus, liikmemaksude sissenõudmine, asemikkudekogu koosolekute

Järje nr.	Organisatsiooni nimi	Liitu kuulub ühinguid	Liikmeid haridusjärkude järgi			
			I	II	III	Kokku
1.	Harju Maakool. Õp. Liit	13	2	214	2	218
2.	Hiiumaa Õp. Ühing	—	—	43	10	53
3.	Järvamaa Õp. Liit	10	25	179	3	207
4.	Läänemaa Õp. Liit	6	4	114	44	162
5.	Narva Eesti Õp. Selts	—	18	53	—	71
6.	Petserimaa Eesti Õp. Liit	—	1	66	4	71
7.	Pärnu Õp. Ühing	—	24	56	—	80
8.	Pärnumaa Õp. Liit	11	—	75	2	77
9.	Rootsi Õp. Ühing	—	3	8	13	24
10.	Saarte Õp. Ühingu Liit	11	10	144	26	180
11.	Tallinna Õp. Selts	—	148	306	19	549
12.	Tartu Õp. Selts	—	79	89	—	168
13.	Tartumaa Õp. Liit	17	—	—	—	—
14.	Valga Õp. Ühing	—	18	43	1	62
15.	Valgamaa Õp. Liit	4	4	92	4	100
16.	Viljandimaa Õp. Liit	8	25	180	4	209
17.	Virumaa Õp. Liit	7	33	319	11	363
18.	Võrumaa Õp. Liit	8	35	269	9	313
19.	Vändra Õp. Selts	—	1	26	—	27
20.	Vene Õp. Keskliit	5	—	—	—	270
Kokku		100	—	—	—	3204

ettevalmistamine j. m. Korraldati 1 kongress osavõtjaid 37 — ja 1 õpetajatepäev 98 osavõtjaga.

Tulusid oli Liidul Kr. 2053,84; kulusid Kr. 1407,68; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 646,16.

Liitu kuuluvaist ühinguist paistavad elavama tegevuse poolest silma Harku — toetas rahvamaja ehitamist; Hageri — korraldas lastepeo; Kuusalu — korraldati kihelkonna laste laulupidu ja toetati „Noorusmaad“.

Aruannet pole esitanud Nissi ühing.

II. Hiiumaa Õpetajate Ühing.

Ühingu tegevuspiirkonnaks on Hiiu saar. Liikmeid 53. Liikmemaks 2—2,50 kr.

Tegevusest võib nimetada avaliku raamatukogu ja toetuskapitali asutamist õpetajatepäevade ja vabaharidustöö korraldamist, ühingu 10-a. juubeli pühitsemise ettevalmistamist.

Tulusid oli Ühingul Kr. 397,89; kulusid Kr. 338,36; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 59,53.

III. Järvamaa Õpetajate Liit.

Liidu liikmeks oli 10 ühingat 207-me õpetajaga. Maakonnas töötas üldse 293 õpetajat. Organiseerunuid 70,6%.

Juhatus harutas kooperatiivi asutamise, organiseerimise, õpetajatepäeva ja pedagoogilise nädala küsimusi. Korraldati 1 õpetajatepäev 171-he osavõtjaga ja pedag. nädal E. Ö. L. ülesandel; organiseeriti „Kasvatuse“ tellimiste kogumist.

Tulusid oli Liidul Kr. 1255,56; kulusid Kr. 878,80; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 376,76.

Liitu kuuluvaist ühinguist paistavad silma intensiivsema tegevuse poolest Koeru — korraldas proovitunde, noortepüha ja koolidevahelise näituse; Järva-Madise — korraldas kõnekoosolekuid ja õpilaspidusid.

Aruandeid pole esitanud Järva-Jaani ja Türi ühing.

IV. Läänemaa Õpetajate Liit.

Liidu liikmeks oli 6 ühingat 162-he õpetajaga, kuna Haapsalu Õp. Ühing Liitu ei kuulunud, soovides astuda vahetumalt E. Ö. Liidu liikmeks. Maakonnas töötas üldse 209 õpetajat (ilma Hiiumaata). Organiseerunuid 80,1%. Liidu heaks võetav liikmemaks oli 1 kroon.

Juhatus harutas õpetajate edasiharimise, palgaseaduse ja organiseerimise küsimusi. Korraldati 2 kongressi keskmiselt 70-ne osavõtja-

ga ja 1 õpetajatepäev 120-ne osavõtjaga; avati öömaja linnasõitnud õpetajaile Haapsalus ja Tallinnas; korraldati E. Ö. Liidu ülesandel pedagoogiline nädal.

Tulusid oli Liidul Kr. 1157,61; kulusid Kr. 901,37; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 256,24.

Liitu kuuluvaist ühinguist paistavad silma elava tegevuse poolest Lääne-Nigula — korraldas laste kevadepeo ja referaatkoosolekuid; Märjamaa — korraldas õpetajatepäeva.

Aruannet pole esitanud Martna ühing, kelle tegevus algas alles aruandeaasta lõpul.

V. Narva Eesti Õpetajate Selts.

Seltsi tegevuspiirkonnaks on Narva linn. Liikmeid 71. Liikmemaks Seltsile 1,5—2 kr.

Juhatus harutas õpetajatekodu ja kuresuste korraldamise, sektsioonide töökavade j.t. küsimusi.

Tulusid oli seltsil Kr. 328,81; kulusid Kr. 186,61; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 142,20.

VI. Petserimaa Eesti Õpetajate Liit.

Petserimaa E. Ö. Liitu kuuluvad Petserimaal töötavad eesti õpetajad. Liit töötab maakonnalise ühingu kujul. Liikmeid 71. Liikmemaks kohalikule liidule 5—7 kr.

Juhatus harutas raamatukogu täiendamise ja Liidu peo küsimusi. Korraldati ühiselt hariduseltsiga hariduspäev 52-he inimese osavõttel.

Tulusid oli Liidul Kr. 551,98; kulusid Kr. 540,99; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 10,99.

VII. Pärnu Õpetajate Ühing.

Ühingu tegevuspiirkonnaks on Pärnu linn. Liikmeid 80. Liikmemaks Ühingule Kr. 0,60—2,50.

Juhatus harutas organiseerimise, sektsioonide korraldamise, õp. korteri, pidu j. m. küsimusi. Korraldati referaatkoosolekuid, saadeti esindaja Berliini pedagoogilisele kongressile.

Tulusid oli Ühingul Kr. 530,30; kulusid Kr. 525,64; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 4,66.

VIII. Pärnumaa Õpetajate Liit.

Liidu tegevuspiirkonnaks on Pärnumaa, välja arvatud Vändra kihelkond ja Pärnu linn. Liidu liikmeks oli 11 ühingut 77-me õpetajaga. Liidu tegevuspiirkonnas töötas 293 õpetajat. Organiseerunuid 26,6%. Liidu tegevuses tekkis pikem seisak, mis vältas kogu aruandeaaja, sest et eelmine juhatus enam ei

teguksenud ega andnud asjaajamist üle uuele juhatusale. Kriis lahenes alles aruandeaasta lõpuks. Liikmemaks kohalikule Liidule 1 kr.

Juhatus harutas Liidu tegevuse elustamise, aruannete ja liikmemaksute sissenõudmise ning õpetajatepäeva korraldamise küsimusi.

Tulusid oli Liidul Kr. 136,64; kulusid Kr. 9,90.—; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 126,74.

Liitu kuuluvaist ühinguist avaldasid elavamad tegevust Pärnu-Jakobi rühm — harutas kooliraamatute ühtlustamise, kihelkonna tähtsamate kohtade diapositiivide valmistamise ja rühma 10-a. juubeli küsimusi; Karksi — korraldas kevadise lastepeo, täiendas raamatukogu, tegi katsed astuda vahetumalt E. Ö. Liitu.

Aruandeid pole esitanud Audru ja Sindi-Taali ühing.

IX. Rootsi Õpetajate Ühing.

Rootsi Õpetajate Ühing kuulub E. Ö. Liitu üleriigilise üksusena, koondades kõiki Eestis töötavaid rootsi vähemusrahvusest õpetajaid. Ühingul oli 1927/28. a. liikmeid 24. Liikmemaks ½ % põhipalgast.

Juhatus harutas õpetajatepäeva korraldamise, loengute pidamise ja raamatukogu täiendamise küsimusi. Korraldati 2 õpetajatepäeva 30-ne osavõtjaga, kus harutati kooli ja kodu suhete, keelteõpetamise ning uuema eesti ja rootsi kirjanduse küsimusi.

Tulusid oli Ühingul Kr. 210.—; kulusid Kr. 140.—; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 70.—.

X. Saarte Õpetajate Ühingute Liit.

Liidu tegevuspiirkonnaks on Saare- ja Muhumaa. Liidu liikmeks oli 11 ühingut kokku 180-ne õpetajaga. Liidu tegevuspiirkonnas töötas 218 õpetajat, seega organiseerunuid 82,5%. Liikmemaks kohalikule Liidule 1 kr.

Juhatus harutas õpetajate palgaseaduse ja õp.-päeva korraldamise küsimusi. Korraldati õpetajatepäev 85-e osavõtjaga.

Tulusid oli Liidul Kr. 468,72; kulusid Kr. 382,47; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 86,25.

Liitu kuuluvaist ühinguist paistavad silma elava tegevusega Karja — selgitas üldõpetuse, õppekavade ja ekskursioonide küsimusi; Loona — korraldas lastepeo ja 4-nädalased kursused.

Aruandeid pole esitanud Kuressaare, Mustjala Pihltla, Sõrve ja Valjala ühing.

XI. Tallinna Õpetajate Selts.

Tallinna Eesti Õpetajate Seltsi tegevuspiirkonnaks on Tallinna linn. Liikmeid 549. Liikmemaks Seltsile 2—2,5 kr.

Juhatus harutas mälestussamba tööde lõpetamise, pensionäride kodu, palgaseaduse j. p. muid küsimusi. Peeti 2 peakoosolekut ja 52 erikoosolekut toimkondades, sektsioonides, nõukogus ja mujal, harutades väga mitmesuguseid küsimusi. Korraldati kursusi ja loenguid raadio ja statistika alalt. Selgitati põhjalikult algkoolide õppekavade küsimust.

Tulusid oli Seltsil Kr. 5527,64; kulusid Kr. 5514,44; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 13,20.

XII. Tartu Õpetajate Selts.

Tartu Eesti Õpetajate Seltsi tegevuspiirkonnaks on Tartu linn. Liikmeid 168. Liikmemaks Seltsile 1,7—2,5 kr.

Juhatus pidas 11 koosolekut, harutades palgaseaduse, korteriraha, pensioni, õp. meelelahutuse j. m. küsimusi. Peakosolekuid peeti 3; harutati keskkooli ümberkorraldamise, korteriraha, pensionile saatmise korra ja muid küsimusi. Kõnekoosolekuid korraldati 7; kavas olid kasvatus ja töökavade küsimused. Korraldati joonistamise-käsitöö ja tantsumu kursused. Lõpetati omavalitsuse kaudu koolides õhtupoolne töö.

Tulusid oli Seltsil Kr. 1380,12; kulusid Kr. 1128,14; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 259,98.

XIII. Tartumaa Õpetajate Liit.

Liidu tegevuspiirkonnaks Tartumaa, välja arvatud Tartu linn. Liitu kuulub 17 ühingut. Kuna Liit pole aruannet esitanud, siis puuduvad andmed nii liikmete arvu kui ka tegevuse ja kassa kohta.

Liitu kuuluvaist ühinguist on aruanded saadud ainult 12-nelt. Nendest paistab elava tegevuse poolest silma Palamuse — korraldas õpetajatepäeva ühes näitetundidega, ühingu peoõhtu, kihelkonna lastepeo, referaatkoosolekuid j. m.; Tartu Ümbruskonna — korraldas laste üldlaulupeo, ekskursioonid, õpetajatepäeva j. m.

Aruandeid pole esitanud Kodavere-Alatskivi, Laiuse, Otepää, Rõngu ja Võnnu ühing.

XIV. Valga Õpetajate Ühing.

Ühingu tegevuspiirkonnaks on Valga linn ja lähem ümbrus. Ühing lahkus Valgamaa Õpetajate Liidust ja võeti 1927. a. sügisel E. Õ. Liidu liikmeks. Liikmeid 62 õpetajat. Liikmemaks Ühingule 0,8—1,2 kr.

Juhatus koosolekuid on peetud 17, peakoosolekuid 3 ja mitmesuguseid koosolekuid 3.

Tulusid oli Ühingul Kr. 418,77; kulusid Kr. 384,79; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 33,98.

XV. Valgamaa Õpetajate Liit.

Liidu tegevuspiirkonnaks on Viljandi maa välja arvatud Valga linn ühes lähema ümbrusega. Liitu kuulus 4 ühingut 100-ja õpetajaga. Tegevuspiirkonnas õpetajaid 123. Organiseerunuid 89,4%. Liikmemaks Liidule 0,8—1,2 kr.

Juhatus harutas palgamaksmise korra, koolide eelarvete kinnitamise, koolipidude lõbustusmaksu j. m. küsimusi. Korraldati E. Õ. Liidu ülesandel pedagoogiline nädal; peeti üks õpetajatepäev, millest võttis osa 130 õpetajat.

Tulusid oli Liidul Kr. 543,54; kulusid Kr. 389,90; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 153,64.

Elavam tegevus oli Helme ühingus: korraldati referaate.

Aruannet pole esitanud Hargla ühing.

XVI. Viljandi Õpetajate Liit.

Liidu tegevuspiirkonnaks on Viljandimaa ja linn. Liitu kuulub 8 ühingut 209-sa õpetajaga. Tegevuspiirkonnas õpetajaid 302. Organiseerunuid 69,2%. Liikmemaks Liidule 0,8—1,2 kr.

Juhatus harutas peale jooksvate asjade palgamaksmise, arstiabi, pensioni, perekonna-abiraha, õp. organiseerimise, toetuskapitali moodustamise, kursuste, ungari õhtu j. p. m. küsimusi. Korraldati üks õpetajatepäev 160-ne osavõtjaga ja 2 loengut Ungari maast, rahvast ja kultuurist umbes 150-le inimesele; peale selle E. Õ. L. ülesandel ajaloo-maateaduse kursus. Liidu ettevõtteks töötab eripõhikirja alusel õppeabinõude ja koolitarvete kooperatiiv „Õpistu“.

Tulusid oli Liidul Kr. 882,82; kulusid Kr. 866,32; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 16,50.

Liitu kuuluvaist ühinguist paistavad silma elavama tegevusega Põltsamaa — selgitas kurikalduvusega õpilaste küsimust; Suure-Jaani — korraldas 10. a. juubeli; Viljandi — korraldas referaatkoosolekuid.

XVII. Virumaa Õpetajate Liit.

Liidu tegevuspiirkonnaks on Virumaa, välja arvatud Narva linn ühes ümbrusega. Liitu kuulub 7 ühingut 363-me õpetajaga. Te-

gevuspiirkonnas õpetajaid 487. Organiseerunuid 74,5%. Liikmemaks Liidule 1—2 kr.

Juhatus harutas õpetajatepäeva ja eesti keele kursuste korraldamise, palgaseaduse ja kurikalduvustega õpilaste küsimusi. Korraldati õpetajatepäev 300-ja osavõtjaga.

Tulusid oli Liidul Kr. 1451,48; kulusid Kr. 1434,16; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 17,32.

Liitu kuuluvaist ühinguist paistavad silma elavama tegevusega Alutaguse — peab ülal raamatukauplust Jõhvis; Väike-Maarja — korraldas kursuse, selgitas õpilaste isetegevuse küsimusi.

XVIII. Võrumaa Õpetajate Liit,

Liidu tegevuspiirkonnaks on Võrumaa ühes Võru linnaga. Liitu kuulub 8 ühingut 313-ne õpetajaga. Tegevuspiirkonnas õpetajaid 341. Organiseerunuid 91,7%. Liikmemaks Liidule 1—1,6 kr.

Juhatus harutas organiseerimise, tegevuskapitali kogumise, üldharidusliikude kursuste korraldamise, õpetajate kutsehuvide kaitse, ekskursiooni j. m. küsimusi. Korraldati Liidu täiskogu koosolek ja õpetajatepäev 173-me õpetaja osavõttel. Kavas olid koolikooperatiivide tegevuse, tegevuskapitali kasutamise, õpetajate teenistusseaduse, nõrgaandeliste laste kooli korraldamise, uute õppekavade, kodukohta tundmaõppimise j. p. muid küsimusi.

Tulusid oli Liidul Kr. 3792,42; kulusid Kr. 3788,24; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 4,18.

Liitu kuuluvaist ühinguist avaldasid elavamalt tegevust Vastseliina — korraldas lastepeo, võttis osa kohaliku laulupeo korraldamisest, harutas õpperaamatute, testide ja kursuste korraldamise küsimusi; Võru Õp. Sem. ja Harjutuskooli — kirjastas koguteose „Teel töökoolile“, harutas huvireiside, kursuste j. m. küsimusi.

Andmeid pole esitanud Antsla ja Põlva ühing.

XIX. Vändra Õpetajate Selts.

Seltsi tegevuspiirkonnaks on Vändra alev ühes Vana- ja Uue-Vändra ning Viluverre vallaga. Liikmeid 27. Liikmemaks seltsile 1 kr.

Juhatus harutas raamatukogu korraldamise, testide ja organiseerimise ning teisi küsimusi.

Tulusid oli Seltsil Kr. 135,19; kulusid Kr. 51,08; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 84,11.

XX. Vene Õpetajate Liit.

Vene Õpetajate Keskliit kuulub E. Õ. Liitu 5-e kohaliku ühinguga, koondades Eestis töötavaid vene vähemusrahvusest õpetajaid. Liitu on koondunud Tallinna, Narva, Valga ja Petseri vene õpetajad arvult 270 inimest.

Liikmemaks Liidule 2,90 kr.

Liit korraldas kursused vene õpetajaile Petseris ja Narvas, asutas kapitali puudustkannatajate õpetajate toetamiseks, avas Tallinnas rahvapäevikooli vene osakonna, korraldas vene õpetajate nõupidamise baltiriikide õpetajate kongressi ajal, kirjastas L. N. Tolstoi' juttude kogu, pidas ühe asemikkudekogu koosoleku.

Tulusid oli Liidul Kr. 1637,96; kulusid Kr. 1451,66; kassas tegevusaasta lõpul raha Kr. 186,80.

Aruannet pole esitanud Tallinna Vene Õpetajate Ühing.

Kokkuvõte.

Õpetajate organisatsioonide tegevus oli aruandeaasta jooksul võrdlemisi loid. Tegevust takistavate ja raskendavate asjaoludena aruandjad märgivad õpetajaskonna üldist loidust ja huvipuudust oma ühingu vastu: aastas peetakse kõigest üks koosolek ja sellekski saadakse kvoorum kokku alles teis- ja kolmatkordsel kutsel. Samuti mainivad aruandjad kaugust ja halbu liikumisvõimalusi, tööga ülekoomatust, väikest liikmete arvu, tegelaste ja raha puudust j. m.

Vahekorid koolivalitsuse, teiste seltskondliikude organisatsioonide ja seltskonnaga on üldiselt normaalne ja paiguti õige sõbralik. Mitmel pool on teostatud ühissettevõtteid, nagu kursusi, loenguid, pidusid, laulupidusid jne.

Kirjanik Mait Metsanurk 50-aastane.

Novembrikuu 19-ndal sai E. Hubel, kirjanikunimega Mait Metsanurk, 50-aastaseks. Kirjanikkude Liidu ja Tallinna Kirjanduse Seltsi poolt korraldati sel puhul „Estoonia“ kontsertsaalis pidulik aktus sünnipäevalapse auks.

Eesti Õpetajate Liidu poolt läkitati juubilarile järgmine õnnesoovi telegramm: „Palju õnne kindlameelsele aatekandjale viiekümnendaks sünnipäevaks ja jõudu-tervit edaspidiseks kultuuritule süütamiseks noorte ja vanade rinda soovib Eesti Õpetajate Liit“.

Näidendite võistlus.

Hiljuti lõpetas oma töö Eesti Haridusliidu näidendite võistluse žürii. Võistlusele oli saadetud 103 teost. Neist tunnistas žürii parimateks teosed: „Õnne põrgu ehk kannatuste paradiis“, „Lauluisa ja kirjaneitsi“ ja „Eba-jumal“, ning otsustas need tööd tunnistada kolmanda auhinna vääriliseks, jättes esimese ja teise auhinna üldse välja andmata.

Ümbrikute avamisel selgus, et esimese töö autoriks on Aksel Karheiding, teise töö autoriks Artur Adson ja kolmanda autoriks Jakob Mändmets.

Võistluse sihiks oli nõutada näidendide maa-lavade jaoks.

„Looduse“ romaanivõistluse tulemused.

„Looduse“ järjekordse romaanivõistluse tulemuste pidulik avaldamine sündis 3. okt. k. a. Tallinnas, „Estoonia“ kontsertsaalis. Võistluse tulemused tegi teatavaks žürii liige dir. J. Roos. Selgus, et võistlusele on üldse saadetud seekord 21 käsikirja.

Esimese auhinna osaliseks on tunnistatud romaan „Puhastustuli“, mille autoriks osutus üliõp. A. Kirsimägi.

Teise auhinna saavad romaanid „Metsmees“ — autoriks üliõp. R. Janno, ja „Rahu! Leiba! Maad!“ — autoriks R. Sirge.

Kolmanda auhinna vääriliseks on arvatud romaanid „Mineviku jahil“ — autoriks E. Krusten ja „Erak“ — autoriks üliõp. E. Saks.

Peale võistluse tulemuste avaldamise oli õhtu kavas võistlevate romaanide katsete lugemine, laul, orelil palad ja Ed. Vilde tuumakas ning hoogus kõne teemast „Kas halveneb meil kirjanduslik maitse?“

Kirjutis Eesti koolioludest Rootsi õpetajate lehes.

Rootsi suurima õpetajate organisatsiooni „Sveriges Allmänna Folksskollärafröreningi“ nädalleht „Svensk Läraretidning“ toob oma 40-ndas numbris (ilmunud 2. okt. k. a.) pilkema ülevaate Eesti koolioludest pealkirja all „Estlands folkskolor“. Materjal artikli jaoks on saadud Helsingöri kongressi puhul Taanimaal härradelt J. Rummo'lt ja J. Grüntal'ilt.

Karskus.

Laste võistluskirjutus.

Praegu on E. Ö. Liidu suure hooga ettevalmistusel järjekorraline laste karskusvõistluskirjutus, mis toimub märtsikuu alul.

Õppimisraamatu kirjutas Liidu karskussekretär teemale: „Kuidas olla terve ja tubli“. Raamatu proovieksemplarid saatis Liit ühes vastava seletuskirjaga kõikidele koolidele juba mõne aja eest kätte. Detsembri alul oli end osavõtjaks registreerinud juba 90 kooli mitmetuhande õpilasega.

Liidu karskustoimkond loodab, et käesoleval õppeaastal ükski kool ei jäta tarvitamata meeldivat juhust võtta osa sellest huvitavast tööst. Lastele pakub võistlusele valmistamine, samuti võistlustööde kirjutamine, eriti aga meeldivate mälestislehtede ja mitmekesisste auhindade vastuvõtmine suuri ja sügavaid elamusi, mis naljalt ei unune. Õpetajatele aga pakub see ettevõtte väärtuslikku materjali kõlblusõpetuse tundideks.

On's see tõsi?

„Postimees“ nr. 324, 28. novembrist toob järgmise imestustäratava sõnumiku:

„Tänavu sügisel olid koos Viljandimaa täienduskoolide õpetajad, et arutada päevaküsimusi. Paistab, et Viljandimaal on täienduskoolide asi õige halvasti organiseeritud. Õpetajate koosolekul olevat Viljandi maavalitsuse haridusosakonna juhataja soovitanud täiendusklasside õppekavasse võtta ka viina ja veinide lauakatmise ja koduveinide valmistamise!

See haridusjuht olevat seletanud, et õpilased peavad tingimata teadma, kunas anda seda või teist napsi ja mida sinna peale võtta. On arusaamatu, kuidas peavad seda läbi viima karsked õpetajad! Nii siis õpetajad: — naps alla ja sakusment peale või ümberpöörult. Kui mõni majapidamise õpetaja ei ole õppinud säärast asja, siis jääb kaks teed — kas ametist lahkuda, või Viljandis „Seasaares“ praktilisi tunde võtta napsi tarvitamise alal. Ainult sõnadega seda teha ei luba kasvatusteadus, kõik peab olema näitlik, praktikaga“.

Karsked õpetajad ei suuda oma imestust tagasi hoida selle üllatava sõnumi puhul. Mis teeb siis haridusministeerium ja kuidas suhtuvad sellesse loosse kõik koolitöö järelevalve

instantsid, kui täienduskooli tahetakse muuta omamoodi restoraanideks.

Edasi kirjutab sama „Postimees“: „Põltsamaa täienduskooli juhataja olevat koosolekul toonitanud, et tema juba veini valmistab ja vist ka õpilastele seda „kunsti“ õpetab. Haridusosakonna juhatajal pole muud kui soovitada teistel järele teha“.

Tähendab: ikka hullemaks! Mis hakkavad siis Vabariigi viinavabrikud tegema, kui koolides neile konkurentsi organiseeritakse?

Alkohol kohtulaua ees.

Viimasel ajal on moodi läinud kohtupidamine alkoholi üle. Esimesena tegi sellega katset Tallinna Haridusselts, kes organiseeris suure hulga karskus- ja seltskonnategelaste

osavõtul sisult väga huvitava rahvakohtu „Estonia“ kontsertsaalis möödunud kevadel. Rahvakohus (mitte küll suure häälteenamusega) otsustas nõuda keeluseaduse maksmapanekut Eestis.

Haridusseltsi eeskujule järgis Noorsoo Karskusliit Tartus. Viimane korraldas kohtupidamise kahe õhtu jooksul Saksa teatri-maja saalis. Vannutatud meeste kohus mõistis alkoholi süüdi kõigis punktides, kuid keeluseaduse maksmapanekut ei peetud võimalikuks, vaid soovitati inimesi kasvatada karskes vaimus, et nad ise vabatahtlikult loobuksid alkoholist.

Nende eeskujude põhjal on alkoholikohutuid mõnel pool maalgi organiseeritud. Igatahes elav ja huvitav vaheldus karskustöö mitmekesistamiseks.

Uusi raamatuid.

J. Parijõgi. Kevad kutsub. Reisi-mälestusi Muhu- ja Saaremaalt. Noorusmaa reisivestete kirjastik nr. 2. Eesti Õpetajate Liidu kirjastus, Tallinnas, 1929. a. Hind 1 kr.

J. Adamson. Eesti ajalugu ühenduses üldajalooga. Algkooli V õppe-aastale. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 1 kr. 35 senti.

S. Sütt — D. Koppel. Avaras maailmas. Maadeteaduslikke kirjeldisi ja ves-teid 5. Austraalia. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 50 senti.

L. Sapotzki. Kujutava geomeetria ja konstruktiivse perspektiivi algõpetus. XII tabeliga. I anne. Autori kirjastus, Tartus, 1929. a. Pealadu „Postimehe“ raamatukaup-luses Tartus, Suurturg 16, telef. 250. Hind 1 kr. 75 senti.

Vold. Toom. Rõõmu ja kurbust. I. Kõlblusõpetuse saateainet algkooli I ja II klassile. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 80 senti.

Vold. Toom. Rõõmu ja kurbust. II. Kõlblusõpetuse saateainet algkooli III ja IV klassile. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 1 kr.

Jack London. McCoy. L. U. B. nr. 98. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 25 s.

Viljo Kojo. Päike, kuu ja valge hobune. L. U. B. nr. 99. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 25 s.

Rudolf G. Binding. Surematust. L. U. B. nr. 100. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind. 25 s.

Hermann Hesse. Eelkevad. L. U. B. nr. 101. K. ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 25 s.

„Kasvatuse“ lugejaile.

„Kasvatuse“ 5. numbri lõpul teatasime, et käesoleval aastal aastatellijad saavad hinnata kaasandena dir. M. Välbe' „Märkmeid ajaloo õpetamise alalt algkoolis“. Väljiste takistuste tõttu dir. M. Välbe ei läinud korda koostada

nimetatud raamatut käesoleva aasta jooksul. Ta loodab seda teha eeloleval aastal. Raamatu valmimisel saadetakse see kohe kätte kõigile 1929. a. „Kasvatuse“ tellijatele. Toimetust pa-lub lahkesti vabandada kaasande viibimist.

Toimetuse ja tähtsuse aadress: Tallinna, Rataskaevu tän. 22. Tel. 14-63.

Vastutav toimetaja: Ernst Martinson.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit.